

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**YENİÇAĞA (BOLU) YÖRESİNİN GELENEKSEL HALK İLACI
OLARAK KULLANILAN BİTKİLERİ**

KADRIYE ARSLAN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi İSMAİL ŞENKARDEŞ

2021-İSTANBUL

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YENİÇAĞA (BOLU) YÖRESİNİN GELENEKSEL HALK İLACI OLARAK KULLANILAN BİTKİLERİ

KADRIYE ARSLAN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi İSMAİL ŞENKARDEŞ

2021-İSTANBUL

TEZ ONAYI

Kurum : Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Programın seviyesi : Yüksek Lisans

Anabilim Dalı :

Tez Sahibi :

Tez Başlığı :

Sınav Yeri :

Sınav Tarihi :

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve kalite yönünden Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman (Unvan, Adı, Soyadı)

Kurumu

İmza

Sınav Jüri Üyeleri (Unvan, Adı, Soyadı)

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Feyza ARICIOĞLU

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışması ile elde edilmemiş bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

(İmza)

Kadriye ARSLAN

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tezim ile ilgili çalışmalarımı yönlendiren, tezimin her aşamasında yardımlarını esirgemeyen ve araştırmalarım esnasında bilgileri ile beni aydınlatan Dr. Öğr. Üyesi İsmail ŞENKARDEŞ' e teşekkürlerimi sunarım.

Arazi çalışmalarım esnasında bana destek olan annem Fatma ARSLAN' a, babam Murat ARSLAN' a, bilgilerini benimle paylaşarak yüksek lisans tezime yardımcı olan teyzem Nigar ÖZCAN' a, anneannem Hatice ÖZCAN' a, teyzem Ayşe ATASEVER' e ve Yeniçağa ilçe halkına teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

KISALTMALAR ve SİMGELER LİSTESİ.....	ix
ŞEKİL, RESİM ve TABLOLAR LİSTESİ.....	x
BULGULAR İÇİNDE YER ALAN CİNSLER (ALFABETİK).....	xvi
1. ÖZET	1
2. SUMMARY	2
3. GİRİŞ VE AMAÇ	3
4. GENEL BİLGİLER.....	6
5. GEREÇ VE YÖNTEM.....	14
6. BULGULAR.....	18
PTERIDOPHYTA.....	19
EQUISETACEAE	
6.1. <i>Equisetum palustre</i>	19
HYPOLEPIDACEAE	
6.2. <i>Pteridium aquilinum</i>	20
SPERMATOPHYTA - GYMNOSPERMAE.....	21
CUPRESSACEAE	
6.3. <i>Juniperus oxycedrus</i> subsp. <i>oxycedrus</i>	21
PINACEAE	
6.4. <i>Pinus sylvestris</i>	22
SPERMATOPHYTA - ANGIOSPERMAE.....	23
ARACEAE	
6.5. <i>Arum euxinum</i>	23
BETULACEAE	
6.6. <i>Corylus avellana</i> var. <i>avellana</i>	24

BORAGINACEAE

6.7. <i>Anchusa azurea</i> var. <i>azurea</i>	25
6.8. <i>Anchusa leptophylla</i> subsp. <i>leptophylla</i>	27
6.9. <i>Cerinth minor</i> subsp. <i>auriculata</i>	28
6.10. <i>Echium vulgare</i>	29
6.11. <i>Myosotis arvensis</i> subsp. <i>arvensis</i>	31
6.12. <i>Onosma tauricum</i> var. <i>tauricum</i>	32

CARYOPHYLLACEAE

6.13. <i>Dianthus carthusianorum</i>	33
6.14. <i>Moenchia mantica</i> subsp. <i>mantica</i>	34
6.15. <i>Silene vulgaris</i> var. <i>vulgaris</i>	35
6.16. <i>Stellaria media</i> subsp. <i>media</i>	36

CELASTRACEAE

6.17. <i>Euonymus europaeus</i>	37
6.18. <i>Euonymus latifolius</i> subsp. <i>latifolius</i>	38

COMPOSITAE

6.19. <i>Anthemis cretica</i>	39
6.20. <i>Anthemis tinctoria</i> var. <i>discoidea</i>	40
6.21. <i>Anthemis tinctoria</i> var. <i>pallida</i>	41
6.22. <i>Arctium minus</i> subsp. <i>minus</i>	43
6.23. <i>Carduus acanthoides</i> subsp. <i>acanthoides</i>	44
6.24. <i>Centaurea depressa</i>	45
6.25. <i>Centaurea solstitialis</i> subsp. <i>solstitialis</i>	47
6.26. <i>Cirsium hypoleucum</i>	48
6.27. <i>Helichrysum graveolens</i>	49
6.28. <i>Leontodon hispidus</i> var. <i>hispidus</i>	50

6.29. <i>Petasites hybridus</i>	51
6.30. <i>Senecio aquaticus</i> subsp. <i>erraticus</i>	52
6.31. <i>Senecio vernalis</i>	53
6.32. <i>Taraxacum pseudobrachyglossum</i>	54
6.33. <i>Tripleurospermum rosellum</i> var. <i>album</i>	55
6.34. <i>Tripleurospermum tenuifolium</i>	57
CONVOLVULACEAE	
6.35. <i>Convolvulus arvensis</i>	58
6.36. <i>Convolvulus galaticus</i>	59
CORNACEAE	
6.37. <i>Cornus mas</i>	60
6.38. <i>Cornus sanguinea</i> subsp. <i>australis</i>	61
CRUCIFERAE	
6.39. <i>Alyssum repens</i> var. <i>stenophyllum</i>	62
6.40. <i>Capsella bursa-pastoris</i>	63
DIPSACACEAE	
6.41. <i>Scabiosa argentea</i>	64
EUPHORBIACEAE	
6.42. <i>Euphorbia amygdaloides</i> var. <i>amygdaloides</i>	65
6.43. <i>Euphorbia anacampseros</i> var. <i>anacampseros</i>	66
6.44. <i>Euphorbia nicaeensis</i> subsp. <i>glareosa</i> var. <i>lasiocarpa</i>	67
6.45. <i>Euphorbia stricta</i>	68
FAGACEAE	
6.46. <i>Quercus pubescens</i>	69
6.47. <i>Quercus virgiliana</i>	70
GLOBULARIACEAE	

6.48. <i>Globularia trichosantha</i>	71
GUTTIFERAE	
6.49. <i>Hypericum perforatum</i>	72
IRIDACEAE	
6.50. <i>Iris sintenisii</i>	74
LABIATAE	
6.51. <i>Lamium purpureum</i> var. <i>purpureum</i>	75
6.52. <i>Mentha longifolia</i> subsp. <i>typhoides</i> var. <i>typhoides</i>	76
6.53. <i>Mentha spicata</i> subsp. <i>spicata</i>	77
6.54. <i>Salvia dichroantha</i>	79
6.55. <i>Salvia sclarea</i>	81
6.56. <i>Salvia tomentosa</i>	82
6.57. <i>Salvia verbenaca</i>	84
6.58. <i>Salvia verticillata</i> subsp. <i>amasiaca</i>	85
6.59. <i>Stachys byzantina</i>	87
6.60. <i>Thymus longicaulis</i> subsp. <i>longicaulis</i> var. <i>longicaulis</i>	89
LEGUMINOSAE	
6.61. <i>Chamaecytisus hirsutus</i>	91
6.62. <i>Chamaecytisus supinus</i>	92
6.63. <i>Colutea cilicica</i>	93
6.64. <i>Melilotus officinalis</i>	94
6.65. <i>Polygala anatolica</i>	95
6.66. <i>Vicia cracca</i> subsp. <i>stenophylla</i>	96
LILIACEAE	
6.67. <i>Allium scorodoprasum</i> subsp. <i>rotundum</i>	97
6.68. <i>Leucojum aestivum</i>	98

6.69. <i>Muscari armeniacum</i>	99
LORANTHACEAE	
6.70. <i>Viscum album</i> subsp. <i>album</i>.....	101
LYTHRACEAE	
6.71. <i>Lythrum salicaria</i>	102
MALVACEAE	
6.72. <i>Alcea pallida</i>	103
ORCHIDACEAE	
6.73. <i>Orchis morio</i> subsp. <i>morio</i>	104
6.74. <i>Orchis tridentata</i>	105
PAPAVERACEAE	
6.75. <i>Papaver hybridum</i>	106
6.76. <i>Papaver rhoeas</i>	107
PLANTAGINACEAE	
6.77. <i>Plantago lanceolata</i>	108
6.78. <i>Plantago major</i> subsp. <i>major</i>	110
POLYGONACEAE	
6.79. <i>Polygonum cognatum</i>.....	112
PRIMULACEAE	
6.80. <i>Lysimachia vulgaris</i>.....	113
RANUNCULACEAE	
6.81. <i>Adonis flammea</i>	114
6.82. <i>Caltha polypetala</i>	115
6.83. <i>Ranunculus constantinopolitanus</i>.	116
ROSACEAE	
6.84. <i>Agrimonia eupatoria</i>	117

6.85. <i>Crataegus monogyna</i> subsp. <i>monogyna</i>	118
6.86. <i>Filipendula vulgaris</i>	120
6.87. <i>Pyracantha coccinea</i>	121
6.88. <i>Pyrus elaeagnifolia</i> subsp. <i>elaegnifolia</i>	122
6.89. <i>Rosa canina</i>	123
6.90. <i>Rubus canescens</i> var. <i>glabratus</i>	125
SCROPHULARIACEAE	
6.91. <i>Euphrasia pectinata</i>	127
6.92. <i>Veronica chamaedrys</i>	128
UMBELLIFERAE	
6.93. <i>Ammi majus</i>	130
7. TARTIŞMA VE SONUÇ	131
8. KAYNAKLAR	144
9. EKLER.....	148
10. ÖZGEÇMİŞ.....	150

KISALTMALAR ve SİMGELER LİSTESİ

Fl. of Tur.: Flora of Turkey and the East Aegean Islands

MARE: Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Herbaryumu

R.: Resim

subsp.: Alttür

var.: Varyete

***** : Yeniçağa yöresinde yetiştirilen bitkileri belirtir.

ŞEKİL, RESİM ve TABLOLAR LİSTESİ

Şekillerin Listesi

Şekil 1. Bolu Haritası

Resimlerin Listesi

- Resim 1. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler-I
Resim 2. Araştırma Esnasından Görüntüler-I
Resim 3. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler-II
Resim 4. Araştırma Esnasından Görüntüler-II
Resim 5. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler-III
Resim 6. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler-IV
Resim 7. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler-V
Resim 8. Araştırma Esnasından Görüntüler-III
Resim 9. *Equisetum palustre*
Resim 10. *Pteridium aquilinum*
Resim 11. *Juniperus oxycedrus* subsp. *oxycedrus*
Resim 12. *Pinus sylvestris*
Resim 13. *Arum euxinum*
Resim 14. *Corylus avellana* var. *avellana*
Resim 15. *Anchusa azurea* var. *azurea*
Resim 16. *Anchusa leptophylla* subsp. *leptophylla*
Resim 17. *Cerinthe minor* subsp. *auriculata*
Resim 18. *Echium vulgare*
Resim 19. *Myosotis arvensis* subsp. *arvensis*
Resim 20. *Onosma tauricum* var. *tauricum*
Resim 21. *Dianthus carthusianorum*
Resim 22. *Moenchia mantica* subsp. *mantica*
Resim 23. *Silene vulgaris* var. *vulgaris*
Resim 24. *Stellaria media* subsp. *media*
Resim 25. *Euonymus europaeus*
Resim 26. *Anthemis cretica*
Resim 27. *Anthemis tinctoria* var. *discoidea*
Resim 28. *Anthemis tinctoria* var. *pallida*
Resim 29. *Arctium minus* subsp. *minus*
Resim 30. *Carduus acanthoides* subsp. *acanthoides*

- Resim 31. *Centaurea depressa*
- Resim 32. *Centaurea solstitialis* subsp. *solstitialis*
- Resim 33. *Cirsium hypoleucum*
- Resim 34. *Helichrysum graveolens*
- Resim 35. *Leontodon hispidus* var. *hispidus*
- Resim 36. *Petasites hybridus*
- Resim 37. *Senecio aquaticus* subsp. *erraticus*
- Resim 38. *Senecio vernalis*
- Resim 39. *Taraxacum pseudobrachyglossum*
- Resim 40. *Tripleurospermum rosellum* var. *album*
- Resim 41. *Tripleurospermum tenuifolium*
- Resim 42. *Convolvulus arvensis*
- Resim 43. *Convolvulus galaticus*
- Resim 44. *Cornus mas*
- Resim 45. *Cornus sanguinea* subsp. *australis*
- Resim 46. *Alyssum repens* var. *stenophyllum*
- Resim 47. *Capsella bursa-pastoris*
- Resim 48. *Scabiosa argentea*
- Resim 49. *Euphorbia amygdaloides* var. *amygdaloides*
- Resim 50. *Euphorbia anacampseros* var. *anacampseros*
- Resim 51. *Euphorbia nicaeensis* subsp. *glareosa* var. *lasiocarpa*
- Resim 52. *Euphorbia stricta*
- Resim 53. *Quercus pubescens*
- Resim 54. *Globularia trichosantha*
- Resim 55. *Hypericum perforatum*
- Resim 56. *Iris sintenisii*
- Resim 57. *Lamium purpureum* var. *purpureum*
- Resim 58. *Mentha longifolia* subsp. *typhoides* var. *typhoides*
- Resim 59. *Mentha spicata* subsp. *spicata*
- Resim 60. *Salvia dichroantha*
- Resim 61. *Salvia tomentosa*
- Resim 62. *Salvia verbenaca*

- Resim 63. *Salvia verticillata* subsp. *amasiaca*
Resim 64. *Stachys byzantina*
Resim 65. *Thymus longicaulis* subsp. *longicaulis* var. *longicaulis*
Resim 66. *Chamaecytisus hirsutus*
Resim 67. *Chamaecytisus supinus*
Resim 68. *Colutea cilicica*
Resim 69. *Melilotus officinalis*
Resim 70. *Polygala anatolica*
Resim 71. *Vicia cracca* subsp. *stenophylla*
Resim 72. *Allium scorodoprasum* subsp. *rotundum*
Resim 73. *Leucojum aestivum*
Resim 74. *Muscari armeniacum*
Resim 75. *Viscum album* subsp. *album*
Resim 76. *Lythrum salicaria*
Resim 77. *Alcea pallida*
Resim 78. *Orchis morio* subsp. *morio*
Resim 79. *Orchis tridentata*
Resim 80. *Papaver hybridum*
Resim 81. *Papaver rhoeas*
Resim 82. *Plantago lanceolata*
Resim 83. *Plantago major* subsp. *major*
Resim 84. *Polygonum cognatum*
Resim 85. *Lysimachia vulgaris*
Resim 86. *Adonis flammea*
Resim 87. *Caltha polypetala*
Resim 88. *Ranunculus constantinopolitanus*
Resim 89. *Agrimonia eupatoria*
Resim 90. *Crataegus monogyna* subsp. *monogyna*
Resim 91. *Filipendula vulgaris*
Resim 92. *Pyracantha coccinea*
Resim 93. *Pyrus elaeagnifolia* subsp. *elaeagnifolia*
Resim 94. *Rosa canina*

Resim 95. *Rubus canescens* var. *glabratus*

Resim 96. *Euphrasia pectinata*

Resim 97. *Veronica chamaedrys*

Resim 98. *Ammi majus*

Tabloların Listesi

Tablo 1. Yeniçağa’ da yapmış olduğumuz çalışmayla Bolu civarındaki illerde yapılmış olan etnobotanik araştırmaların geleneksel halk ilacı bitkileri yönünden mukayese edilmesi (Kullanılışları farklı olanlar ≠ işaretiyle gösterilmiştir).

BULGULAR İÇİNDE YER ALAN CİNSLER (ALFABETİK)

Cinsler	Tür Sayısı	Sayfa No.	Cinsler	Tür Sayısı	Sayfa No.
<i>Adonis</i>	1	114	<i>Leucojum</i>	1	98
<i>Agrimonia</i>	1	117	<i>Lysimachia</i>	1	113
<i>Alcea</i>	1	103	<i>Lythrum</i>	1	102
<i>Allium</i>	1	97	<i>Melilotus</i>	1	94
<i>Alyssum</i>	1	62	<i>Mentha</i>	2	76-77
<i>Ammi</i>	1	130	<i>Moenchia</i>	1	34
<i>Anchusa</i>	2	25-27	<i>Muscari</i>	1	99
<i>Anthemis</i>	3	39-40-41	<i>Myosotis</i>	1	31
<i>Arctium</i>	1	43	<i>Onosma</i>	1	32
<i>Arum</i>	1	23	<i>Orchis</i>	2	104-105
<i>Caltha</i>	1	115	<i>Papaver</i>	2	106-107
<i>Capsella</i>	1	63	<i>Petasites</i>	1	51
<i>Carduus</i>	1	44	<i>Pinus</i>	1	22
<i>Centaurea</i>	2	45-47	<i>Plantago</i>	2	108-110
<i>Cerinthe</i>	1	28	<i>Polygala</i>	1	95
<i>Chamaecytisus</i>	2	91-92	<i>Polygonum</i>	1	112
<i>Cirsium</i>	1	48	<i>Pteridium</i>	1	20
<i>Colutea</i>	1	93	<i>Pyracantha</i>	1	121
<i>Convolvulus</i>	2	58-59	<i>Pyrus</i>	1	122
<i>Cornus</i>	2	60-61	<i>Quercus</i>	2	69-70
<i>Corylus</i>	1	24	<i>Ranunculus</i>	1	116
<i>Crataegus</i>	1	118	<i>Rosa</i>	1	123
<i>Dianthus</i>	1	33	<i>Rubus</i>	1	125
<i>Echium</i>	1	29	<i>Salvia</i>	5	79-81-82-84-85
<i>Equisetum</i>	1	19	<i>Scabiosa</i>	1	64
<i>Euonymus</i>	2	37-38	<i>Senecio</i>	2	52-53
<i>Euphorbia</i>	4	65-66-67-68	<i>Silene</i>	1	35
<i>Euphrasia</i>	1	127	<i>Stachys</i>	1	87
<i>Filipendula</i>	1	120	<i>Stellaria</i>	1	36
<i>Globularia</i>	1	71	<i>Taraxacum</i>	1	54
<i>Helichrysum</i>	1	49	<i>Thymus</i>	1	89
<i>Hypericum</i>	1	72	<i>Tripleurospermum</i>	2	55-57
<i>Iris</i>	1	74	<i>Veronica</i>	1	128
<i>Juniperus</i>	1	21	<i>Vicia</i>	1	96
<i>Lamium</i>	1	75	<i>Viscum</i>	1	101
<i>Leontodon</i>	1	50			

1. ÖZET

Yeniçağa (Bolu) Yöresinin Geleneksel Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkileri

Öğrencinin Adı: Kadriye ARSLAN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi İsmail ŞENKARDEŞ

Amaç: Bu çalışmada Bolu’ nun çeşitli kültürel zenginliklere sahip, merkezi bir konumda yer alan, yöre halkının bitkilerle iç içe olduğu, zengin bitki örtüsü ve iklim koşullarına sahip, daha önce araştırma yapılmamış Yeniçağa ilçesinin araştırılmasının yararlı olacağı düşünülmüş ve bu sebeple Yeniçağa ilçesinde halkın geleneksel halk ilacı olarak kullandığı bitkilerin saptanması ve derlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışmada Mayıs 2017 ile Eylül 2018 arasında Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül ayları içerisinde toplam 25 günlük arazi çalışması yapılmıştır. Bu arazi çalışmalarında Yeniçağa ilçesindeki 3 belde ile 16 köye gidilerek yörede halk ilacı olarak kullanılan bitkilerden örnekler toplanmıştır. Toplanan bitkiler birer herbaryum örneği haline getirilmiştir. Bu örnekler ‘Flora of Turkey and the East Aegean Islands’ (Davis, 1965-1985; Davis ve ark., 1988; Güner ve ark., 2000) adlı eserden faydalanılarak teşhis edilmiş ve Latince adları saptanmıştır.

Bulgular: Araştırma yöresinden toplanan 165 adet bitki örneğinin teşhis edilmesi sonucunda 93 taksonun geleneksel halk ilacı olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Bunlar içerisinde 91’ i yabani, 2’ si ise yörede kültürü yapılan bitkilerdir. Bu taksonlar ve tedavide yer alan yöresel kullanılışları metinde belirtilmiştir.

Sonuç: Sonuç olarak, yörede kaydedilen bitkilerden en çok yara tedavisinde, soğuk algınlığında, sakinleştirici ve yorgunluk giderici olarak, şeker hastalığında, ishale karşı ve ağrı kesici olarak yararlanıldığı saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Etnobotanik, Halk İlaçları, Tıbbi Bitkiler, Bolu, Yeniçağa

2. SUMMARY

Folk Medicinal Plants of Yeniçağa (Bolu)

Student Name: Kadriye ARSLAN

Name of Supervisor: Dr. İsmail ŞENKARDEŞ

Objective: In this study, it was thought that it would be beneficial to investigate Yeniçağa district of Bolu, which has a variety of cultural riches, located in a central location, where the local people are intertwined with plants, rich vegetation and climatic conditions, which have been researched before and for this reason, it was aimed to identify and compile the plants used by the people as a traditional folk medicine in Yeniçağa district.

Material and Methods: In this research, between May 2017-September 2018, in May, June, July, August and September, a total of 25 days of field work was carried out in the region. In these field studies, 3 towns and 16 villages in Yeniçağa district were visited and samples of plants used as folk medicine were collected. The collected plants were made into a herbarium sample. These samples were identified by using book 'Flora of Turkey and the East Aegean Islands' (Davis, 1965-1985; Davis et al., 1988; Güner et al., 2000) and their Latin names were determined.

Results: As a result of the identification of 165 plant samples collected from the region, 93 species were found to be used as traditional folk medicine. 91 of them are wild and 2 are cultivated in the region. These taxa and local uses of them in treatment are specified in the text.

Conclusion: It is found out that, these plants are mostly used in wound treatment, colds, calming and relieving fatigue, diabetes, diarrhea and pain reliever in the region.

Key Words: Ethnobotany, Folk Remedies, Medicinal Plants, Bolu, Yeniçağa

3. GİRİŞ VE AMAÇ

Geçmişten günümüze baktığımızda bitkilerin hayatımızda çok önemli bir role sahip olduğu kolaylıkla anlaşılmaktadır. İlkçağlardan beri bitkilerden çeşitli şekillerde yararlanılmıştır. Çoğu hastalığın tedavisinde geleneksel olarak bitkilerin ilk tercih olması, M. Ö. 3000 yılına kadar uzanan bilimsel çalışmalardan ve o dönemlerden kalan tapınak ve mezar duvarlarındaki resimlerden ve kil tabletlerden anlaşılmaktadır (Bulut, 2003).

Dünya üzerinde insanlar bulunmadan önce hastalık yapan unsurların var oldukları düşünülmektedir. İlk insanlar hastalıklara karşı öncelikle içgüdüleri ile savaşmışlardır daha sonra dini inanışlar ve sihir-büyüye dönmüşlerdir. Son olarak tabiat elemanlarını yani su, toprak, bitkiler vs. kullanarak hastalıklar ile baş etmeye çalışmışlardır (Baytop, 1999).

Anadolu’ da yaşayan insanlar yaşamlarını sürdürürken hep etraflarındaki bitkilerden yararlanmışlardır. Örneğin; bitkileri ilk zamanlarda gıda, baharat, yakacak, silah, boyar madde, mesken yapımı veya büyü yapımı vs. için daha sonra ilaç hazırlamak için kullanmışlardır. Bir kısım bitki ise zehirli bileşenler taşıması nedeniyle insan ve hayvan sağlığı için zararlıdır (Baytop, 1999).

Geleneksel olarak kullanılan halk ilaçları hem yurdumuzda hem de dünyada sağlık alanında çok önemli bir yere sahiptir. Günümüzde artık geçmiş yıllardaki kadar geleneksel halk ilaç kullanımı yoktur. Ancak ‘ doğaya dönüş ’ kavramı neticesinde geleneksel halk ilacına olan ilgi artmaktadır (Tuzlacı, 2006).

Özellikle kırsal kesimlerde yaşayan halkın çeşitli hastalıkların tedavisinde geleneksel olarak bitkilerden yararlandığı bir gerçektir (Tuzlacı, 2016).

Geçtiğimiz yıllara kıyasla son zamanlarda tıbbi bitkiler aracılığıyla elde edilen maddeler ile ilgili çalışmalar ve bitkilere olan ilgi oldukça artmıştır. Bunun sebepleri; bitkiler ile kolay ve masrafsız bir tedavi imkânı oluşturmak, uzun yıllardan beri kullanılan bazı bitkisel drogların tehlikeli yan etkilerini saptamak, ilaç üretilebilecek bazı ilkel maddelerin daha ucuza ve kolaylıkla elde edilmesi ve kullanılan bazı bitkisel drogların birden fazla etkiye neden olmasıdır (Baytop, 1999).

Bitkilerden yararlanırken bitkinin yaprak, çiçek, tohum vs. kısımları kullanılarak içerisindeki maddeler sayesinde hastalıklara karşı etkili olmaktadır. Genellikle kurutulmuş bitkilerden yararlanılır nadiren taze örnek kullanılır. Bitkilerden yararlanırken gerekli toplama, kurutma ve saklama koşullarına göre hareket edilmelidir (Baytop, 1999).

Halk ilaçlarında bitkiler tek başına veya diğerleri ile birlikte kullanılırlar. Birlikte kullanım ise ‘ birlikte daha çok etki ’ ilkesinden ileri gelmektedir. Bitkiler, geleneksel halk ilaçlarının en önemli kaynağını oluştururken ayrıca ilaçların hazırlanmasında primer ve sekonder olarak kullanılırlar. Bitkilerin en yaygın kullanım şekilleri infüzyon ve dekoksiyondur (Tuzlacı, 2006).

Bitkisel halk ilaçları kullanılırken bir kişide zararlı olmadığı halde başka bir kişide zararlı etki yapabilir. Bununla birlikte ilacı kullanan kişinin süregelen hastalıkları da dikkate alınmalıdır. Sonuç olarak; bitkiler her derde deva görülerek öyle gelişigüzel kullanılmamalıdır. Çoğunlukla halk hekimleri ve yaşlı kimseler tarafından hayata geçirilen bilgiler yıllar boyunca nesilden nesile aktararak var olmuşlardır (Tuzlacı, 2006).

Türkiye çeşitli iklim ve ortam koşullarına sahip olması, bitki örtüsünün zengin olması ve 3 floristik bölgenin birleştiği bir konumda yer alması sebebiyle bitki türleri açısından Avrupa ülkelerinden daha verimli ve yüzyıllardır çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapması sebebiyle geleneksel halk ilaçları ve etnobotanik araştırmalar açısından çok zengin bir kaynaktır (Baytop, 1999; Tuzlacı, 2006; Tuzlacı, 2016).

Ülkemiz bitkiler açısından çok çeşitlilikte ve zengin olduğundan yöresel araştırmalar arttırılarak bitkisel halk ilaçları ile ilgili kaynaklar arttırılmalıdır. Yöresel araştırmalar insanoğlunun tarihsel süreç içerisinde geliştirdiği halk kültürünün kalıcı bir şekilde birikimini sağlamaya ve nesilden nesile aktarımına yönelik olan dünyada halk kültürünün tanınmasında çok yararlı olacaktır. Böylelikle yüzyıllardır süregelen kültürümüze sahip çıkıp saptanmasına katkı sağlarız (Tuzlacı, 2006; Tuzlacı, 2016).

Anabilim Dalı’ mızın bilimsel ilkeleri yolunda ve araştırma faaliyetleri çerçevesinde, yurdumuzun çeşitli yörelerinde, geleneksel halk ilacı şeklinde

kullanılan bitkilerin araştırması yapılmakta (Arslan, 2005; Bulut, 2011; Bulut, 2016; Bulut ve ark., 2016; Bulut ve ark., 2017; Bulut ve ark., 2017; Bulut ve Tuzlacı, 2013; Bulut ve Tuzlacı, 2015; Emre, 2003; Han ve Bulut, 2015; Sadıkoğlu, 2003; Tuzlacı ve ark., 2010; Tuzlacı ve Aymaz Eryaşar, 2001; Tuzlacı ve Doğan, 2010; Tuzlacı ve Erol, 1999; Tuzlacı ve Şenkardeş, 2011; Tuzlacı ve Tolon, 2000; Yazıcıoğlu ve Tuzlacı, 1996) ve aynı zamanda bu alanda bitkilerle ilgili kültürel mirasımıza ilişkin bilgilerin tespit edilmesine çalışılmaktadır.

Literatürde Yeniçağa ilçesinin geleneksel halk ilaçları üzerine yapılmış özel bir araştırma yer almamaktadır. Yeniçağa yöresinin merkezi bir konumda yer alması, çeşitli kültürel zenginliklere sahip olması, yöre halkının bitkilerle iç içe olması, zengin bitki örtüsü ve iklim koşullarına sahip olması gibi nedenlerden dolayı bu yöreye özgü bir araştırmanın yürütülecek olması ile, yörenin bu yönleriyle tanınmasına ve yurdumuzun geleneksel halk ilaçları hakkındaki kültürüne yeni katkılar sağlamasına yardımcı olacağı göz önünde bulundurulmuştur.

Bu tez çalışmasında Bolu iline bağlı Yeniçağa ilçesi, araştırma alanı olarak seçilmiş ve yörede halk ilacı olarak kullanılışı olan bitkilerin türlerinin hangileri olduğu, yöreden topladığımız bitki örneklerine dayanarak tespit edilmeye çalışılmış ve bunlara ait tedavideki kullanılışlarla ilgili bilgiler derlenmiştir.

4. GENEL BİLGİLER

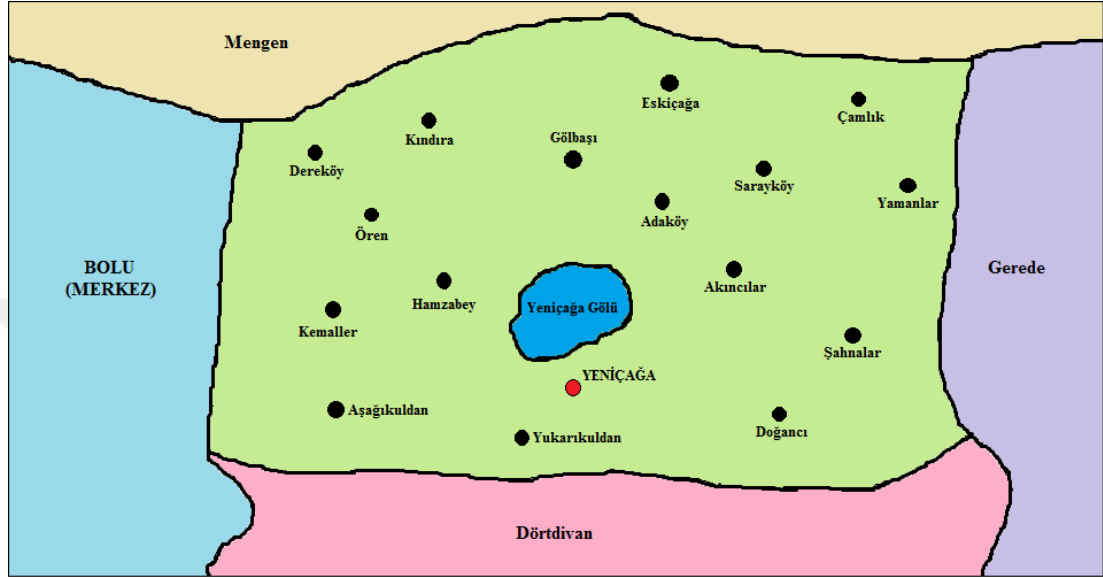
Yeniçağa, 29°40' - 37°32' doğu boylamlarıyla, 15°40' - 05°41' kuzey enlemleri arasında bulunan ve Batı Karadeniz Bölgesi' nde bulunan Bolu ilinin bir ilçesidir. Yeniçağa ilçesinin batısında Bolu il merkezi, doğusunda Gerede ilçesi, kuzeyinde Mengen ilçesi ve güneyinde Dörtdivan ilçesi yer almaktadır. Deniz seviyesinden yüksekliği 990 m, yüzölçümü 22.500 hektar olan Yeniçağa' nın kuzeyinde ve hemen yakınlarında kendi ismiyle anılan yaklaşık 400 hektarlık Yeniçağa Gölü bulunmaktadır. Ayrıca Yeniçağa ilçesi Bolu il merkezine 37 km, Ankara' ya 150 km ve İstanbul' a 305 km mesafede yer almaktadır (<http://www.yenicaga.bel.tr>, Erişim tarihi: 11 Kasım 2019).

Yeniçağa ilçesinin ilk yerleşim yeri olan Çağa, Anadolu' ya gelen Türkler tarafından Malazgirt Savaşı' ndan sonra kurulmuş olup, 800 yıldan fazla bir zaman diliminde yörenin önemli kasabalarından biri haline gelmiştir. 1074 – 1078 yılları arasında Türkler tarafından fethedilen Çağa ve çevresi hemen iskân edilmiş ve bu toprakların fatihi olan Çaka Bey' in anısına, kurulan yerleşim yerine Çaka (Çağa) ismi verilmiştir (<https://www.bolu.bel.tr>, Erişim tarihi: 11 Kasım 2019).

Osmanlı Devleti' nin ilk zamanlarında Çağa, zamanla gelişip büyüyerek Bolu Sancağı' na bağlı bir kaza halini almıştır. 18. yüzyıldan sonra ise küçülmüş ve değerini yitirmeye başlamıştır. 19. ve 20. yüzyıllarda iki büyük yangın yaşanmış ve bu yangınların sonucunda Çağa' nın yarısından fazlası büyük hasara uğramıştır. Yangın sonucunda halk yeni evler inşa etmek için daha geniş bir alana yerleşme düşüncesi içine girmiştir. Çağa Gölü' nün güneyinde boş çayırılık bir alan olarak bulunan Mumpınarı Mevkii, yeni yerleşim yeri olarak uygun görülmüştür (<https://www.bolu.bel.tr>, Erişim tarihi: 11 Kasım 2019).

1910 tarihinden sonra bugünkü Yeniçağa buraya kurulmuştur. Dönemin Padişahı Sultan Reşat, Yeniçağa' nın kurulmasına öncülük etmiş ve ilk gelenlere 18' er adet Reşat altını verilmiş. Bundan dolayı da yeni yerleşim alanına Reşadiye adı verilmiştir. Çağa, Reşadiye' nin (Yeniçağa) kurulmasıyla eski değerini kaybetmiş ve Reşadiye' ye bağlı bir köy halini almıştır (<https://www.bolu.bel.tr>, Erişim tarihi: 11 Kasım 2019).

Atatürk, Bolu' ya ziyareti sırasında Reşadiye' ye uğraması sonrasında ilçenin adının Yeniçağa olarak değişmesini istemiştir. Atatürk' ün bu isteği üzerine Reşadiye' nin adı eski adı olan Eskiçağa' dan Yeniçağa' ya dönüşmüştür (<https://www.bolu.bel.tr>, Erişim tarihi: 11 Kasım 2019).

Şekil 1. Bolu Haritası

Yeniçağa ilçesi, Yeniçağa Gölü ile yan yana, küçük bir ovanın içinde yer almaktadır. Yeniçağa ovası, Kuzey Anadolu fay kuşağının etkisi ile meydana gelen bir çukurluğun, daha sonra alüvyonlarla dolması sonucu oluşmuş küçük bir düzlüktür. Yeniçağa' nın denizden yüksekliği 990 m, yüzölçümü ise 22.500 hektar olup, kuzeyinde ve hemen yakınında kendi ismiyle anılan yaklaşık olarak 400 hektarlık Yeniçağa Gölü bulunmaktadır (<http://www.bolu.ktb.gov.tr>, Erişim tarihi: 23 Kasım 2019). Gölün deniz seviyesinden yüksekliği ise 989 metredir. Ayrıca Kocabaş Dağı ise 1150 metre yükselti ile yörenin en yüksek yeri olarak karşımıza çıkmaktadır (<http://www.yenicaga.gov.tr>, Erişim tarihi: 23 Kasım 2019).

İlçenin nüfusu yapılan nüfus sayımlarına göre 1985 ile 2000 yılları arasında Yeniçağa ilçesi merkez nüfusu %21 oranında artış gösterirken, köy nüfusu ise büyük bir düşüş göstermiştir. Bunun da temel sebebi olarak işsizlik ve eğitim olduğu söylenebilir (<http://www.yenicaga.gov.tr>, Erişim tarihi: 23 Kasım 2019). 2018 sayımına göre ilçenin toplam nüfusunun 4573' ü ilçe merkezinde, 2721' i

belde/köylerde olmak üzere ilçenin toplam nüfusu 7294' tür (<http://www.bolu.gov.tr>, Erişim tarihi: 23 Kasım 2019).

Yeniçağa, Gerede' nin ardından Bolu' nun en büyük ilçesidir. Asılbey, Camiatik ve Gölyüzü isimli 3 mahalle ve Adaköy, Akıncılar, Aşağı Kuldan, Çamlık, Dereköy, Doğancı, Eskiçağa, Gölbaşı, Hamzabey, Kemaller, Kındıra, Ören, Sarayköy, Şahnalar, Yamanlar, Yukarı Kuldan isimli 16 köyden oluşmaktadır (<https://www.bolu.bel.tr>, Erişim tarihi: 23 Kasım 2019).

İlçenin kültürel miraslarına değinecek olursak; ilçenin eski yerleşim yerlerinden olan Eskiçağa köyünde Yıldırım Beyazıt tarafından yaptırılmış Eskiçağa Yıldırım Cami, Eskiçağa Hamamı ve Eskiçağa Türbesi ve ayrıca Yeniçağa ilçe merkezinde de Sultan 5. Reşat döneminde inşa edilmiş Şehir Hamamı bulunmaktadır (<http://www.bolukulturturizm.gov.tr>, Erişim tarihi: 27 Kasım 2019).

Ankara - İstanbul Karayolu güzergâhında yer alan ilçenin hemen kıyısında uzanan, 400 hektar alanı kaplayan ve çeşitli göl kuşlarının da olduğu Yeniçağa Gölü, tabii güzellikleri ile dikkat çekmekte ayrıca avcılar için çok müsait bir avlanma yeridir. Göl kıyısında, kıyı boyunca uzanan ağaçların altı, güzel bir mesire ve dinlenme yeridir. Göl kenarında turistik tesisler de yer almaktadır (<http://www.bolu.ktb.gov.tr>, Erişim tarihi: 23 Kasım 2019).

Yeniçağa ilçesinde tarla üretiminde buğday, arpa, yulaf; meyve üretiminde elma, armut, erik; sebze üretiminde fasulye ve balkabağı temel ürünlerdir. Toprağın elverişli olduğu daha çok yem olarak kullanılan ürünler ise; şeker kamışı, macar fiği, tritikale, silajlık mısırdır. Hayvancılıkta ise kanatlı hayvan üretimi, arıcılık, büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır (<http://www.yenicaga.gov.tr>, Erişim tarihi: 27 Kasım 2019).

İlçenin başlıca yeraltı zenginlikleri arasında; Çamlık Köyü' nde demir, Yukarı Kuldan Köyü' nde linyit kömürü, kaolin ve maden suyu, Çağa Gölü' nün çevresinde ise torf toprağı bulunmaktadır (<http://www.yenicaga.bel.tr>, Erişim tarihi: 27 Kasım 2019).

Yeniçağa, İç Anadolu iklimi ile birlikte Marmara iklimi kuşağının da etkisi altında kalmakla beraber coğrafi olarak Batı Karadeniz iklim kuşağında yer almaktadır. İklimsel olarak yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlıdır. İlçede en düşük sıcaklık Ocak ayında, en yüksek sıcaklık ise Ağustos ayında yaşanır. Maksimum yağış sonbaharda düşerken, minimum yağış ise ilkbaharda düşer. Yıllık yağış miktarı 1000-1500 mm arasındadır (<http://www.yenicaga.bel.tr>, Erişim tarihi: 23 Kasım 2019).

Bolu’ da hâkim bitki örtüsü ormanlardır. İlçenin topoğrafyası kuzeyden güneye yükselmesine karşın, yerleşimde düzlük alanlar tercih edilmiş ve konutlar daha az eğimli alanlarda yer almışlardır. Jeolojik raporlara göre ilçenin zemin yapısını oluşturan katmanlar arasında alüvyon, volkanik kayalar, yaşlı tortullar, neojen ve travertenler bulunur (<http://www.yenicaga.bel.tr>, Erişim tarihi: 27 Kasım 2019) .

Yeniçağa yöresinin flora ve vejetasyonu ile ilgili olarak yapılmış özel bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte yörenin bitki örtüsü hakkında bir ön bilgi verilmesi bakımından ‘Flora of Turkey and the East Aegean Islands’ (Davis, 1965-1985; Davis ve ark., 1988; Güner ve ark., 2000)’ de kayıtlı bitkiler taranmış olup, 3’ ü endemik olmak üzere 74 takson tespit edilmiştir. Bu bitkilerin listesi, yörede kendi saptadığımız bitkilerle (bunlar listede koyu olarak belirtilmiştir) birlikte (toplam 159 takson) aşağıda sunulmuştur.

Yeniçağa Yöresinde Saptanan Bitkilerin Listesi

Otsu Bitkiler:

Acoraceae

Acorus calamus

Alismataceae

Alisma lanceolatum

Araceae

Arum euxinum

Aspidiaceae

Dryopteris caucasica

Boraginaceae

Anchusa azurea var. *azurea*

Anchusa leptophylla subsp.

leptophylla

Cerinth minor subsp. *auriculata*

Echium vulgare

Myosotis alpestris subsp. *alpestris*

Myosotis arvensis subsp. *arvensis*

Myosotis laxa subsp. *caespitosa*

Onosma tauricum* var. *tauricum

Phacelia tanacetifolia (endemik)

Butomaceae

Butomus umbellatus

Caryophyllaceae

Arenaria serpyllifolia

Dianthus carthusianorum

Moenchia mantica* subsp. *mantica

Scleranthus annuus subsp. *annuus*

Silene vulgaris* var. *vulgaris

Stellaria media* subsp. *media

Chenopodiaceae

Beta trigyna

Chenopodium glaucum

Compositae

Achillea setacea

Anthemis coelopoda var. *bourgaei*

Anthemis cretica

Anthemis tinctoria* var. *discoidea

Anthemis tinctoria* var. *pallida

Arctium minus* subsp. *minus

Carduus acanthoides* subsp. *acanthoides

Centaurea depressa

Centaurea solstitialis* subsp. *solstitialis

Cirsium canum

Cirsium hypoleucum

Cirsium vulgare

Gnaphalium uliginosum

Helichrysum graveolens

Leontodon hispidus* var. *hispidus

Petasites hybridus

Senecio aquaticus* subsp. *erraticus

Senecio vernalis

Taraxacum pseudobrachyglossum

Tripleurospermum rosellum* var. *album

Tripleurospermum tenuifolium

Convolvulaceae

Convolvulus arvensis

Convolvulus galaticus

Cruciferae

***Alyssum repens* subsp.**

trichostachyum* var. *stenophyllum

Alyssum strigosum subsp. *strigosum*

Capsella bursa-pastoris

Cyperaceae

Carex distans

Carex hordeistichos

Carex lasiocarpa

Carex otrubae

Carex pseudocyperus

Isolepis setacea

Dipsacaceae

Scabiosa argentea

Equisetaceae

Equisetum palustre

Euphorbiaceae

Euphorbia amygdaloides* var. *amygdaloides

Euphorbia anacampseros* var. *anacampseros

***Euphorbia nicaeensis* subsp.**

glareosa* var. *lasiocarpa

Euphorbia palustris

Euphorbia stricta

Euphorbia taurinensis

Globulariaceae

Globularia trichosantha

Guttiferae

Hypericum perforatum

Hypericum tetrapterum

Hypolepidaceae

Pteridium aquilinum

Iridaceae

Gladiolus italicus

Iris sintenisii

Juncaceae

Juncus articulatus

Juncus sphaerocarpus

Juncaginaceae

Triglochin palustris

Labiatae

Lamium purpureum* var. *purpureum

Mentha longifolia* subsp. *typhoides

var. *typhoides*

Mentha spicata* subsp. *spicata

Salvia dichroantha

Salvia sclarea

Salvia tomentosa

Salvia verbenaca

Salvia verticillata* subsp. *amasiaca

Stachys annua subsp. *annua* var.

annua

Stachys byzantina

Teucrium chamaedrys subsp.

chamaedrys

***Thymus longicaulis* subsp.**

longicaulis* var. *longicaulis

Leguminosae

Lathyrus palustris var. *palustris*

Melilotus officinalis

Polygala anatolica

Trifolium resupinatum var.

resupinatum

Vicia cracca* subsp. *stenophylla

Liliaceae

Allium flavum subsp. *tauricum* var.

tauricum

***Allium scorodoprasum* subsp.**

rotundum

Leucojum aestivum

Muscari armeniacum

Lythraceae

Lythrum salicaria

Malvaceae

Alcea pallida

Najadaceae

Najas marina subsp. *marina*

(endemik)

Orchidaceae

Dactylorhiza iberica

Himantoglossum caprinum

Orchis morio* subsp. *morio

Orchis tridentata

Orobanchaceae

Pedicularis palustris subsp. *obsiantha*
(endemik)

Papaveraceae

Corydalis integra

Papaver hybridum

Papaver rhoeas

Plantaginaceae

Kickxia spuria subsp. *integrifolia*

Linaria vulgaris

Plantago lanceolata

Plantago major* subsp. *major

Veronica arvensis

Veronica polita

Veronica scardica

Poaceae

Bromus tectorum

Glyceria fluitans

Glyceria plicata

Hordeum bulbosum

Phragmites australis

Poa angustifolia

Poa compressa

Polygonaceae

Polygonum cognatum

Potamogetonaceae

Groenlandia densa

Çalı ve Yarıçalımsı Bitkiler:

Betulaceae

Corylus avellana* var. *avellana

Celastraceae

Euonymus europaeus

Potamogeton crispus

Potamogeton perfoliatus

Primulaceae

Anagallis foemina

Lysimachia vulgaris

Ranunculaceae

Adonis flammea

Caltha polypetala

Ranunculus constantinopolitanus

Rosaceae

Agrimonia eupatoria

Filipendula vulgaris

Potentilla reptans

Santalaceae

Thesium divaricatum

Scrophulariaceae

Euphrasia pectinata

Scrophularia scopolii var. *scopolii*

Veronica chamaedrys

Typhaceae

Typha shuttleworthii

Typha laxmannii

Umbelliferae

Ammi majus

Chaerophyllum bulbosum

Euonymus latifolius* subsp. *latifolius

Cistaceae

Fumana procumbens

Leguminosae

Chamaecytisus hirsutus

Chamaecytisus supinus

Colutea cilicica

Loranthaceae (Santalaceae)

Viscum album subsp. *album*

Rosaceae

Pyracantha coccinea

Rosa canina

Rubus canescens var. *glabratus*

Ağaçlar:

Cornaceae

Cornus mas

Cornus sanguinea subsp. *australis*

Cupressaceae

Juniperus oxycedrus subsp.

oxycedrus

Fagaceae

Quercus pubescens

Quercus virgiliana

Pinaceae

Pinus sylvestris

Rosaceae

Crataegus monogyna subsp.

monogyna

Pyrus communis subsp. *communis*

Pyrus elaeagnifolia subsp.

elaegnifolia

Salicaceae

Salix x fragilis

Ulmaceae

Ulmus minor subsp. *minor*

5. GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmamızın materyalini Yeniçağa yöresinden Mayıs 2017 - Eylül 2018 tarihleri arasında toplanan bitki örnekleri oluşturmaktadır. Araştırma konumuzla ilgili olarak yörede yaptığımız çalışmalar esnasında geleneksel halk ilacı olarak yararlanılan ve kullanılan 93 adet bitki örneği toplanmış olup, bu örnekler M.Ü. Eczacılık Fakültesi Herbaryumu'nda bulunmaktadır.

Tezle ilgili çalışmalarımız başlıca üç aşamada yürütülmüştür:

1. Araştırma yöresinde yapılan çalışmalar
2. Herbaryum çalışmaları
3. Bulguların değerlendirilmesi

5.1. Araştırma Yöresinde Yapılan Çalışmalar:

Öncelikle araştırma yöresinde geleneksel halk ilacı olarak kullanılan bitkilerin toplanmasına ve bu konudaki bilgilerin derlenmesine çalışılmıştır. Bu amaçla bitkilerin yetiştirme dönemleri de göz önüne alınarak 2017 ve 2018 yıllarında bu yöreye gidilerek toplam 25 günlük bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma esnasında Yeniçağa ilçe merkezi ile aşağıda belirtilen 3 mahalle ve 16 köyün hepsine gidilmiştir.

Mahalleler: Asılbey, Camiatik ve Gölyüzü.

Köyler: Adaköy, Akıncılar, Aşağı Kuldan, Çamlık, Dereköy, Doğancı, Eskiçağa, Gölbaşı, Hamzabey, Kemaller, Kındıra, Ören, Sarayköy, Şahnalar, Yamanlar, Yukarı Kuldan.

Araştırma konumuz ile ilgili bilgiler, yörede yaşayan yerli halktan sağlanmaya çalışılmıştır. Bunlardan bazılarının fotoğrafları (R.1-8) bu bölüm sonunda sunulmuştur. Arazideki araştırmalarımız Anabilim Dalı'ımızda hazırlanmış olan, "Bitkisel Halk İlaçları Araştırma Formu I" (Ek 1) kapsamında yürütülmüştür. Daha sonra derlenen bu bilgiler topluca değerlendirilmiştir.

Aynı zamanda Anabilim Dalı'ımızda hazırlanan, "Bitkisel Halk İlaçları Araştırma Formu II" (Ek 2) kapsamında da, Yeniçağa yöresinde halk ilacı olarak bitkilerin kullanım yaygınlığı belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca yörede yaptığımız araştırmalar esnasında bitkilerin çeşitli fotoğrafları çekilmiş, bunların 90 tanesi çalışmamızda ilgili oldukları yerlerde sunulmuştur.

5.2. Herbarium Çalışmaları:

Araştırma yöresinden toplanan bitki örneklerine fakültemizin herbariumunun özel numaraları verilmiş, kurutulup derin dondurucuda (-18 °C) en az iki gün bekletildikten sonra kartonlara yapıştırılmış ve etiketleri hazırlanarak herbarium örneği haline getirilmiştir. Bu bitkiler, çalışmamızın bulgular bölümünde herbariumumuzun kodu “MARE” ve numarası ile birlikte belirtilmiştir. Bitki örneklerinin teşhisinde başlıca “Flora of Turkey and the East Aegean Islands” (Davis, 1965-1985; Davis ve ark., 1988; Güner ve ark., 2000) ve fakültemizin herbariumundan yararlanılmıştır.

5.3. Bulguların Değerlendirilmesi:

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, belirli bir düzende ve kapsamda sunulmuştur. Bulgular ayrıca farmakolojik yönden değerlendirilmiş ve bitkiler tedavide kullanılışlarına göre de gruplandırılmışlardır. Yakın yörelerdeki benzer çalışmalarla karşılaştırmalar yapılarak bulguların uygunlukları veya farklılıkları saptanmaya çalışılmıştır.

Bitkilerin deskripsiyonlarının yazımında ve Türkiye’ de kaydedildiği illerin belirtilmesinde başlıca Flora of Turkey’ den (Davis, 1965-1985; Davis ve ark., 1988; Güner ve ark., 2000) yararlanılmıştır. Türkiye’ deki yayılış alanı içinde Bolu’ nun kaydı olmaması durumunda, kendi topladığımız örneklerle dayanılarak bu il, parantez içinde verilmiştir.

Bitkilerin deskripsiyonlarında geçen Latince ve diğer yabancı dil kökenli kelime ve terimler okunuşlarına göre yazılmıştır.

Geleneksel halk ilacı olarak kullanılan bitkilerin yöresel adları, araştırma yöremizde kendi yaptığımız derlemelere göre belirtilmiştir.

Yörede kültürü yapılan bitkiler, adının başına (*) konularak işaretlenmiştir.

Araştırmalarımızın yürütüldüğü Yeniçağa, Flora of Turkey’ deki (Davis, 1965-1985; Davis ve ark., 1988; Güner ve ark., 2000) kareleme sistemine göre “A4” karesinde bulunmaktadır ve bu nedenle toplanan bütün örnekler bu karede yer almaktadır.

R.1. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler- I

R.2. Araştırma Esnasından Görüntüler-I

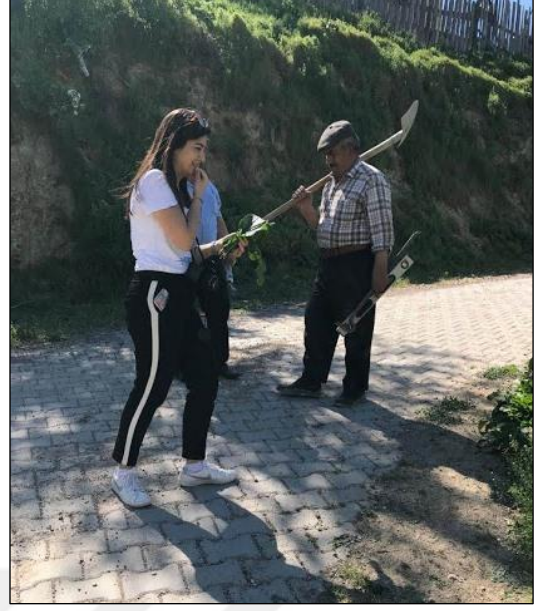
R.3.Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler- II

R.4. Araştırma Esnasından Görüntüler-II

R.5. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler -III

R.6. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler -IV

R.7. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler-V

R.8. Araştırma Esnasından Görüntüler-III

6. BULGULAR

Bu bölümde, Yeniçağa (Bolu) ilçesi ve tüm köylerinde halk ilacı olarak kullanıldığı saptanan taksonlar Pteridophyta Bölümü' ndeki ve Spermatophyta Bölümü' nde bulunan Gymnospermae ve Angiospermae Altbölmeleri kapsamındaki familyalarda yer almaktadır. Yörede geleneksel halk ilacı şeklinde kullanıldığını tespit ettiğimiz taksonların içinde yer aldığı familyalar, cinsler ve türler kendi aralarında alfabe sırasına göre sunulmuşlardır.

PTERIDOPHYTA

EQUISETACEAE

6.1. *Equisetum palustre* L.

Gövdeler 10-60 cm uzunluğunda, genellikle dallanmış, bazen dallanmamış; oluklar derin, 4-8 adet. Yaprak kınları yeşil, gevşek, 4-8 adet, üçgensiz subulat, 1 damarlı, siyah dişli. Gövdenin merkezi boşluğu gövde çapının yarısından daha azdır. Dallar boşluklu, kısa, 4-5 oluklu, en alttaki internod gövde kınından çok daha kısa. Spika 1-3 cm (Flora of Turkey 1:33).

Bitkinin yerli adı: Atkuyruğu, Kırk kilit otu, Kurbağa çamı

Türkiye’de kaydedildiği iller: Bolu, Gümüşhane, İstanbul, Rize, Sakarya.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Deliler Köyü, 01.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20874.

R.9. *Equisetum palustre*

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen böbrek hastalıkları tedavisinde kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen öksürüğe karşı kullanılır.
- c. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon haricen romatizma ağrısının giderilmesinde kullanılır.

HYPOLEPIDACEAE

6.2. *Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn

40-200 cm uzunluğunda toprak altı rizomları sert yapılı, tüylü olan bitkiler. Yapraklar tek, 3-pinnat; yaprak sapı sert, dik, pürüzsüz, deltoit lamina kadar uzunlukta. Laminanın ekseni neredeyse yaprak sapına dik olacak şekilde eğilmiş, yaprakçıklar 10-20 çift, oblong, taraksı, nispeten akut, üstte çıplak, altta az veya çok yünsü. Soruslar segmentlerin kenarları boyunca devamlı. İndusyum zarımsı, kenarları siliat, segmentlerin geri kıvrık kenarlarına bağlı (Flora of Turkey 1:46).

R.10. *Pteridium aquilinum*

Bitkinin yerli adı: Eğrelti otu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Amasya, Antalya, Artvin, Balıkesir, (Bolu), Denizli, İstanbul, Karabük, Ordu, Trabzon.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Kemaller Köyü, 27.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20918.

Bitkinin yöresel kullanışı:

a. Rizomlarından hazırlanan dekoksiyon dâhilen bağırsak kurtlarına karşı kullanılır.

SPERMATOPHYTA-GYMNOSPERMAE

CUPRESSACEAE

6.3. *Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*

Dioik çalılar ve/ya ağaçlar. Yaprakları lanseolat, üçlü vertisillat, aralıklı, 6-2.5 x 1.5-2.5 mm boyutlarında, akuminat-mukronat, yeşil, üst yüzde belirgince iki stoma bantlı. Olgunlaşmış kozalaklar az-çok küremsi, 6-8 mm çaplı, koyu kırmızı veya mor renkten parlak kahverenge kadar değişken renklerde, buruşuk (Flora of Turkey 1:80).

Bitkinin yerli adı: Ardıç

Türkiye’de kaydedildiği iller: Adana, Adıyaman, Ankara, Antalya, Bilecik, Bitlis, (Bolu), Çanakkale, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Kütahya, Mersin, Sakarya, Samsun, Sinop, Sivas, Trabzon.

R. 11. *J. oxycedrus* subsp. *oxycedrus*

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Yamanlar Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20938.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Kozalaklarından hazırlanan dekoksiyon dâhilen solunum yolları hastalıkları tedavisinde kullanılır.

6.4. *Pinus sylvestris* L.

5-15 m veya daha fazla uzunlukta ağaçlar. Gövde koyu sarımsı esmer renkte. Genç sürgünlerin kabuğu kırmızımsı, yaşlı sürgünlerinki sarımsı renkli. Yapraklar donuk mavimsi yeşil, oluklu, kıvrık, sert, 30-70 x 2 mm boyutlarında. Tomurcuklar reçineli, pullar belirgince saçaklı değil. Kozalaklar ovoid, donuk kahverenkli, sarkık. Pullar yassı veya piramitsi çıkıntılı, umbo basıktan mukronata kadar değişen şekillerde (Flora of Turkey 1:72).

R.12. *Pinus sylvestris*

Bitkinin yerli adı: Sarıçam, Çam

Türkiye’de kaydedildiği iller: Artvin, Bolu, Erzincan, Kars, Kütahya, Sinop, Sivas, Tokat.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Yamanlar Köyü, 01.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20875. A4, Bolu, Yeniçağa, Çamlık Köyü, 01.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20880.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Olgunlaşmamış kozalak ve dal sürgünlerinden hazırlanan dekoksasyon dâhilen solunum yolları hastalıkları tedavisinde kullanılır.
- b. Kozalak ve dallar suda bekletildikten sonra bu su haricen antiseptik olarak kullanılır.

SPERMATOPHYTA-ANGIOSPERMAE

ARACEAE

6.5. *Arum euxinum* R. Mill.

Yumru dikey. Yaprak sapları (6-)15-20(-35) cm uzunluğunda, sıklıkla morumsu. Lamina oblong-hastat, 5-11 x 2-5(-6) cm boyutlarında, obtustan akuta kadar değişen şekillerde, çok kısa taban loplulu. Skapus (10.5)-18-45 cm uzunluğunda, her zaman petiollerden daha uzun. Spata dışta morumsu veya yeşilimsi-morumsu renkli, tabana doğru koyulaşan, iç kısımda beyaz renkli mor kenarlı, sıklıkla kukuletalı, 6.5-11 x 1.5-4 cm boyutlarında; tüp 1.5-3 cm uzunlukta, içte koyu mor renkli; lamina ovat-lanseolat, akut veya kısaca akuminat. Spadiks 4.5-7(-9) cm uzunluğunda, spatanın 0.55-0.9 katı uzunluğunda. Dişi çiçek kurulu 6-10 mm, alttaki steril bölge (0.7-)2-3.7 mm; erkek çiçeklerin bulunduğu bölge 1.5-4 x 2-3.5 mm boyutlarında; üstteki steril bölge 3-7 mm uzunluğunda. Steril filamentler kırmızımsı-mor veya menekşe rengine, alttakiler 2-3(-4) mm, üsttekiler (2.5-)4-5 mm. Apendiks saplı değil, çok ince, 2.5-4.5 cm x 1.5-2.2 mm boyutlarında (Flora of Turkey 8:48).

R.13. *Arum euxinum*

Bitkinin yerli adı: Nivik, Yılan bıçağı, Yılan otu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Amasya, Ankara, Bolu, Çankırı, Gümüşhane, Kastamonu, Samsun, Zonguldak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Şahnalar Köyü, 29.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20852.

Bitkinin yöresel kullanışı:

- Yumrusundan hazırlanan infüzyon haricen hemoroit tedavisinde kullanılır.
- Yumrusu dâhilen kansızlığa karşı kullanılır.
- Yumrusu dâhilen kalp hastalıkları tedavisinde kullanılır.

BETULACEAE

*6.6. *Corylus avellana* L. var. *avellana*

Kahverengimsi-gri renkli, düz kabuklu, 6 m' ye kadar uzunluktaki büyük çalılar. Körpe sürgünleri sarımtırak-gri renkli, tüylü veya glandlı-pubesent. Yapraklar ovattan genişçe ovata kadar değişken şekillerde, 5-12 x 3-10 cm boyutlarında, 6-9 çift damarlı, biserrat ve hafifçe küçük loblu, uçta aniden akuminat ve tabanda kordat, üstte koyu yeşil ve pubesent, altta soluk yeşil ve pubesent. Yaprak sapları 0.5-2.5 cm uzunluğunda, glandlı-hispit. Stipulalar oblong-ovat, obtus, tüylü. Erkek amentumlar 9 cm' ye kadar uzunlukta, genişçe ovat brakteli. İnvolukrum genellikle meyveden kısa, yarısına kadar veya birazcık daha fazla parçalanmış, genelde düzensizce dişli iki tarafında yarıklı, altta saplı glandlı. Fındıksı meyve az çok küremsi veya ovoid, tepede sivri çıkıntılı, 10-22 x 9-16 mm boyutlarında (Flora of Turkey R.14. *Corylus avellana* var. *avellana* 7:687).

Bitkinin yerli adı: Dağ fındığı

Türkiye'de kaydedildiği iller: Adana, Afyonkarahisar, Balıkesir, Bitlis, (Bolu), Erzurum, Giresun, Hatay, Isparta, İstanbul, Kastamonu, Kırklareli, Kütahya, Rize, Sinop, Tokat, Tunceli, Zonguldak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Aşağı Kuldan Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20958. A4, Bolu, Yeniçağa, Eskiçağa Köyü, 08.09.2018, K. ARSLAN, MARE 20992.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Tohumu dâhilen kolesterol düzenleyici olarak kullanır.
- b. Yaprak ve yapraklı dallarından hazırlanan infüzyon dâhilen şeker hastalığı tedavisinde (kan şekerini düşürmek amacıyla) kullanılır.

BORAGINACEAE

6.7. *Anchusa azurea* Miller var. *azurea*

Kabaca hispitten strigoza kadar değişen şekillerde çok yıllık otsu bitki; gövdeler dik, 20-150 cm uzunluğunda. Yapraklar linear, 50-200 x 6-40 mm boyutlarında, otsu, hemen hemen tamdan belirsizce undulat-krenata kadar değişen şekillerde; tüy örtüsü hispitten tüberkülat-setuloza kadar değişen şekillerde. Çiçek kurulu meyveli dönemde belirgince uzamış, brakteler çok küçük, linear-lanseolat. Kaliks çiçeklenme döneminde yaklaşık 8 mm, meyveli dönemde 12-15 mm uzunluğunda, linear, akut loblar şeklinde neredeyse tabana kadar parçalanmış. Korolla menekşe veya koyu mavi renkli, ara sıra daha soluk veya beyaz renkli bile, tüp 6-10 mm; loblar 5-8 mm uzunluğunda. Stamenler tüpün tepesinden bağlı ve pullarla birbirini üzerini örter. Meyveler 6-10 x 2-3 mm boyutlarında, oblong, dik (Flora of Turkey 6:393).

R.15. *Anchusa azurea* var. *azurea*

Bitkinin yerli adı: Sığırdili

Türkiye’de kaydedildiği iller: Adana, Ağrı, Ankara, Antalya, Artvin, Bitlis, (Bolu), Bursa, Çanakkale, Elazığ, İstanbul, Kahramanmaraş, Kars, Konya, Muğla, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Yozgat.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Gölbaşı Köyü, 26.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20904. A4, Bolu, Yeniçağa, Hamzabey Köyü, 26.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20907.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen strese karşı kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen yorgunluk giderici olarak kullanılır.

- c. Toprak üstü kısımları zeytinyağında bekletildikten sonra bu zeytinyağı haricen egzama tedavisinde kullanılır.

BORAGINACEAE

6.8. *Anchusa leptophylla* Roem. et Schult. subsp. *leptophylla*

Strigozdan kanesent-strigoza kadar değişken şekillerde tüy örtülü, iki ya da çok yıllık otsu bitkiler; gövde dik, 40-70 cm uzunluğunda az çok basitten sadece tabana yakın kısımlardan dallanmış. Yapraklar linear, 60-110 x 6-8(-18) mm boyutlarında, tam.  i ek kurulu yoğun ipeksi tüylü, meyveli dönemde uzayan; brakteler ovat-lanseolat, çok küçük. Kaliks  i eklenme döneminde 4-6(-7) mm, meyveli dönemde uzar. Obtus loblar şeklinde 1/3'  ne kadar parçalı. Korolla genellikle parlak mavi renkli olup boğaz beyaz renkli, ara sıra beyazdan sarıya kadar değişen renklerde; t p 6-8 mm, loblar 2-4 mm. Küçük fındıksı meyveler (nutlets) 2-3 x 2.5-4 mm boyutlarında, asimetric ovoid (Flora of Turkey 6:390).

R.16. *Anchusa leptophylla* subsp. *leptophylla*

Bitkinin yerli adı: Ballık, Engerek otu, Sığırdili

Türkiye'de kaydedildiği iller: Afyonkarahisar, Amasya, Ankara, Bolu, Konya, Sivas, Uşak, Yozgat.

Herbaryum  rneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Yukarı Kuldan Köyü, 28.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20847. A4, Bolu, Yeniçağa, Yukarı Kuldan Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20954.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak  st  kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen ateş düşürücü olarak kullanılır.
- b. Toprak  st  kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen baş ağrısının giderilmesinde kullanılır.

BORAGINACEAE

6.9. *Cerinth minor* L. subsp. *auriculata* (Ten.) Domac

İki yıllık veya çok yıllık otsu bitkiler. Gövdeler dik, 25-75 cm uzunluğunda, basit ya da tepede dallanmış. Tabandaki yaprakları spatulattan oblanseolata kadar değişen şekillerde, obtus, lamina sap şeklinde daralmış; gövde yaprakları linear-oblong, lanseolat-eliptik ya da obovat, 8 x 2.8 cm boyutlarında, obtus, sapsız, az-çok gövdeyi sarıcı. Brakteleri çoğunlukla yeşilimsi. Kaliksi tabanda az-çok bölünmüş, lobları lanseolat, akut, kenarları siliat. Korollası sarı, kestane, morumsu veya menekşemsi renkli, 10-11 x 3.5-4.5 mm boyutlarında, yaklaşık yarısına kadar bölünmüş, tüpün üst yarısı daha geniş, loblar lanseolat, akut. Pediseller scabriten kısa hisbite kadar değişen şekillerde tüylü. Küçük fındıksı meyveler (nutlets) koyu kahverengiden siyahımsıya kadar değişen renklerde, yaklaşık 3.5 x 3 mm boyutlarında, ovoid-küremsi (Flora of Turkey 6:376).

R.17. *Cerinth minor* subsp. *auriculata*

Bitkinin yerli adı: Alacakız, Livarotu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Afyon, Ankara, Antalya, Ardahan, Bitlis, Bolu, Bursa, Çorum, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Hakkâri, Iğdır, Isparta, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kırklareli, Kütahya, Mersin, Muğla, Nevşehir, Samsun, Siirt, Sivas.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Şahnalar Köyü, 29.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20851.

Bitkinin yöresel kullanışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan dekoksion dâhilen karın ağrısının giderilmesinde kullanılır.

BORAGINACEAE

6.10. *Echium vulgare* L.

İki yıllık veya monokarpik otsu bitkiler. Gövde genellikle basit, 30-50 cm uzunluğunda, seyrek veya yoğun yayık-setoz. Yapraklar sert beyaz setalı hispid tüylü; tabandakiler 120 x 11 mm boyutlarına kadar, linear-lanseolattan darca oblonga kadar değişen şekillerde, subakut, kısa petiol şeklinde daralmış; gövde yaprakları kısa, darca lanseolat, sapsız. Çiçek kurulu oblong biçimli ve ilk başta spika benzeri çiçeklenme döneminden sonra simozlar belirgince uzar. Kaliks çiçeklenme döneminde 5-6 mm, meyveli dönemde 10 mm' ye kadar büyür. Korolla koyuca mavi renkli, 14-18 mm, genişçe hunimsi, puberuloz ve dış kısmında damarlar üzerinde seyrek seta şeklinde tüylü. Stamenlerin tamamı korollayı aşmış; filamentler maviden morumsuya kadar değişen renklerde. Stilus yaklaşık 1 mm uzunluğa kadar ikiye çatallı. Küçük fındıksı meyve (nutlet) yaklaşık 2.5 x 1.5 mm boyutlarında, belirgin dorsal ve ventral karinalı ve dar sivri gagalı, düzensizce çukurcuklu-retikulat (Flora of Turkey 6:322).

R.18. *Echium vulgare*

Bitkinin yerli adı: Engerek otu

Türkiye'de kaydedildiği iller: Artvin, Bolu, Bursa, Erzurum, Giresun, İstanbul, Kastamonu, Kırklareli, Samsun, Sinop.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Hamzabey Köyü, 26.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20906. A4, Bolu, Yeniçağa, Kındıra Köyü, 08.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20978.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen baş ağrısının giderilmesinde kullanılır.

- b.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen ateş düşürücü olarak kullanılır.

BORAGINACEAE

6.11. *Myosotis arvensis* (L.) Hill subsp. *arvensis*

Bir veya iki yıllık, 50 cm' ye kadar uzunlukta, sıklıkla tabanda dallanmış otsu bitkiler. Taban yaprakları 8 x 1.5 cm boyutlarında, oblanseolat, sapsız. Gövdenin alt kısmı yayık tüylü, üst kısmı yukarı yönlü yatık tüylü. Pediseller meyveli dönemde yukarıya yönelmiş, altta olanlar 1 cm' ye kadar, üstte olanlar kısa. Kaliks meyveli dönemde 7 mm' ye kadar uzunlukta olup, lobları bitişik ve çok sık, yayık çengelli tüylü, düşücü. Korollanın laminasının çapı 3 mm' ye kadar, tabak şeklinde, parlak mavi. Küçük fındıksı meyveler (nutlets) 1.5 mm' ye kadar, siyahımsı, akut, kenarlı, meyve düştüğü zaman bağlanma yerinde olan iz küçük, asimetrik üçgensiz (Flora of Turkey 6:273).

R.19. *Myosotis arvensis* subsp. *arvensis*

Bitkinin yerli adı: Kan otu, Mine çiçeği, Unutmabeni

Türkiye'de kaydedildiği iller: Ankara, Artvin, Balıkesir, Bolu, Edirne, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Samsun.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Yukarı Kuldun Köyü, 28.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20831. A4, Bolu, Yeniçağa, Yamanlar Köyü, 01.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20877.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen uykusuzluğa karşı kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen yorgunluk giderici olarak kullanılır.
- c. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır.

BORAGINACEAE

6.12. *Onosma tauricum* Pallas et Willd. var. *tauricum*

Tabanda çok gövdeli olan çok yıllık otsu bitkiler. Gövdeler 12-25(-30) cm uzunluğunda, genelde basit; çoğunlukla stellat tüylü tüberküllerden çıkan tamamen uzun tüyler ile örtülmüş, kısa tüylü. Yaprakları yatık-setoz ve kısa tüylü, sıklıkla beyazımsı; taban yaprakları 25-60 mm, (2.5-)3-7 mm genişliğinde, spatulattan linear-lanseolata kadar değişen şekillerde, sivri olup kademeli olarak uzun bir sap şeklinde daralır; gövde yaprakları linear-lanseolattan linear-oblonga kadar değişen şekillerde, obtus, en üsttekileri sapsız. Çiçek kurulu 1-2 terminal simozdan oluşur, meyveli dönemde dikleşmiş ve uzamış. Brakteleri çoğunlukla kaliksten daha kısa. Pediselleri 0-1.5 mm uzunluğunda. Kaliksi 12-13 mm uzunluğunda, meyveli dönemde hemen hemen büyür, loblar linear yatıktan yatık-setoza kadar değişen şekillerde. Korolla beyaz, krem veya sarı renkli, 22-25 mm, kampanulat, kademeli olarak tabana doğru daralır, çıplak. Anterler korolla içinde, filamentlerden daha kısa. Küçük fındıksı meyveler (nutlets) yaklaşık 2.5 mm, bipiramidal, dorsal karina belirsiz, kısa sivri gagalı, kahverengimsi renkli (Flora of Turkey 6:367).

R.20. *Onosma tauricum* var. *tauricum*

Bitkinin yerli adı: Emzik otu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Adana, Aydın, Bolu, Burdur, Bursa, Eskişehir, Hatay, İstanbul, Kastamonu, Kırşehir, Manisa, Mersin, Nevşehir, Trabzon, Van, Yozgat.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Sarayköy Köyü, 01.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20864.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Toprak üstü kısımlar soğuk suda bekletildikten sonra, bu su haricen yara tedavisinde kullanılır.

CARYOPHYLLACEAE

6.13. *Dianthus carthusianorum* L.

15-40 cm uzunluğunda çok yıllık otsu bitkiler. Yapraklar lineardan linear-lanseolata kadar değişen şekillerde, uzun-akuminat, 1.5-2.5 mm genişliğinde. Brakteler yeşil, lanseolat, uzun-akuminat, kapitulumdan daha uzun. Brakteoller (4-)6; tabanı oblong, tamamen kahverengi; uzun-akuminattan aristata kadar değişen şekillerde, kaliks tübünden daha kısa. Kaliks 17-24 x 3.5-4.5 mm boyutlarında, mor renkli, silindirik; kaliks dişleri 5-7 mm, lanseolat, uzun-akuminat. Petalin laminası (4-)5-7 mm, dentat, sakallı, canlı kırmızı renkli (Flora of Turkey 2:128).

R.21. *Dianthus carthusianorum*

Bitkinin yerli adı: Karanfil otu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Bolu, Samsun.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Şahnalar Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20933.

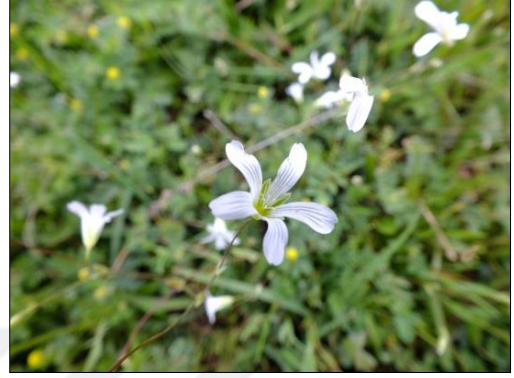
Bitkinin yöresel kullanışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyonu haricen antiseptik olarak kullanılır.

CARYOPHYLLACEAE

6.14. *Moenchia mantica* (L.) Bartl. subsp. *mantica*

Gövdeler yükseliciden dike doğru değişen şekillerde, sıklıkla dallanmış 10-30 cm uzunluğunda bitki. Yapraklar lanseolattan çok dar eliptik lanseolata kadar değişen şekillerde, akut. Çiçek kurulu genellikle çok çiçekli. Brakteler geniş zarımsı kenarlı. Petaller sepallerin iki katının uzunluğundan daha uzun, beyaz. Stamenler 10. Kapsüla ovoid, az çok sepallerle eşit uzunlukta (Flora of Turkey 2:88).

R.22. *Moenchia mantica* subsp. *mantica*

Bitkinin yerli adı: Dördüz otu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Ankara, Balıkesir, Bitlis, Bolu, Çanakkale, Erzurum, İstanbul, Kütahya, Samsun, Tekirdağ, Trabzon.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Adaköy Köyü, 01.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20888. A4, Bolu, Yeniçağa, Ören Köyü, 27.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20916.

Bitkinin yöresel kullanışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen idrar yolu hastalıkları tedavisinde kullanılır.

CARYOPHYLLACEAE

6.15. *Silene vulgaris* (Moench) Garcke var. *vulgaris*

Sıklıkla tabanda odunsu, çok yıllık bitki. Gövdeler dallanmış, tüysüz veya tüylü, 80 cm' ye kadar olabilen uzunlukta. Yaprakları ovat-lanseolat, lanseolat veya obovat, kordat değil. Çiçek kurulu bileşik dikazyumlar halinde. Kaliksi 13-21 mm, şişkin, yeşilimtırak, 15-20 adet ağsı damarlı. Petalleri çoğunlukla beyaz, ara sıra kırmızı renkli, derin olarak bipartit. Antofor 2-4 mm. Kapsüla 6-13 mm, ovoid-küremsi, kaliks içindedir (Flora of Turkey 2:213).

R.23. *Silene vulgaris* var. *vulgaris*

Bitkinin yerli adı: Gıvışkan otu, Yumurta otu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Amasya, Antalya, Artvin, Balıkesir, Bolu, Erzurum, Gümüşhane, Hatay, İstanbul, İzmir, Kırklareli, Kütahya, Muğla, Niğde, Tunceli, Zonguldak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Hamzabey Köyü, 26.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20911.

Bitkinin yöresel kullanış:

- a. Tüm bitkiden hazırlanan infüzyon dâhilen idrar yolu hastalıkları tedavisinde kullanılır.
- b. Tüm bitkiden hazırlanan infüzyon dâhilen sindirim sistemi hastalıkları tedavisinde kullanılır.

CARYOPHYLLACEAE

6.16. *Stellaria media* (L.) Vill. subsp. *media*

Toprak üstünde yayılıcı veya hafifçe dik, bir yıllık otsu bitki. Gövdeler çıplak veya üzerinde sadece bir tüy çizgisi var. Alttaki yapraklar saplı, kordat veya ovat; üsttekiler kısa saplı veya sapsız, çoğu zaman alttakilerden daha büyük. Çiçek kurulu genellikle çok dallanmış olup, bazen umbella şeklinde veya nadiren gevşek ve çok dallı biçimde görülür. Sepaller 3-7 mm, akut, çıplak veya tüylü. Petaller genellikle 5, en azından kaliksin yarısı uzunlukta. Stamenler 5-7. Stilus 3. Kapsula valfleri genellikle hafifçe kaliksten uzun ve neredeyse tabana kadar ayrı (Flora of Turkey 2:69).

R.24. *Stellaria media* subsp. *media*

Bitkinin yerli adı: Kuş otu, Serçe otu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Ankara, Artvin, Bolu, Bursa, Gaziantep, Gümüşhane, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Samsun, Zonguldak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Yeniçağa Göl Kenarı, 01.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20863.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen böbrek rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen idrar söktürücü olarak kullanılır.
- c. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon haricen egzama tedavisinde kullanılır.

CELASTRACEAE

6.17. *Euonymus europaeus* L.

6 m' ye kadar uzunlukta olan çalı veya küçük ağaçlar. Genç sürgünler az çok dört köşeli, dallar oluklu, tepedeki tomurcuklar ovoid, 2-4 mm boyutlarında. Dıştaki pul çifti diğerlerini sarar. Yapraklar eliptikten obovata kadar değişen şekillerde, her iki yüzde de pürüzlü, çoğu zaman akuminat, ince sık serrat. Simozlar genellikle birden fazla çiçekli. Çiçekler genellikle dört parçalı. Meyveli dönemdeki pediseller sertçe dik. Petaller yeşilimsi. Meyve kanatsız, sarkık. Tohumlar turuncu ariller tarafından örtülmüş (Flora of Turkey 2:551).

R.25. *Euonymus europaeus*

Bitkinin yerli adı: Koçara

Türkiye'de kaydedildiği iller: Ankara, Artvin, Bolu, Hatay, İstanbul, Kırklareli, Sinop, Sivas, Trabzon.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Eskiçağa Köyü, 08.09.2018, K. ARSLAN, MARE 20991.

Bitkinin yöresel kullanışı:

a. Toprak üstü kısımları zeytinyağı içinde bekletildikten sonra bu zeytinyağı haricen sedef hastalığı tedavisinde kullanılır.

CELASTRACEAE

6.18. *Euonymus latifolius* (L.) Miller subsp. *latifolius*

6 m' ye kadar uzunlukta olan çalı veya küçük ağaçlar. Genç sürgünler neredeyse silindirik, genellikle düz. Tepe tomurcukları fusiform, 9-18 mm boyutlarında. Pulların uzunlukları belirgince farklı. Yapraklar genellikle obovat, 8-17 cm uzunluğunda, çıplak, çoğunlukla akuminat, çok ince serrat, sıklıkla çok büyük. Simozlar genellikle birden fazla çiçekli. Çiçekler 4-5 parçalı. Petaller yeşilimsi. Meyve genişçe kanatlı, sarkık. Tohumlar turuncu ariller tarafından örtülmüş (Flora of Turkey 2:551).

Bitkinin yerli adı: Koçara

Türkiye'de kaydedildiği iller: Antalya, Artvin, Balıkesir, Bilecik, Bolu, Çanakkale, Gümüşhane, Hatay, Isparta, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Ordu, Samsun, Van, Yozgat.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Aşağı Kuldan Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20962.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Toprak üstü kısımları zeytinyağı içinde bekletildikten sonra bu zeytinyağı haricen sedef hastalığı tedavisinde kullanılır.

COMPOSITAE

6.19. *Anthemis cretica* L.

Kısa rizomlu çok yıllık otsu bitki, bazen tabanda odunsu, neredeyse çıplak veya yoğunca grimsi veya beyaz-pubescent. Gövdeler yatık, yükselici veya dik, 10-30(-40) cm uzunlukta, basit veya dallanmış. Yapraklar pinnatisekt, 5 cm' ye kadar uzunlukta, birincil parçalar genellikle 3 çift; basit veya çoğunlukla 3-5(-9) oblanseolat, az çok obtus sekonder segmentlere ayrılmış. Kapitulumlar radyat veya diskoit. İnvolukrum genellikle 0.75-1.5 cm genişliğinde; brakteler ovat veya lanseolat, az çok akut, kenarlar az çok zarımsı, renksiz, soluk veya koyu kahverengi. Çiçek tablası çoğunlukla olgunlaştığında konik şeklinde; palealar lanseolat, karıncalı. Dilsî çiçekler varken beyaz renkli, genellikle verimli; ligulalar eliptik, 0.5-1.25 cm. Tüpsü çiçekler sarı renkli, korolla tübü genellikle olgunken şişkin. Akenler ters piramit şeklinde, kesiti az çok kare şeklinde, 1.5-3.5 mm, düz, girintili veya özellikle dıştakiler az çok tüberküllü. Papus kulakçıklı veya korona şeklinde, yok veya 1 mm uzunlukta, zarımsı (Flora of Turkey 5:184).

R.26. *Anthemis cretica*

Bitkinin yerli adı: Papatya

Türkiye'de kaydedildiği iller: (Bolu)

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Kemaller Köyü, 27.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20914.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen baş ağrısının giderilmesinde kullanılır.

COMPOSITAE

6.20. *Anthemis tinctoria* L. var. *discoidea* (All.) DC.

Yatık grimsi-tomentoz tüylü çok yıllık otsu bitkiler. Gövdeler tabana yakın kısımdan dallanmış, az çok dik, 20-45(-60) cm uzunlukta, dallar 1 kapitulumlu. Yapraklar 2-3 pennatisekt, dıştan oblanseolattan obovata kadar değişen şekillerde, 1.5 cm uzunlukta, primer segmentler 3-5 çift, lanseolat ya da linear-lanseolat, 5-15 x 1.5-5 mm boyutlarında, kenarlar 3-7 çift üçgenimsi parçalı, akut, tepede dikencikli loblar yaklaşık 1.5 mm uzunlukta, çoğunlukla kuvvetlice içe katlanmış, bazen (ormanlık alandakiler) düz. Kapitulumlar diskoit.

İnvolukrum 1-1.5 cm genişliğinde, beyaz tomentoz; içteki brakteler kahverengi kenarlı, tepede siliat. Dilsî çiçekler yaklaşık 20 adet, sarı veya açık krem renginde, 4-8(-10) mm uzunluğunda. Tüpsü çiçekleri 3-4 mm, olgunlaştığında tabanında şişkin değil. Palealar oblong, akuminat, tüpsü çiçeklerle eşit uzunlukta. Akenler 1.75-2 mm uzunluğunda, az çok belirgin çizgili; koronası tam, yaklaşık olarak 0.25 mm uzunluğunda (Flora of Turkey 5:211).

R.27. *Anthemis tinctoria* var. *discoidea*

Bitkinin yerli adı: Papatya

Türkiye’de kaydedildiği iller: Adana, Ankara, Antalya, Bolu, Eskişehir, İstanbul, Kütahya, Tekirdağ, Tokat.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Deliler Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20949.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon haricen kızarıklıklara karşı kullanılır.

COMPOSITAE

6.21. *Anthemis tinctoria* L. var. *pallida* DC.

Grimsi-yeşil veya beyazımsı, seyrek veya sık yatık tomentoz pubesent tüylerle örtülü, bazen az çok çıplak çok yıllık bitkiler. Gövdeler tabana yakın kısımdan dallanmış, az çok dik, 20-45(-60) cm uzunlukta, dallar 1 kapitulumlu. Yapraklar 2-3 pennatisekt, dıştan oblanseolattan obovata kadar değişen şekillerde, 1.5 cm uzunlukta, primer segmentler 3-5 çift, lanseolat ya da linear-lanseolat, 5-15 x 1.5-5 mm boyutlarında, kenarlar 3-7 çift üçgenimsi parçalı, akut, tepede dikencikli loblar yaklaşık 1.5 mm uzunlukta, çoğunlukla kuvvetlice içe katlanmış, bazen (ormanlık alandakiler) düz. Kapitulumlar radyat. İnvolukrumu 1-1.2(-2) cm genişlikte, seyrek veya sıkça beyaz tomentoz; iç kısımda brakteler kahverengi kenarlı, tepede siliat. Dilsî çiçekler yaklaşık 20 adet, beyaz veya krem renkte, 4-8(-10) mm uzunluğunda. Tüpsü çiçekleri 3-4 mm, olgunlaştığında tabanında şişkin değil. Reseptakulum brakteleri oblong, akuminat, disk çiçekleriyle aynı uzunlukta. Akenleri 1.75-2 mm uzunluğunda, az-çok belirgin çizgili; koronası tam, yaklaşık olarak 0.25 mm uzunluğunda (Flora of Turkey 5:211).

R.28. *Anthemis tinctoria* var. *pallida*

Bitkinin yerli adı: Papatya

Türkiye’de kaydedildiği iller: Ankara, Bilecik, (Bolu), Bursa, Erzurum, Eskişehir, Giresun, İstanbul, Kastamonu, Kütahya, Sinop, Sivas.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Eskiçağa Köyü, 26.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20898.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen uykusuzluğa karşı kullanılır.

- b.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen sakinleştirici (yatıştırıcı) olarak kullanılır.

COMPOSITAE

6.22. *Arctium minus* (Hill) Bernh. subsp. *minus*

1 m uzunluğunda bitkiler. Yapraklar 6-29 x 6-26 cm boyutlarında. Kapitulum sapsız veya kısaca saplı, bir araya toplanmış rasemik simoz çiçek durumları halinde. İnvolukrum yaklaşık 2 cm genişliğinde, meyveli dönemde hemen hemen açık, çıplak veya seyrek olarak araknoid; brakteler iğnemsî, tamamı çengelli, sarımsı-yeşil renkli, orta noktada 1 mm' den az genişlikte. Çiçekler involukrumla eşit (Flora of Turkey 5:355).

R.29. *Arctium minus* subsp. *minus*

Bitkinin yerli adı: Diken otu

Türkiye'de kaydedildiği iller: Antalya, Bolu, İstanbul, Kırklareli, Tekirdağ.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Yukarı Kuldan Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20952.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen karın ağrısının giderilmesinde kullanılır.

COMPOSITAE

6.23. *Carduus acanthoides* L. subsp. *acanthoides*

30-100 cm uzunluğunda, yeşil, çıplak veya seyrek araknoid, iki yıllık otsu bitkiler. Gövde sık, üçgensel veya lanseolat, hafifçe veya kuvvetlice dikensi loblu, darca kanatlı, gövde kanatları 6 mm' ye kadar kuvvetli dikenli, tepede birkaç veya çok başlı panikula şeklinde dallanmış. Gövde yaprakları pinnatipartit, birincil segmentler lanseolat, dikenli veya dikencikli kenarlı loblar şeklinde 2-3(-5) parçalı. Pedunkullar kısa, 1-2(-3) cm uzunluğunda, dikenli-kanatlı ve sıklıkla neredeyse kapitulum kadar yapraklı. İnvolukrum az çok küresel, 15-20 x 20-30 mm boyutlarında, seyrek araknoid; brakteler gevşek, dışta ve ortada linear-lanseolat veya subulat, kademeli olarak imbrikattan az çok eşite kadar değişen şekillerde, 1-damarlı ve dikencikli veya mukronat uca kadar az çok yayıktan geri kıvrığa kadar değişen şekillerde. Dıştaki brakteler ortadakilerin neredeyse yarısından tamamına eşit uzunlukta, her ikisi subulat ve 0.5-1.5 mm uzunluğunda küçük dikencik şeklinde daralmış. Korollalar zigamorfik, mor, 17-20 mm uzunluğunda. Akenler 3-4 mm; papus 11-13 mm (Flora of Turkey 5:430).

R.30. *C. acanthoides* subsp. *acanthoides*

Bitkinin yerli adı: Deve diken, Diken otu, Saka diken

Türkiye'de kaydedildiği iller: Bolu, Çankırı, İstanbul, Kırklareli, Kütahya.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Kemaller Köyü, 27.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20919.

Bitkinin yöresel kullanışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen kabızlığa karşı kullanılır.

COMPOSITAE

6.24. *Centaurea depressa* Bieb.

10-60 cm uzunluğunda, çoğunlukla tabana yakın kısmından dallanmış bir yıllık otsu bitkiler. Yapraklar az çok flokkoz-tomentoz, tam ve lanseolat veya alttakiler 1 büyük terminal segmentli ve 2-3 çift yanal loblu. İnvolukrum (13-)14-18 x 8-12(-13) mm boyutlarında, ovoitten kupa şekline kadar değişen şekillerde. Apendiks kahverengi veya siyahımsı kenarlı, 1.5-2(-3) mm gümüşî dişli. Çiçekler mavi, kenardakiler belirgin şekilde ışınsal. Akenler 4.5-5.5(-6) mm, tüylü hilum akenin yaklaşık yarısı kadar uzunlukta; papus 5-8(-9) mm (Flora of Turkey 5:580).

R.31. *Centaurea depressa*

Bitkinin yerli adı: Bozbaş otu, Gökbaş otu, Peygamber çiçeği

Türkiye’de kaydedildiği iller: Adana, Afyonkarahisar, Amasya, Ankara, Bilecik, Bolu, Burdur, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, Gümüşhane, Iğdır, İstanbul, İzmir, Karaman, Kars, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Konya, Niğde, Sivas, Uşak, Van.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Doğancı Köyü, 29.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20862. A4, Bolu, Yeniçağa, Yamanlar Köyü, 01.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20879.

Bitkinin yöresel kullanışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen iştah açıcı olarak kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen ağrı giderici olarak kullanılır.
- c. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen böbrek rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılır.

d. Çiçekli kısımları (kapitulumları) banyo suyuna katılarak haricen cilt nemlendiricisi olarak kullanılır.

COMPOSITAE

6.25. *Centaurea solstitialis* L. subsp. *solstitialis*

15-60 cm uzunluğunda, yatık tomentoz, bir yıllık bitkiler. Taban ve alttaki yapraklar lirattan pennatipartite kadar değişen şekillerde, 3-4 çift yan segmentli; ortadaki ve üstteki yaprakları lanseolattan linear-lanseolata kadar değişen şekillerde, lobat, dentat veya tam, dar kanatlar halinde dekurvent. İnvolukrumu (11-)13-16 x (6-)8-12(-15) mm boyutlarında, araknoid-tomentoz. Apendiks yayık, saman renginde, çoğunlukla 15 mm' den uzun dikenli, tabanın her iki yanında 2-3 küçük dikencikli (2-4 mm), dıştaki brakteler uçlarda kısa dikencikli. Çiçekler sarı renkli, kenardakiler ışınsal değil. Akenler 2-3 mm uzunlukta, dimorfik; kenardakiler soluk, siyahımsı, papussuz; merkezdekiler parlak, grimsiden kahverengiye kadar değişen renklerde, beyaz papuslu, 3-4(-5) mm (Flora of Turkey 5: 542).

R.32. *Centaurea solstitialis* subsp. *solstitialis*

Bitkinin yerli adı: Çakırdikeni

Türkiye’de kaydedildiği iller: Adana, Afyonkarahisar, Amasya, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bitlis, Bolu, Denizli, Erzurum, Gümüşhane, Hakkâri, İstanbul, İzmir, Karabük, Kayseri, Kırklareli, Kocaeli, Konya, Mardin, Muş, Niğde, Sivas.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Sarayköy Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20942. A4, Bolu, Yeniçağa, Yukarı Kuldan Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20953.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen mide ülseri tedavisinde kullanılır.

COMPOSITAE

6.26. *Cirsium hypoleucum* DC.

(20)50-200 cm uzunluğunda, çok yıllık bitki. Gövdeler kanatsız, genellikle seyrekçe panikulalı (nadiren dallanmamış), dallar/pedunkullar uzun, seyrek indirgenmiş yapraklı. Orta gövde yaprakları pinnatilobattan 1/4-3/4' üne kadar parçalı, 6-25 x 3-14 cm boyutlarında, üstte kısa seyrek tüylerle, altta beyazımsı-tomentoz, loblar üçgensiden üçgensel-lanseolata kadar değişen şekillerde, dentattan lobluya kadar değişen şekillerde, zayıf veya sert yapılı 0.5-6 mm uzunlukta dikenli kenarlı; taban yaprakları kanatlı-saplı. Kapitulomlar az çok sarkık, uzamış pedunkullar üzerinde tek (bazen çift). İnvolukrumlar yarıküresel, (13-)15-20 mm. Brakteler 6-9 sıralı, ortadaki ovat-oblong, papillalı ve kısa kirpikli, sivri, salgı kanalları ile çoğunlukla uçlarda morumsu renkte ve kısaca dikenli-mukrolu. Korollalar (15-)18-20 mm boyutlarında, koyu kırmızı renginde. Akenler 4 mm. Papus 15-17 mm R.33. *Cirsium hypoleucum* (Flora of Turkey 5:398).

Bitkinin yerli adı: Deve diken, Mor diken

Türkiye'de kaydedildiği iller: Amasya, Artvin, Bolu, Bursa, Çankırı, Giresun, İstanbul, Kastamonu, Kocaeli, Kütahya, Ordu, Rize, Samsun, Trabzon, Zonguldak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Aşağı Kuldan Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20963.

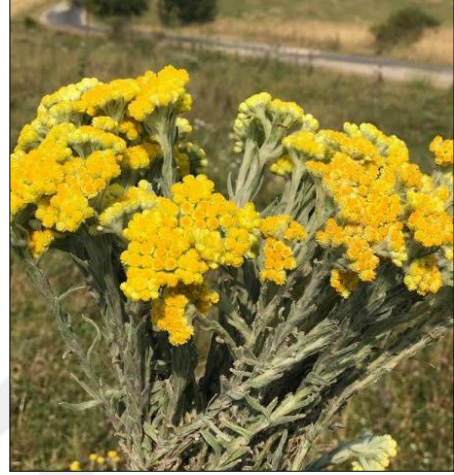
Bitkinin yöresel kullanışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen mide rahatsızlıklarının giderilmesinde kullanılır.

COMPOSITAE

6.27. *Helichrysum graveolens* (Bieb.) Sweet

Seyrekten yoğun villoz-yünsüye kadar değişen şekillerde tüy örtülü, glandsız bitkiler. Gövdeler 9-35 cm uzunluğunda, ince sürünücü stolonlardan yükselir; uyku tomurcuğu ovat, belirsiz. Taban yaprakları spatulat-oblanseolat, 1-4 cm uzunluğunda; üst gövde yaprakları şeritsi, çoğunlukla gövdeye yakın ve bitişik. Kapitulumlar çok sayıda, hemen hemen küremsi, yoğun yünsü korimbuslardan çıkar, 4-6 mm. Brakteler seyrekçe kiremitsi, altın sarısı renginde. Tüpsü çiçekler koyu sarı renkli. Kenardakiler dişi (Flora of Turkey 5:90).

R.34. *Helichrysum graveolens*

Bitkinin yerli adı: Altın otu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Adıyaman, Bitlis, Bolu, Bursa, Eskişehir, Gümüşhane, Hakkâri, Kars, Manisa, Samsun, Tunceli, Van, Zonguldak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Dereköy Köyü, 08.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20979.

Bitkinin yöresel kullanışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen zayıflatıcı olarak kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen sindirim sistemi hastalıkları tedavisinde kullanılır.
- c. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen safra kesesi taşının yok edilmesinde kullanılır.

COMPOSITAE

6.28. *Leontodon hispidus* L. var. *hispidus*

Yatay silindirik mantarimsı rizomlu çok yıllık otsu bitkiler. Tüy örtüsü kısmen çatallanmış tüylerden oluşur. Gövdeler 17-42 cm uzunluğunda, basit, seyrekçe brakteli veya çıplak. Yapraklar 5-16 x 1-3 cm boyutlarında, dıştan oblanseolat, tepesi akut ve tabanda daralmış, hemen hemen tamdan runsinat-dentata kadar değişen şekillerde, yoğunca hispit. İnvolukrum yarıküresimsi, hemen hemen 2 sıralı, 10-16 mm uzunluğunda; brakteler zarımsı kenarlı, yoğunca hispit. Akenlerin tepede trunkat, hepsi papuslu. Papus sarımsı (Flora of Turkey 5: 674).

R.35. *Leontodon hispidus* var. *hispidus*

Bitkinin yerli adı: Aslan otu, Karahindiba

Türkiye’de kaydedildiği iller: Ağrı, Ankara, Bolu, Bursa, Giresun, Hakkâri, İzmir, Kahramanmaraş, Karabük, Kars, Kastamonu, Muğla, Ordu, Trabzon, Zonguldak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Kemaller Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20925.

Bitkinin yöresel kullanışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen sindirim sistemi hastalıkları tedavisinde kullanılır.

COMPOSITAE

6.29. *Petasites hybridus* (L.) Gaertner

Sert, genellikle yatay rizomlu çok yıllık otsu bitki. Gövdeler 80 cm' ye kadar uzunlukta. Taban yaprakları uzun saplı, lamina 8-90(-120) cm çapında, az çok dairemsi, kordat, geniş aralıklı ve arada küçük dişli loblu, başta her iki tarafta tüylü, sonrasında çıplak ve üstte yeşil renkli, altta grimsi-flokkoz veya nadiren çıplak. Çiçekli gövdeler genellikle morumsu renkli, bazen gelişmemiş laminalı lanseolat şeklinde pulsu yapraklar taşır. Çiçek kurulu çiçekli dönemde genellikle genişliğinden uzun, zamanla uzar. Erkek kapitulumlar 6-12 mm uzunluğunda; dişi kapitulumlar 4-7(-8) mm uzunluğunda. Brakteler obtus, glandsız. Çiçekler kırmızı-menekşeden kremi beyaza doğru değişen renklerde. Akenler 2-3 mm. Papus 6-10 mm (Flora of Turkey 5: 169).

R.36. *Petasites hybridus*

Bitkinin yerli adı: Devetabanı, Kabalak otu

Türkiye'de kaydedildiği iller: Artvin, (Bolu), Giresun, İstanbul, Kastamonu, Kocaeli, Sakarya, Samsun.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Eskiçağa Köyü, 26.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20895.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Yapraklarından hazırlanan dekoksasyon haricen şişliklere karşı kullanılır.
- b. Yaprakları suda haşlandıktan sonra lapa halinde haricen cıiban tedavisinde kullanılır.
- c. Yapraklarından hazırlanan dekoksasyon haricen ağrı giderici olarak kullanılır.

COMPOSITAE

6.30. *Senecio aquaticus* Hill subsp. *erraticus* (Bertol.) Matthews

Stolonsuz, dik, çıplak, 30-200 cm uzunluğunda çoğu zaman morumsu gövdeli iki yıllık bitki. Taban yaprakları saplı, çıplak veya nadiren araknoid; (5-)7-15 cm uzunluğunda, geniş terminal loblu, lirattan pinnatifide kadar değişen şekillerde, loblar dentattan krenata kadar; gövde yaprakları amplexikaul, 4-8 cm uzunluğunda, tabandakilere benzer ama genellikle daha parçalı, lateral loblar ana eksene dik açıda. Çiçek durumu gevşek korimbus. Kapitulum radyat, 1-3 cm genişliğinde. Brakteler 3-4 mm, oblong-rombik, geniş zarımsı kenarlı, çıplak. Kalikula brakteleri 1.5-2 mm, linear. Ligulalar 4-4.5(-6) mm, sarı. Akenler 1-1.5 mm, çıplak. Papus 2-4 mm, çok açık kahverengi (Flora of Turkey 5: 149).

R.37. *S. aquaticus* subsp. *erraticus*

Bitkinin yerli adı: Kanarya otu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Adana, Antalya, Aydın, Balıkesir, (Bolu), İstanbul, İzmir, Kastamonu, Kocaeli, Malatya, Muğla, Rize, Sakarya, Tekirdağ, Van.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Adaköy Köyü, 08.09.2018, K. ARSLAN, MARE 20988.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen ishale karşı kullanılır.

COMPOSITAE

6.31. *Senecio vernalis* Waldst. et Kit.

Gövdeler (4-)10-40(-70) cm uzunluğunda, dik, bir yıllık bitki. Gövde ve yapraklar genellikle araknoid, zamanla az çok çıplaklaşır. Taban yaprakları ovattan oblonga kadar değişen şekillerde, genelde pinnatifit, çoğunlukla dentattan-pinnatifit lobluya kadar değişen şekillerde, saplı; ortadaki ve üstteki gövde yaprakları taban yapraklarına benzer fakat amplexikaullardır. Kapitulümler radyat, 1.5-2.5 cm genişlikte, gevşek korimbuslardan çıkar.

İnvolutkrumu az-çok çanak şekilli; brakteler 3-8 mm, lanseolat, çıplak, çoğu zaman siyah tepeli. Kalikulaya ait brakteler 1.5-2.5 mm boyutlarında, şeritsi, çoğunlukla siyah tepeli. Ligulaları 5-9(-13) adet, sarı renkli, 5-10(-12) mm. Akenleri 1.5-3 mm boyutlarında, yatık tüylü. Papuslar 4-7 mm, beyaz renkli (Flora of Turkey 5: 166).

Bitkinin yerli adı: Kanarya otu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Ağrı, Ankara, Antalya, Artvin, Aydın, Bitlis, Bolu, Çorum, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, Gümüşhane, Hakkâri, Hatay, İstanbul, İzmir, Kars, Kastamonu, Kocaeli, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Samsun, Tekirdağ, Yozgat.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Yukarı Kuldun Köyü, 28.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20846. A4, Bolu, Yeniçağa, Doğancı Köyü, 29.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20858.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan dekoksasyon dâhilen ishale karşı kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan dekoksasyon dâhilen adet söktürücü olarak kullanılır.

COMPOSITAE

6.32. *Taraxacum pseudobrachyglossum* van Soest

Dıştaki yapraklar obovat, dişleri geriye yönelik; iç yapraklar her iki yanında da 3-4 lateral loblu, üçgensel, tabana yönelik, az çok akut, neredeyse dişli; uçtaki lob 2.5 mm' ye kadar uzunlukta. İnvolukrumun dıştaki brakteleri yayık, tepede geri kıvrık, ovat. Stigmalar siyahımsı renkli. Akenler saman renginde, 5 mm; gaga 8-10 mm (Flora of Turkey 5: 810).

R.39. *Taraxacum pseudobrachyglossum*

Bitkinin yerli adı: Karahindiba

Türkiye’de kaydedildiği iller: (Bolu), İstanbul, Tekirdağ.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Aşağı Kuldan Köyü, 28.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20841.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen yorgunluk giderici olarak kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen sindirim sistemi hastalıkları tedavisinde kullanılır.
- c. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen strese karşı kullanılır.

COMPOSITAE

6.33. *Tripleurospermum rosellum* (Boiss. et Orph.) Hayek var. *album*

E. Hossain

10-30 cm uzunlukta, çok yıllık otsu bitkiler. Gövdeler tek veya çok, dik veya yükselici, genellikle basit, nadiren tepede dallanmış. Yapraklar 1-3 pinnatisekt; yaprağın parçacıkları az çok sık, lanseolat, akut. Kapitulumlar radyat, 0.9-1.5 cm genişliğinde, tek, uçta, nadiren her gövdede iki tane, uzun, çıplak veya pubesent tüylü pedunkullardan çıkar. Dıştaki brakteler genişçe oblong-subakut, çıplak veya çok küçük puberulent; içtekiler oblong-obtus, hepsi geniş dalgali, soluk kahverengi, zarımsı kenarlı. Reseptakulum ovoit, ovoit-konik veya yarıküremsi. Ligulalar 7-13

mm, beyaz renkli; tüpsü çiçeklerin lobları uçta glandlı. Akenler 1.5-2 x 0.6-1.3 mm, yassı, az çok içe doğru kıvrık, taban trunkat, az çok müsilaçlı, ön tarafında pürüzsüz, ince çizgili, arka tarafta 3 damarlı, damarlar kalınlaşmış, beyaz renkli, yarıklar geniş; korona beyaz, çansı,

akenin 1/3' ü uzunluğunda (Flora of Turkey 5: 300).

R.40. *Tripleurospermum rosellum* var. *album*

Bitkinin yerli adı: Papatya

Türkiye'de kaydedildiği iller: Bolu, Çankırı, Kastamonu.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Doğancı Köyü, 29.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20859. A4, Bolu, Yeniçağa, Yamanlar Köyü, 01.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20876.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen uykusuzluğa karşı kullanılır.

- b.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen sakinleştirici (yatıştırıcı) olarak kullanılır.
- c.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen mide rahatsızlıkları tedavisinde kullanılır.

COMPOSITAE

6.34. *Tripleurospermum tenuifolium* (Kit.) Freyn

40-100 cm uzunluğunda, çok yıllık otsu bitkiler. Gövdeler 1(-3), dallanmış veya tepede dallanmamış. Alttaki yapraklar genellikle çok uzun, 16 cm' ye kadar uzunlukta, 3-pinnatisekt; üsttekiler küçük, pinnatipartit veya 2-pinnatisekt; yaprağın parçacıkları linear-filiform, aristat veya mukrolu, 0.5-1 cm. Kapitulumlar 6' dan çok sayıya kadar, radyat, 1-1.5 cm genişliğinde, uzun veya kısa eşit olmayan pedunkullar üzerinde gevşek korimbuslar halinde. Brakteler çıplak veya puberulent; dıştakiler genişçe üçgensel-akut, zarımsı kenarsız; içtekiler oblong, az çok obtus, soluk kahverengi veya beyazımsı zarımsı kenarlı. Reseptakulum büyük, genişçe ovoit veya yarıküresel. Ligulalar 8-10 mm; tüpsü çiçeklerin lobları uçta glandlı. Akenler obovoit-oblong, 1.5-2 x 1-1.3 mm, az çok içe doğru kıvrık, olgunlukta beyazımsı veya kahverengi, müsilaşsız, önde düz, arkada 3 damarlı, damarlar kalın, beyaz; korona yok; glandlar akenlerin ucunda birbirine yakın

R.41. *Tripleurospermum tenuifolium*

Bitkinin yerli adı: Papatya

Türkiye'de kaydedildiği iller: Bolu, Bursa, Hatay, İstanbul, Kastamonu, Kütahya.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Ören Köyü, 08.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20980.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon haricen cilt nemlendiricisi olarak kullanılır.

CONVOLVULACEAE

6.35. *Convolvulus arvensis* L.

Toprakaltında dallanmış, topraküstünde ise dallanmamış; 3 m uzunluğa kadar veya daha uzun, tüysüz veya ince pubesent tüylü, sürünücü veya tırmanıcı çok yıllık otsu bitkiler. Yapraklar sagitat veya hastat, çeşitli boyutlarda, 5 x 3 cm' ye kadar çeşitli boyutlarda, çıplak veya seyrek olarak pubesent, akut ya da obtus, yan lobları genelde yayık ve sivri. Çiçekleri çoğunlukla tek, aksillar, nadiren 3 çiçekten oluşan simozlar halinde. Dıştaki sepalleri obovattan-genişçe oblonga kadar değişken şekillerde, yaklaşık 4 x 2.5 mm boyutlarında, obtus, tepesi küt veya küçük mukrolu. Korollası beyaz veya pembe nadiren de mavi renkli, 15-25 mm. Ovaryumu çıplak (Flora of Turkey 6: 213).

R.42. *Convolvulus arvensis*

Bitkinin yerli adı: Tarla sarmaşığı

Türkiye’de kaydedildiği iller: Ağrı, Amasya, Ankara, Artvin, Balıkesir, Bilecik, Bitlis, (Bolu), Bursa, Çanakkale, Denizli, Elazığ, Eskişehir, Gaziantep, Gümüşhane, Hakkâri, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kars, Kırklareli, Konya, Kütahya, Malatya, Mardin, Muğla, Muş, Niğde, Ordu, Şanlıurfa, Yozgat.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Hamzabey Köyü, 26.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20905. A4, Bolu, Yeniçağa, Kemaller Köyü, 27.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20920.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Gövdesi ezilerek çıkartılan özsuyu haricen yara tedavisinde kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları haşlandıktan sonra dâhilen kabızlığa karşı kullanılır.
- c. Toprak üstü kısımları haşlandıktan sonra dâhilen prostat hastalıkları tedavisinde kullanılır.
- d. Toprak üstü kısımları haşlandıktan sonra dâhilen idrar söktürücü olarak kullanılır.

CONVOLVULACEAE

6.36. *Convolvulus galaticus* Rost. ex Choisy

Yatık, sürünücü gövdeli, yoğun parlak kısa tüylü, çok yıllık otsu bitkiler. Yapraklar saplı, genişçe ovat, obtus veya akut, tabanda kordat, kenarı undulat, genişçe krenat veya dentat. Çiçekler yaprak koltuğunda, tek veya 2-4 çiçekli simoz halinde. Dıştaki sepaller ovat, apikulat, yoğun tomentoz. Korolla pembeden açık mora kadar değişen renklerde, 25-35 mm. Ovaryum çoğunlukla tepede tüylü (Flora of Turkey 6: 215).

R.43. *Convolvulus galaticus*

Bitkinin yerli adı: Boz sarmaşık, Şemsiye otu, Tarla sarmaşığı

Türkiye’de kaydedildiği iller: Amasya, Ankara, Artvin, Bolu, Burdur, Denizli, Elazığ, Eskişehir, Gaziantep, Gümüşhane, Kayseri, Konya, Kütahya, Malatya, Mardin, Niğde, Şanlıurfa, Van, Zonguldak.

Herbarium örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Kemaller Köyü, 27.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20921.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon gargara halinde diş ağrısının giderilmesinde kullanılır.

CORNACEAE

*6.37. *Cornus mas* L.

3-5 m uzunluğunda, çalılar veya küçük ağaçlar. Yaprakları lanseolattan geniş ovata kadar değişken şekillerde, 2;5-8-5 cm uzunluğunda, 3-5 çift damarlı. Çiçek kurulu 1.5-2.5 cm çaplı, 15-20 çiçek taşır, hemen hemen sapsız; brakteleri 6-10 mm, ovat-lanseolat şekilli. Çiçekleri yeşilimsiden soluk sarıya kadar değişen renklerde; petalleri 2-3 mm; sepalleri yaklaşık 0.5 mm. Drupa 12-15 x 7 mm boyutlarında, elipsoitten silindiriğe kadar değişen şekillerde, başta sarı sonra kırmızıya döner (Flora of Turkey 4:541).

R.44. *Cornus mas*

Bitkinin yerli adı: Kızılcık, Kiren

Türkiye’de kaydedildiği iller: Ankara, Antalya, Artvin, Bolu, Çorum, Erzurum, Isparta, İstanbul, Kahramanmaraş, Kütahya, Mersin, Tekirdağ, Trabzon.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Aşağı Kuldan Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20960. A4, Bolu, Yeniçağa, Eskiçağa Köyü, 08.09.2018, K. ARSLAN, MARE 20994.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Meyveleri dâhilen şeker hastalığı tedavisinde (kan şekerini düşürmek amacıyla) kullanılır.
- b. Meyveleri ile hazırlanan şerbet dâhilen soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır.
- c. Meyveleri ile hazırlanan şerbet dâhilen mide ülseri tedavisinde kullanılır.
- d. Meyveleri ile hazırlanan dekoksasyon dâhilen zayıflatıcı olarak kullanılır.
- e. Meyveleri ile hazırlanan dekoksasyon dâhilen soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır.
- f. Meyveleri ile hazırlanan dekoksasyon dâhilen ateş düşürücü olarak kullanılır.

CORNACEAE

6.38. *Cornus sanguinea* L. subsp. *australis* (C.A. Meyer) Jav.

4-5 metreye kadar uzunlukta, çalı veya küçük ağaçlar; dallar çoğu zaman kırmızımsı. Yapraklar ovat-lanseolattan genişçe eliptiğe kadar değişen şekillerde, 4-10 cm, 3-5 çift damarlı. Alt yüzdeki tüyler düz, ortadan bağlı. Çiçek kurulu 3-4-5 cm çapında, çok çiçeğe sahip. Çiçekler beyazımtırak veya krem renginde; sepalleri 0.5-1.5 mm; kaliks dişleri yaklaşık 0.5 mm, üçgensiz; petaller 4-7 mm. Drupa 5-8 mm, küresel, morumsu-siyah renkli (Flora of Turkey 4:540).

R.45. *Cornus sanguinea* subsp. *australis*

Bitkinin yerli adı: Melez kızılçık

Türkiye’de kaydedildiği iller: Artvin, Bitlis, (Bolu), Erzurum, Hakkâri, İstanbul, Mardin, Sakarya, Samsun, Sinop, Trabzon, Zonguldak.

Herbarium örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Aşağı Kuldan Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20961.

Bitkinin yöresel kullanışı:

a. Meyvelerinden hazırlanan dekoksion dâhilen soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır.

CRUCIFERAE

6.39. *Alyssum repens* Baumg. var. *stenophyllum* Hal.

60 cm uzunluğa kadar olan, ince gövdeli, çok yıllık, otsu bitkiler. Steril sürgünlerdeki yapraklar obovat-spatulat, gövde yaprakları lanseolattan linear-lanseolata kadar değişen şekillerde, her zaman akut, yukarı doğru küçülen boyutlarda. Örtü tüyleri iki şekilde, strigoz, birkaç ışınli az çok dallanmış yıldızsı tüylü. Gövde yapraklarının alt yüzündeki stellat tüyler 0.2-0.5 mm. Rasemler 30 cm' ye kadar uzunlukta. Pediseller yayık, strigoz. Sepaller 2.5-4 mm, düşücü. Petaller tepede hafif girintili veya iki loblu, 4-7 x 1-3 mm boyutlarında seyrek tüy örtülü. Meyveler ovat, obovat veya orbikular, 2.5-3(-3.5) mm uzunluğunda ve genişliğinde, küçük basık, birkaç ışınli yıldızsı tüylerden oluşan kanesent tüy örtülü; valfler az çok eşit şişkinlikte. Stiluslar (1.5-)3-4 mm, tabanda yoğun tüy örtülü. Tohumlar dar kanatlı (Flora of Turkey 1:385).

R.46. *Alyssum repens* var. *stenophyllum*

Bitkinin yerli adı: Kırkuduz otu, Kuduz otu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Bolu, Kastamonu, Zonguldak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Sarayköy Köyü, 01.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20866. A4, Bolu, Yeniçağa, Dereköy Köyü, 01.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20889.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan dekoksasyon dâhilen böbrek hastalıkları tedavisinde kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan dekoksasyon dâhilen karın ağrısının giderilmesinde kullanılır.

CRUCIFERAE

6.40. *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.

Bir yıllık veya iki yıllık, 4-50 cm boyunda otsu bitkiler. Taban yaprakları rozet şeklinde, lirat, pennatifit veya tam, lamina tabanda sap şeklinde daralmış. Üst yapraklar akut kulakçıklı ve gövdeyi sarmış. Petalleri 2-2.5 x 0.5-1 mm boyutlarında, belirgin olmayan bir şekilde tırnaklı ve laminalı. Meyveli pediseller 5-12 mm, yayık yükselici. Meyvesi (3-)7-9 x 2.5-6 mm boyutlarında; septumu 5-7 x 1-1.5 mm boyutlarında; kanatları yok. Tohumlar çok sayıda (30 kadar), çoğunlukla müsilaçlı (Flora of Turkey 1:343).

R.47. *Capsella bursa-pastoris*

Bitkinin yerli adı: Çobançantası

Türkiye’de kaydedildiği iller: Adana, Amasya, Antalya, Artvin, Aydın, Bitlis, (Bolu), Hatay, İstanbul, Karabük, Kars, Konya, Malatya, Niğde, Samsun.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Sarayköy Köyü, 01.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20868.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan dekoksion dâhilen böbrek rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen idrar yolu hastalıkları tedavisinde kullanılır.
- c. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan dekoksion dâhilen ishale karşı kullanılır.
- d. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen adet söktürücü olarak kullanılır.

DIPSACACEAE

6.41. *Scabiosa argentea* L.

15-60 cm uzunluğunda ince, dik yapılı, iki veya çok yıllık, çıplak veya pubesent ve setoz otsu bitkiler. Alttaki yapraklar 1-2 pinnatisekt, segmentler linear; üstteki yapraklar genellikle basit, linear. İnvolukrum brakteleri 6-8, linear, çiçeklerden daha uzun veya kısa. Kapitulumlar 1-2.3 cm çapında, radyant; çiçekler beyaz veya krem renkli, bazen morumsulaşmış. Meyveli dönemdeki kapitulumlar küremsi. İnvolusel 2-2.5 mm, piloz; çukurlar oblong, 1 mm uzunluğunda; çukurlar arasındaki damarlar oluklu değil; korona 1-1.5 mm, dışa uzanan 20-26 damarlı. Kaliks çok kısa saplı; setalar 4.5-6 mm (Flora of Turkey 4:613).

R.48. *Scabiosa argentea*

Bitkinin yerli adı: Süpürge otu, Yazı süpürgesi

Türkiye’de kaydedildiği iller: Afyonkarahisar, Ağrı, Amasya, Ankara, Antalya, Aydın, Bayburt, Bitlis, Bolu, Çanakkale, Edirne, Elazığ, Erzurum, Gaziantep, Gümüşhane, İstanbul, İzmir, Karaman, Kayseri, Konya, Manisa, Mardin, Niğde, Sivas, Şanlıurfa.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Çamlık Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20947.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon haricen uyuz tedavisinde kullanılır.

EUPHORBIACEAE

6.42. *Euphorbia amygdaloides* L. var. *amygdaloides*

Pubesent, çok gövdeli, 80 cm' ye kadar uzunlukta çok yıllık (çiçekli gövdeleri iki yıllık olan) otsu bitkiler. İlk yılın gövde yaprakları kısa saplı, oblanseolattan obovat-oblanseolata kadar değişen şekillerde veya eliptik, (1-)4-11 x 0.7-2.7 cm boyutlarında, tepede obtus veya subakut, tabanda daralmış, tam, zarımsı, donuk, çoğunlukla pubesent, rozet şeklinde; ikinci yılın gövde ve ışın yaprakları sapsız, oblong veya eliptikten suborbikulara kadar değişken şekillerde, 1-2.5 x 0.3-1.5 cm boyutlarında, tepede obtus, tabanda yuvarlak. Siatyum (1)1.5-2(-2.3) çapında. Işınlar 5-8, bir veya iki defa dikotom; yaprak koltuğundan çıkan ışınlar (0-)3-16. Glandlar uzun boynuzlu. Meyvesi üç loblu, 3.5 mm çapında, düz. Tohumları ovoid, 2 mm, koyu gri, düz, karunkula küçük, tabla şeklinde (Flora of Turkey 7:626).

R.49. *Euphorbia amygdaloides* var. *amygdaloides*

Bitkinin yerli adı: Sütleğen

Türkiye’de kaydedildiği iller: Balıkesir, Bolu, Bursa, İstanbul, Kastamonu, Samsun, Tekirdağ, Trabzon.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Aşağı Kuldan Köyü, 28.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20835.

Bitkinin yöresel kullanışı:

- Sütü haricen siğillerin yok edilmesinde kullanılır.
- Sütü haricen (nasır üzerine damlatılarak) nasırın yok edilmesinde kullanılır.
- Sütü haricen yara tedavisinde kullanılır.

EUPHORBIACEAE

6.43. *Euphorbia anacampseros* Boiss. var. *anacampseros*

Tüysüz, donuk mavimsi yeşil, yatık gövdeli, nadiren 20 cm' yi aşan çok yıllık otsu bitkiler. Gövdeler birkaç tane, basit, tabanda odunsu bir gövdeden çıkar. Gövde yaprakları suborbikular, ovat, rombik, obovat veya obturullat, (5-)10-20 x (3-)10-20 mm boyutlarında, tepede obtus ve mukronat veya sivrice akuminat, çok küçük dentikulat, kuneat veya yuvarlak, genellikle hafifçe kırmızımsı. Işın yaprakları suborbikular. İkinci dereceden ışın yaprakları ovattan reniforma kadar değişen şekillerde, 5-10 x 5-17 mm boyutlarında, yuvarlaktan-kordata kadar değişken şekillerde. Işınları 3-5(-6) adet, bir veya iki defa dikotom; yaprak koltuğundan çıkan ışınlar 0-1. Glandlar 2 boynuzlu, boynuzlar çomaksı. Siyatyal loblar çok belirgince, geniş ovat, morumsu renkte. Meyvesi ovoid-konik, trigonoz, 5-6 mm çapında. Tohumları subsilindirik, 3 mm, hafifçe pürüzlü, gri veya kahverenkli; karunkulası tepede, petasiform, 15 mm (Flora of Turkey 7:611).

R.50. *Euphorbia anacampseros* var. *anacampseros*

Bitkinin yerli adı: Sütleğen

Türkiye'de kaydedildiği iller: Ankara, Antalya, Bolu, Çorum, Isparta, Konya, Kütahya, Niğde.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Doğancı Köyü, 29.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20860.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- Sütü haricen siğillerin yok edilmesinde kullanılır.
- Sütü haricen (nasır üzerine damlatılarak) nasırın yok edilmesinde kullanılır.
- Sütü haricen yara tedavisinde kullanılır.

EUPHORBIACEAE

6.44. *Euphorbia nicaeensis* All. subsp. *glareosa* (Pallas ex Bieb.) var. *lasiocarpa* Boiss.

Genellikle 20 cm' den daha fazla uzunlukta olan, tabanda birkaç gövdeli, az çok dik, küçük prunoz-papilloz, kuvvetli, mavimsi yeşil çok yıllık otsu bitki. Gövde yaprakları genellikle az çok oblong, (2-)3-8.5 x 0.5-1.8 cm boyutunda, obtus, tam, genellikle belirgince palmat damarlı. Işın yapraklarının şekli eliptik-ovattan genişçe ovata kadar değişken şekillerde. İkincil ışın yapraklarının şekli rombik-ovattan- genişçe ovata kadar değişken şekillerde ya da reniform, 0.7-2 x 1-2.5 cm boyutlarında, obtus, mukronat, yuvarlak, küt veya hafifçe kalpsi, sarımsı. Işınlar 5-9 tane; yaprak koltuğundaki ışınlar 1-11 tane. Glandları trunkat, çoğunlukla 2 boynuzu olan şekilde, boynuzları çoğu zaman loblu ya da çok parçalı. Siyatiyal lobları çıplak veya kirpikli, nispeten küçük (3-4 mm çapında). Meyvesi ovoid, konik veya konik-ovoid, yuvarlak üç loblu, 4-5 mm çapında, çoğu zaman yoğun piloz. Tohumlar küremsi, 3 mm uzunluğunda, yüzeyi düz, soluk gri renginde, karunkulası konik (Flora of Turkey 7:616).

R.51. *E. nicaeensis* subsp. *glareosa* var. *lasiocarpa*

Bitkinin yerli adı: Sütleğen

Türkiye’de kaydedildiği iller: Balıkesir, Bolu, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Edirne, Eskişehir, İstanbul, Kastamonu, Kırklareli, Kütahya, Tekirdağ, Zonguldak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Kemaller Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20923.

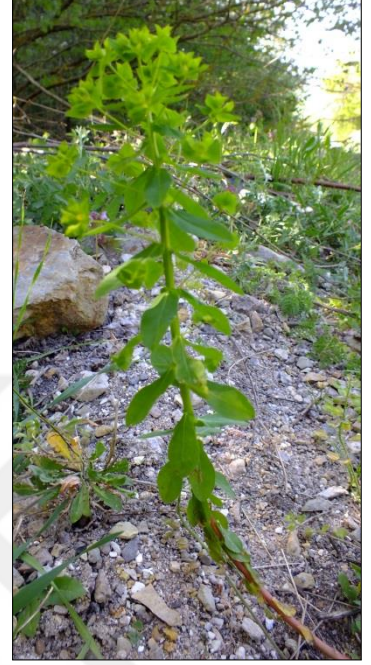
Bitkinin yöresel kullanılışı:

- Sütü haricen siğillerin yok edilmesinde kullanılır.
- Sütü haricen (nasır üzerine damlatılarak) nasırın yok edilmesinde kullanılır.
- Sütü haricen yara tedavisinde kullanılır.

EUPHORBIACEAE

6.45. *Euphorbia stricta* L.

1 m' ye kadar uzunlukta, çıplak veya pubesent bir yıllık otsu bitkiler. Gövdeler basit veya tabandan ikiye dallanmış. Gövde ve ışın yaprakları oblong-oblanseolat, 1-4(-7) x 0.5-1(-2) cm boyutlarında, akut, kordat-aurikulat, ince serrulat. İkincil ışın yaprakları ovat-deltoitten ovat-rombiğe kadar değişen şekillerde, nadiren eliptik, 5-15(-20) x 7-13(-18) mm boyutlarında, yuvarlak-kuneat. Işınlar 5, başta 3 ve 4' e çatallı, sonra 2 veya 3' e çatallı; yaprak koltuğundan çıkan ışınlar çok sayıda. Meyve derince 3 loblu, 2.5-3 mm çapında, yoğun silindirik-tüberküllü. Tohumlar elipsoit, 1.2-1.5 mm, kırmızımsı-kahverengi, düz; karunkula reniform (Flora of Turkey 7:593).

R.52. *Euphorbia stricta*

Bitkinin yerli adı: Sütleğen

Türkiye'de kaydedildiği iller: Afyon, Ankara, Artvin, Balıkesir, Bolu, Çorum, Denizli, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kastamonu, Kırklareli, Konya, Kütahya, Muğla, Niğde, Ordu, Trabzon.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Aşağı Kuldan Köyü, 28.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20837.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- Sütü haricen siğillerin yok edilmesinde kullanılır.
- Sütü haricen (nasır üzerine damlatılarak) nasırın yok edilmesinde kullanılır.
- Sütü haricen yara tedavisinde kullanılır.

6.46. *Quercus pubescens* Willd.

10 m uzunluğa kadar, yuvarlak taçlı, yaprağını döken küçük ağaçlar; genç sürgünleri yoğun pubesent (ara sıra çıplak); tomurcukları yaklaşık 5 mm, kırmızımsı-kahverenginde, pubesent. Yaprakları çeşitli ama genelde oblong-obovat, yaklaşık olaral 4.5-8.5 x 2.5-5 cm boyutlarında, üstte grimsi-yeşil, altta kahverengimsi-gri renkte, simetrik olmayan ters kordat ya da dairemsi, sık yapılı, 3-6 adet belirgince undulat, ileri yönlü, düzensiz, akut, az çok alta doğru kıvrık kenarlı loblu; birincil damarlar 4-8, ara damarlar mevcut; tüy örtüsü altta yoğunundan ince stellat-tomentoza kadar değişen şekillerde, üstte birkaç seyrek çok küçük stellat tüylü; yaprak sapı 5-10 mm. Pedunkul yok. Kupula derin, 15 mm çapında; pullar yatık, lanseolat, pubesent, kahverengimsi-gri; meyve kupulanın 2/3' ünü aşmış (Flora of Turkey 7:672).

R.53. *Quercus pubescens*

Bitkinin yerli adı: Meşe

Türkiye'de kaydedildiği iller: Afyon, Ankara, Bolu, Burdur, Bursa, Çanakkale, Edirne, Erzincan, Gümüşhane, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Kayseri, Konya, Kütahya, Manisa, Muğla, Sinop, Sivas, Tokat.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Kındıra Köyü, 08.09.2018, K. ARSLAN, MARE 20983. A4, Bolu, Yeniçağa, Eskiçağa Köyü, 08.09.2018, K. ARSLAN, MARE 20996.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Dal kabuğu ve yaprağından hazırlanan infüzyon haricen egzama tedavisinde kullanılır.

6.47. *Quercus virgiliana* Ten.

10 m' ye kadar uzunlukta, düşücü, yuvarlak tepeli, küçük ağaç; genç sürgünler yoğun pubesent (bazen çıplak); körpe sürgünleri yoğun olarak pubesent (bazen çıplak); tomurcukları yaklaşık olarak 5 mm, kırmızımsı-kahverenginde, pubesent. Yaprakları çeşitli ama genellikle oblong-obovat, yaklaşık 5-14 x 4-7 cm boyutlarında, üstte grimsi-yeşil, altta kahverengimsi-gri renkli, tabanda yuvarlak, sık yapılı, 3-6 adet yuvarlak loblu; birincil damarlar 4-8, ara damarlar mevcut; tüy örtüsü altta yoğun, ince stellat-tomentoza kadar değişen şekillerde, üstte birkaç seyrek çok küçük stellat tüylü; yaprak sapı 6-20 mm. Pedunkul kısa. Kupula derin, 15 mm çapında; pullar hafifçe yatık, lanseolat, pubesent, kahverengimsi-gri; meyve kupulanın 2\3' ünü aşmış (Flora of Turkey 7:673).

Bitkinin yerli adı: Meşe

Türkiye'de kaydedildiği iller: Ankara, Bolu, Çorum, Edirne, Kastamonu, Kırklareli, Samsun, Sinop, Zonguldak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Aşağı Kuldan Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20926.

Bitkinin yöresel kullanışı:

a. Dal kabuğu ve yaprağından hazırlanan infüzyon haricen cilt nemlendiricisi olarak kullanılır.

GLOBULARIACEAE

6.48. *Globularia trichosantha* Fisch. et Mey.

Toprak üstünde telsi stolonları bulunan odunsu gövdeli çok yıllık otsu bitkiler. Gövdeler yükselici, çiçeklenme döneminde 5-15 cm, meyveli dönemde 35 cm' ye kadar uzunlukta. Taban yaprakları rozet şeklinde, 25 x 8 cm boyutlarına kadar, obovattan-eliptiğe, obtustan-emarginata kadar değişken şekillerde, sap şeklinde daralmış; gövde yaprakları 12 x 3 mm' ye kadar boyutlarda, lineardan darca eliptiğe kadar değişen şekillerde, sapsız. Kapitulum tepede, 10-20 mm çapında; involukrum brakteleri lanseolat. Kaliks 0.7' sine kadar bölünmüş, lobları darca lanseolat, akuminat, az çok dik. Korollanın alt dudağı üç linear segment oluşturacak şekilde yaklaşık 0.7' sine kadar bölünmüş, üst dudağı iki linear segment halinde neredeyse tüpün boğazına kadar bölünmüş (Flora of Turkey 7:29).

R.54. *Globularia trichosantha*

Bitkinin yerli adı: Küre çiçeği, Tüylü küre çiçeği

Türkiye'de kaydedildiği iller: Ağrı, Ankara, Antalya, Bingöl, Bolu, Bursa, Denizli, Erzurum, Gaziantep, Gümüşhane, Hakkâri, İstanbul, Kars, Kastamonu, Konya, Kütahya, Manisa, Mersin, Nevşehir, Samsun, Siirt, Sivas, Yozgat.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Çamlık Köyü, 01.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20882.

Bitkinin yöresel kullanışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan dekoksiyon dâhilen karın ağrısının giderilmesinde kullanılır.

6.49. *Hypericum perforatum* L.

Gövdeleri 10-110 cm uzunluğunda, dik, 2 çizgisi olan, az-çok yükselici dallı. Yaprakları 5-35 mm uzunluğunda, dar ovat veya lanseolat şeklinden eliptik-oblonga kadar değişen şekillerde ya da linear, bazen oblanseolat, sapsız ya da az-çok sapsız, düz, her daim büyük şeffaf noktalı. Sepalleri lanseolattan-oblonga kadar değişen şekillerde ya da eliptik, akut veya akuminat ya da kısaca aristat, tam, yüzeysel siyah nokta şeklinde glandları az sayıda veya yok. Petalleri (5-)8-15 mm uzunluğunda, kenarda az sayıda siyah nokta şeklinde glandlı ve bazen yüzeysel siyah çizgili. Kapsülası (4-)5-9 mm uzunluğunda, ovoid veya piramit şeklinde, sırt tarafında salgı kanallı ve lateral veziküllü (Flora of Turkey 2:400).

R.55. *Hypericum perforatum*

Bitkinin yerli adı: Sarı kantaron

Türkiye’de kaydedildiği iller: Amasya, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bartın, (Bolu), Çanakkale, Erzincan, Erzurum, Giresun, Hakkâri, Hatay, Isparta, İstanbul, Kahramanmaraş, Karaman, Kars, Kocaeli, Manisa, Mersin, Muğla, Nevşehir, Samsun.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Şahnalar Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20931. A4, Bolu, Yeniçağa, Yamanlar Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20935. A4, Bolu, Yeniçağa, Çamlık Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20944. A4, Bolu, Yeniçağa, Hamzabey Köyü, 08.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20965. A4, Bolu, Yeniçağa, Gölbaşı Köyü, 08.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20968. A4, Bolu, Yeniçağa, Eskiçağa Köyü, 08.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20970. A4, Bolu, Yeniçağa, Kındıra Köyü, 08.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20977.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen sakinleştirici (yatıştırıcı) olarak kullanılır.
- b.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen ağrı giderici olarak kullanılır.
- c.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır.
- d.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen ishale karşı kullanılır.
- e.** Toprak üstü kısımları zeytinyağı içinde bekletildikten sonra bu yağ haricen yara tedavisinde kullanılır.
- f.** Toprak üstü kısımları zeytinyağı içinde bekletildikten sonra bu yağ haricen yanık tedavisinde kullanılır.

IRIDACEAE

6.50. *Iris sintenisii* Janka

8-25(-38) cm uzunluğunda otsu bitkiler. Rizom ince, kahverengi lifli yaprak kalıntıları ile örtülü. Yapraklar az çok linear, nispeten sert ve sık damarlı, 0.3-0.5 cm genişliğinde, çiçeklerle eşit veya hafifçe uzun. Gövde dallanmamış, 1-2 çiçekli, çoğu zaman noduslarda hafifçe zikzak. Brakteler ve brakteoller 3.5-6 cm. Çiçekler menekşe-mavi renkli, dış tepaller çok belirgin olarak beyaz zeminde damarlı; dış tepaller 3.8-4.5 cm uzunlukta, lamina ovat-eliptik, 1.3-1.4 x 0.9-1.3 cm boyutlarında, 2.5-3 x 0.3-0.5 cm boyutlarında bir tırnak şeklinde daralmış; standart (iç tepaller) oblanseolat, 3-4 x 0.4-0.5 cm boyutlarında; stilus dalları 2.6-2.8 x 0.5-0.6 cm boyutlarında, 0.2-0.3 x 0.2-0.3 cm boyutlarında geri kıvrık loblu. Ovaryum 1-2 cm uzunluğunda ince gagalı, periant tübü şeklinde aniden genişlemiş. Kapsüle oblong, 1.5 x 1 cm boyutlarında, 2 cm'ye kadar ince gagalı (Flora of Turkey 8:390).

R.56. *Iris sintenisii*

Bitkinin yerli adı: Kır zambağı, Süsen çiçeği

Türkiye’de kaydedildiği iller: Bolu, İstanbul, Kastamonu, Kırklareli, Kütahya, Tekirdağ.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Kındıra Köyü, 26.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20892.

Bitkinin yöresel kullanışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan dekoksasyon dâhilen idrar yolu hastalıkları tedavisinde kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan dekoksasyon haricen yara tedavisinde kullanılır.

6.51. *Lamium purpureum* L. var. *purpureum*

Bir yıllık otsu bitki. Gövdeler 4-35 cm uzunlukta, çıplaktan pubesente kadar değişen şekillerde. Yapraklar genişçe ovat, ovat-reniform veya suborbikular, (3-)5-25 x 3-20 mm boyutlarında, obtus, kordattan-trunkata kadar değişken şekillerde, oymalı veya iki kez oymalı, pubesent-piloz; petioller (3-)10-25(-40) mm. Brakteleri yapraklara benzerlik gösterir. Vertisillatrumlar (1-)2-3(-6), (4-)6(-10) adet çiçekli, alttakileri aralıklı, üsttekileri daha sık. Kaliksi (4-)6-8(-10) mm; tüpü (2-)3-4(-5) mm, çıplaktan puberulente kadar değişen şekillerde; kaliks dişleri (2-)3-4(-5) mm, ne aristat ne plumoz. Korollası morumsu-pembe renkli alt dudakta koyu lekeli ve beyazımtırak tüplü, nadiren tamamiyle beyaz, 10-22 mm; tüpü 6.5-16 mm, düz veya tabanda dirsekli, annuluslu; üst dudağı (2.5-)4.5-6.5 mm, tam; alt dudağının lateral lobları 0.2-0.5 mm boyutlarında dişler haline indirgenmiş. Küçük-fındıksı meyveler (nutlets) 1.9-2.5 x 1.0-1.5 mm boyutlarında, birkaç beyaz benekli zeytin kahverengisi renğinde (Flora of Turkey 7:140).

R.57. *L. purpureum* var. *purpureum*

Bitkinin yerli adı: Ballıbaba

Türkiye’de kaydedildiği iller: Amasya, Ankara, Bolu, Çanakkale, Edirne, Eskişehir, İstanbul, Kırklareli, Sakarya, Samsun, Tokat, Trabzon, Zonguldak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Yukarı Kuldan Köyü, 28.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20845.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen böbrek hastalıkları tedavisinde kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları suda haşlandıktan sonra lapa halinde haricen kabakulak tedavisinde kullanılır.

LABIATAE

6.52. *Mentha longifolia* (L.) Hudson subsp. *typhoides* (Briq.) Harley var. *typhoides*

Tüylü, kokusu keskin, çok yıllık otsu bitkiler. Rizomları pulsu yapraklı. Çiçekli gövdeleri 40-120 cm uzunlukta. Yaprakları sapsız veya az çok sapsız, çoğunlukla 50 x 20 mm' den küçük boyutlarda, oblong-eliptikten oblong-lanseolata kadar değişen şekillerde, ortada veya ortanın üstünde en geniş, tepesi az çok akut, tabanı az çok kordat, kenarlar keskince serrat. Lamina düz veya hafifçe kırışık, her iki yüzde de aynı renkte, kısa veya uzun tüylü. Vertisillastrumlar çok sayıda, sık dizilişli çoğunlukla çok dallanmış terminal bir spika oluşturur, dallar saplı; spika 10 mm' ye kadar çapta. Kaliksi 1-3 mm uzunluğunda. Korollası leylak renginde veya beyaz renkli. Meyveler kahverengi, ağimsi (Flora of Turkey 7:388).

R.58. *Mentha longifolia* subsp. *typhoides* var. *typhoides*

Bitkinin yerli adı: Yabani nane, Yarpuz

Türkiye'de kaydedildiği iller: Ankara, Aydın, Bitlis, (Bolu), Bursa, Çanakkale, Denizli, Eskişehir, Gümüşhane, Karaman, Kayseri, Kırklareli, Konya, Malatya, Mardin, Mersin, Muş, Sinop, Şanlıurfa, Tunceli, Uşak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Yamanlar Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20937. A4, Bolu, Yeniçağa, Adaköy Köyü, 08.09.2018, K. ARSLAN, MARE 20986.

Bitkinin yöresel kullanışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen karın ağrısının giderilmesinde kullanılır.

6.53. *Mentha spicata* L. subsp. *spicata*

Son derece değişken, çıplaktan kabaca gri-villoz tylye kadar değişen Şekillerde, kf kokulu, keskin veya (yetiştirilen formlarda) hoş kokulu çok yıllık otsu bitkiler. Rizomlar çoğunlukla toprağın altında. iekli gövdeleri 30-100 cm uzunluğunda. Yaprakları 35-75 mm uzunluğunda ve genellikle 12 mm' den daha fazla genişlikte, sapı yok ya da nadiren kısaca saplı, oblong-ovattan lanseolata kadar değişken Şekillerde, genellikle en geniş kısım ortanın alt bölümünde, uçta obtus veya akut, tabanda yuvarlaktan kordata doğru değişen Şekillerde, kenarlar düz, alt yüzde başlıca basit tüylü. Lamina düz veya kırık, çıplaktan kabaca gri-villoz tylye kadar değişen Şekillerde. Yaprağın alt yüzeyinde tüyler çoğunlukla basit veya dallanmış (oğunlukla karışık) ve tabandaki hcreti 35-49 mikron çapında. Vertisillastrumlar çok sayıda, terminal bir spika halinde, 40-80(-110) x (6-)8-12 mm boyutlarında, çoğunlukla hiç değilse altta aralıklı ve çoğunlukla dallanmamış. Korollası beyaz, pembe veya leylak rengi. Küçük-fındıksı meyveler (nutlets) kestaneden koyu kahverengiye kadar değişen renklerde, tüylü bitkilerde ağsı, tüysüz bitkilerde düz (Flora of Turkey 7:391).

R.59. *Mentha spicata* subsp. *spicata*

Bitkinin yerli adı: Yabani nane, Yarpuz

Türkiye'de kaydedildiği iller: Antalya, Artvin, Balıkesir, Bilecik, Bolu, Edirne, Elazığ, İstanbul, İzmir, Muğla, Rize, Tokat, Uşak.

Herbaryum rneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Deliler Köyü, 01.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20873.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır.
- b.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen balgam söktürücü olarak kullanılır.
- c.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen mide rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılır.

6.54. *Salvia dichroantha* Stapf.

Çok yıllık otsu bitkiler. Gövdeler 25-55 cm uzunlukta, yükselici-dik, yukarıda dallanmış veya basit, glandsız-pubesent. Yapraklar basit, darca oblongtan oblong-lanseolata kadar değişen şekillerde, az çok kordat, 4.5-8 x 1.2-3 cm boyutlarında, ruguloz, çok sayıda sapsız glandlı pubesent, krenulat; yaprak sapı 2-4.5 cm. Vertisillastrumlar 2-6 çiçekli, az çok yakınlaşmış. Brakteler ovat-akuminat, 3-6 x 3-4 mm. Pediselleri 0.5-2 mm. Kaliksi tüpsü-kampanulat, 5-7 mm boyutlarında, meyveli dönemde yaklaşık 8 mm, çok sayıda sapsız glandlı pubesent (bazen kapitat glandular tüylü); tüp şişkin, squamulat değil; üst dudak falkat. Küçük fındıksı meyveler (nutlets) yuvarlak üç köşeli, ovoit, 2 x 1.5 mm boyutlarında (Flora of Turkey 7:456).

R.60. *Salvia dichroantha*

Bitkinin yerli adı: Adaçayı

Türkiye’de kaydedildiği iller: Antalya, Bolu, Eskişehir, Isparta, Kastamonu, Konya, Kütahya, Muğla, Niğde, Sivas.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Yukarı Kuldan Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20955.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen boğaz ağrısının giderilmesinde kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen sakinleştirici (yatıştırıcı) olarak kullanılır.
- c. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen sindirim sistemi rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılır.

d. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen idrar yolu hastalıkları tedavisinde kullanılır.

6.55. *Salvia sclarea* L.

İki ya da çok yıllık, otsu bitkiler. Gövdeler dik, az-çok dört köşeli, 1 m' ye kadar boyda, üstte çok dallanmış, alt kısmında pubesentten-hirsuta kadar değişken tüy örtülü, üstte glandlı. Yapraklar basit, genişçe ovat veya ovat oblong, yaklaşık olarak 8-14 x 5-10 cm boyutlarında, kalpsi, pubesent, kenarları krenat-düzensiz dişli; petiol 3-9 cm. Çiçek kurulu panikulalı, çok sayıda çiçekli; vertisillastrumlar 2-6 adet çiçekli, seyrek. Brakteleri büyük göze çarpıcı, pembe renten açık mavi renge kadar değişen renklerde, zarımsı, yumurtamsı, akuminat, 15-35 x 10-25 mm boyutlarında. Pediseller 2-3 mm, dik-yayık. Kaliksi ovat-çan şeklinde, yaklaşık olarak 10 mm, meyve zamanında 13 mm' ye kadar uzama gösterir, pürüzlü, sapsız glandlı; üst dudağı üç dişli, mukrolu. Korollanın üst dudağı leylak rengi ve 20-30 mm uzunluğundaki alt dudağı krem renginde; tüp belirgince karın şeklinde şişkin, pullu; üst dudağı orak şeklinde. Stamenlerinin alt ucu steril doku halinde. Merikarpları üçgenimsi-yuvarlak, 3 x 2 mm boylarında (Flora of Turkey 7:438).

Bitkinin yerli adı: Adaçayı

Türkiye'de kaydedildiği iller: Ankara, Antalya, Bolu, Eskişehir, Gaziantep, Gümüşhane, Hakkâri, İstanbul, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Kütahya, Mersin, Muğla, Niğde, Samsun, Trabzon, Tunceli, Van.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Eskiçağ Köyü, 08.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20969.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen baş ağrısının giderilmesinde kullanılır.

LABIATAE

6.56. *Salvia tomentosa* Miller

Az çok çalimsı, küme teşkil eden, çok yıllık otsu bitkiler. Gövdeler 1 m' ye kadar uzunlukta, dik, dört köşeli, çoğunlukla üst kısımlarda dallanmış, sapsız glandlı eglandular tomentoz (nadiren üstte kapitat glandlı). Yaprakları basit, dar oblongdan-ovata kadar değişken şekillerde, 2-11 x 0.8-5 cm boyutlarında, tabanında rotundattan kordata kadar değişen şekillerde, bazen tabanda küçük loblu, tamdan krenulata kadar değişen şekillerde; yaprak sapı 1.7-5.5 cm.

Vertisillastrumlar 4-10 adet çiçeğe sahip, üsttekiler aralıklı veya sık. Brakteleri genişçe ovat, 5-8 x 4-8 mm boyutlarında, dökülücü; brakteoller var. Pediseller 5-10 mm. Kaliksi az-çok tüp şeklinde, 12-16 mm, meyveli dönemde 14-18 mm' ye kadar büyür, çoğunlukla leylak renkli, pilozdan villoza kadar değişen tipte tüylü, kapitat salgı tüylü veya değil; üst dudağı kısa 3 dişli. Korollası leylaktan mor renge kadar veya beyaz, yaklaşık olarak 25-30 mm; tüpü düz, 18-22 mm, kısmen annuluslu, üst dudak düz. Stamenler A tipi. Merikarplar yuvarlakça üç köşeli, az çok küresel, 3.5 x 3.2 mm boyutlarında (Flora of Turkey 7: 414).

R.61. *Salvia tomentosa*

Bitkinin yerli adı: Adaçayı

Türkiye'de kaydedildiği iller: Adana, Ankara, Antalya, (Bolu), Bursa, Eskişehir, Gümüşhane, Hatay, Isparta, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Konya, Kütahya, Ordu, Sinop, Zonguldak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Eskiçağ Köyü, 08.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20975.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen boğaz ağrısının giderilmesinde kullanılır.
- b.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen sakinleştirici (yatıştırıcı) olarak kullanılır.
- c.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen sindirim sistemi rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılır.
- d.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen idrar yolu hastalıkları tedavisinde kullanılır.

LABIATAE

6.57. *Salvia verbenaca* L.

Tabanda odunsu köklü çok yıllık otsu bitkiler; gövdeler dik, 10-30(-70) cm uzunluğunda, çoğu zaman yukarıda dallanmış, aşağıda eglandular-piloz, genellikle yukarıda sık glandular-piloz. Yapraklar çoğunlukla tabanda, çeşitli şekillerde, tamdan pinnatifite kadar, darca oblongtan ovata kadar değişen şekillerde, 2-7(-10) x 1.5-7 cm boyutlarında, sapsız glandlı ya da glandsız-pubesent, oymalıdan aşınmışa kadar değişen şekillerde; petiol 1.2-8 cm uzunlukta. Verticillatrumlar 4-6 çiçeğe sahip, aralıklı ya da yukarıda sık. Brakteleri ovat-akuminat, yaklaşık 6 x 6 mm boyutlarında; brakteoller mevcut. Pediseli yaklaşık olarak 2 mm. Kaliksi az-çok çansız, 5-7 mm, meyveli dönemde 8-10 mm uzunluğa kadar ve genişleyici, villoz guddeli veya guddesiz tüylü; üst dudak kısaca tridentat, darca bisulkat. Korolla leylak renginden mora kadar değişen renklerde, 12-16 mm; tüpü şişkin, pulcuksuz, 6-7 mm; üstteki dudağı az-çok düzden subfalkata kadar değişen şekillerde. Stamenler B tipi. Merikarplar üç köşeli yuvarlak, oblong, yaklaşık 2 x 1.5 mm boyutlarında (Flora of Turkey 7: 458).

R.62. *Salvia verbenaca*

Bitkinin yerli adı: Yabani adaçayı

Türkiye’de kaydedildiği iller: (Bolu), Çanakkale, Denizli, Hatay, İstanbul, İzmir, Kırklareli, Mersin, Samsun, Zonguldak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Yukarı Kuldan Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20957.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır.

LABIATAE

6.58. *Salvia verticillata* L. subsp. *amasiaca* (Freyn et Bornm.) Bornm.

15-50 cm boyunda, çok yıllık otsu bitki. Gövdeler dik veya yükselici, tepe kısmında az dallanmış veya dallanmamış, alt kısımda kısa sert tüylü. Yapraklar oblong, eliptik veya ovat-oblong, yuvarlak veya kordat, kısa sert tüylü. Petiol 1.5-7(-9) cm. Vertisillastrumları (8-)20-40 çiçeğe sahip, belirgince seyrek. Brakteleri ovat, akuminat, yaklaşık 7 x 3 mm boyutlarında, düşücü. Pediseller 2-8(-10) mm, az çok geri kıvrık. Kaliks tüpü 5-6 mm, meyve zamanında 7 mm' ye kadar uzama gösterir, üstteki dudak çift oluğa sahip, menekşe, mavi renkli, piloz veya villoz, sapsız glandular, dişleri mukrolu. Korollası menekşe, mavi, leylak rengi, nadiren beyaz, yaklaşık 12 mm, tüpü düz yaklaşık 8 mm, ' V 'şekilli annuluslu, üstteki dudağı düz, taban kısmında daralmış. Stamenlerin konnektifinin alttaki ucu sivri. Merikarplar yaklaşık 2.2 x 1.3 mm boyutlarında (Flora of Turkey 7: 458).

R.63. *Salvia verticillata* subsp. *amasiaca*

Bitkinin yerli adı: Hart salbaşı, Sahte adaçayı

Türkiye'de kaydedildiği iller: Adana, Ağrı, Amasya, Ankara, Antalya, Bayburt, Bolu, Bursa, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Hakkâri, İstanbul, Karabük, Kars, Kırklareli, Konya, Kütahya, Nevşehir, Sivas, Van, Zonguldak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Eskiçağa Köyü, 26.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20896. A4, Bolu, Yeniçağa, Sarayköy Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20939.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen boğaz ağrısının giderilmesinde kullanılır.

- b.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon haricen baş ağrısının giderilmesinde kullanılır.
- c.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır.

6.59. *Stachys byzantina* C. Koch

Rozet yapraklı çok yıllık otsu bitkiler. Çiçekli gövde yaklaşık 1 m uzunluğunda, genellikle basit (dallanmamış), nadiren seyrek olarak dallanmış, yoğun olarak lanat-villozdan flakkoz-tomentoza kadar değişen şekillerde, nadiren seyrek olarak araknoid-tomentoz. Taban yaprakları oblong-spatulattan genişçe lanseolata kadar değişen şekillerde, 3-8 x 0.5-3.5 cm boyutlarında, yoğunca ipeksi tüylü-tomentozdan araknoite kadar, subkrenulattan tama kadar değişen şekillerde, tepesi az çok obtus, her zaman tabanda daralmış, daralmış veya nadiren yuvarlak, 2-6 cm saplı. Çiçekli yapraklar sapsız, lanseolat, 1-5 x 0.3-1 cm boyutlarında, üstte olanlar vertisillastrumlarla aynı uzunlukta. Vertisillastrumlar 15-20 çiçekli, genellikle aşağıda aralıklı, üstte az çok yakın, nadiren hepsi aralıklı. Brakteoller ovat-lanseolattan linear-lanseolata kadar değişen şekillerde, 1.5-7 mm, ucu dikenli değil. Pediseller 0.5-1.2 mm. Kaliks hemen hemen iki dudaklı, hemen hemen kampanulat, 8-10 mm; dişler ovat-üçgensiz, tübün 1/4-1/3 katı, uçta çok kısa mukronat, 0.2-0.5 mm mukrolu, meyveli dönemde az çok dikten hafifçe geri kıvrığa kadar değişen şekillerde, eglandular, bazen birkaç glandular tüylü. Korolla pembe renkli, 12-14 mm az çok tüple birlikte. Merikarplar obovoid, 2.5 x 2 mm boyutunda (Flora of Turkey 7: 220).

R.64. *Stachys byzantina*

Bitkinin yerli adı: Bozkarabaş otu, Karabaş otu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Afyonkarahisar, Amasya, Ankara, Bolu, Bursa, Çankırı, Çorum, Kastamonu, Konya, Ordu, Samsun, Trabzon, Zonguldak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Gölbaşı Köyü, 26.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20903.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır.

6.60. *Thymus longicaulis* C. Presl. subsp. *longicaulis* var. *longicaulis*

Tepede çiçekli veya çiçeksiz, uzun, hemen hemen odunsu sürünücü dallı küme teşkil eden otsu bitkiler. Çiçekli gövdeleri genellikle 10(-15) cm uzunluğa kadar, karşılıklı iki yüz boyunca tüylü. Gövde yapraklarının tamamı (tabandaki fasiküllerin küçük yaprakları hariç) aynı boyda, 1.5-2.5 mm genişliğinde, genellikle genişliğinin 3-5 katı uzunluğunda, linear-lanseolattan oblanseolata kadar değişen şekillerde, obtusumsu, çoğunlukla hafifçe revolute kenarlı; salgı bezleri çok sayıda, genellikle kırmızı renkli; lateral damarlar nadiren belirgin. Brakteler yapraklara benzer ama

çoğunlukla morumsu-kırmızı renklenmiş ve dıştakiler genellikle daha büyük. Brakteollerі çoğunlukla 1-2 mm, pedisellerden daha kısa. Kaliksi 2.5-4 mm, mor ile renklenmiş, tüpü kampanulat, genellikle dudaklarından kısa ya da bazen aynı uzunlukta; üst dudağı alt dişlerle aynı; üst dişleri (0.5-)0.7-1 mm uzunluğunda, batıcı değil. Korollası leylak renginden mora değişen renklerde, 5-7 mm (Flora of Turkey 7: 378).

R.65. *Thymus longicaulis* subsp. *longicaulis* var. *longicaulis*

Bitkinin yerli adı: Kekik

Türkiye’de kaydedildiği iller: Ankara, Bolu, Çankırı, İstanbul, Karabük, Kastamonu, Zonguldak.

Herbarium örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Dereköy Köyü, 01.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20890. A4, Bolu, Yeniçağa, Çamlık Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20945. A4, Bolu, Yeniçağa, Eskiçağa Köyü, 08.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20974.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen boğaz ağrısının giderilmesinde kullanılır.
- b.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan dekoksiyon banyo durulama suyuna katılarak haricen cilt nemlendiricisi olarak kullanılır.
- c.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan dekoksiyon banyo durulama suyuna katılarak saç bakımında kullanılır.
- d.** Toprak üstü kısımları zeytinyağı içinde bekletildikten sonra bu yağ haricen yara tedavisinde kullanılır.
- e.** Toprak üstü kısımları zeytinyağı içinde bekletildikten sonra bu yağ haricen cilt nemlendiricisi olarak kullanılır.
- f.** Toprak üstü kısımları zeytinyağı içinde bekletildikten sonra bu yağ saç bakımında kullanılır.

LEGUMINOSAE

6.61. *Chamaecytisus hirsutus* (L.) Link

20-100 cm boyutlarında, dik veya yükselen çalı. Dallar dik veya yükselen veya bazen yatık, yayık tüylü. Folioller 5-20 x 4-10 mm boyutlarında, obovat, oblanseolat veya eliptik, çoğunlukla üst yüzde hafifçe basık tüylü, alt yüzde ipeksi tüylüden hirsuta kadar değişken tüylerle örtülü.

Çiçekler yapraklı rasemler halinde. Kaliks yayık tüylü veya villoz. Korolla sarı; bayrakçık 18-30 mm, bazen tabanda kahverengi noktalı, çoğunlukla hafifçe tüylü. Legümen 25-40 mm, darca oblong, bazen hafifçe hirsut (Flora of Turkey 3:17).

R.66. *Chamaecytisus hirsutus*

Bitkinin yerli adı: Keçi tırfılı

Türkiye’de kaydedildiği iller: Artvin, Balıkesir, (Bolu), Bursa, Hatay, İstanbul, Karabük, Kırklareli, Konya, Kütahya, Sakarya, Zonguldak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Aşağı Kuldan Köyü, 28.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20836. A4, Bolu, Yeniçağa, Yamanlar Köyü, 01.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20878.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon haricen egzama tedavisinde kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen karın ağrısının giderilmesinde kullanılır.

LEGUMINOSAE

6.62. *Chamaecytisus supinus* (L.) Link

Yayıktan hirsuta kadar değişen şekillerde tüy örtülü, 15 -100 cm uzunluğunda, toprak üzerinde yatık veya yükselici çalılar. Folioller 10-20 x 4-10 mm boyutlarında, oblanseolat, eliptik veya obovat, çıplak veya üstte seyrek yayık-tüylü, altta yayık-tüylü. Çiçekler 2-8' li başlar halinde. Kaliks villoz veya yayık-tüylü. Korolla sarı, standart 20-25 mm, bazen tabanda kahverengi benekli genellikle seyrekçe ipeksi tüylü. Legümen 20-35 mm, genellikle düz, darca oblong, yayık-villoz (Flora of Turkey 3:18).

Bitkinin yerli adı: Poruk otu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Ankara, Bolu, Düzce, İstanbul, Sakarya, Samsun, Sinop, Tekirdağ, Trabzon.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Kındıra Köyü, 26.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20891.

R.67. *Chamaecytisus supinus*

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen kalp hastalıkları tedavisinde kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen adet söktürücü olarak kullanılır.

LEGUMINOSAE

6.63. *Colutea cilicica* Boiss. et Bal.

5 m uzunluğa kadar olan çalılar, yaşlı sürgünler gri-kahverengi. Folioller (3-)4-5- çift, 30 mm' ye kadar uzunlukta, eliptikten-obovata kadar değişen şekillerde. Korollası 20-22 mm, kanatçıklar her daim karinadan uzun, mahmuzlu. Ovaryumu tüysüz. Kaliksi siyah ve beyaz pubesent, dişleri yaklaşık olarak 2 mm, akut, sinüsler rotundat (Flora of Turkey 3:42).

R.68. *Colutea cilicica*

Bitkinin yerli adı: Patlangaç

Türkiye’de kaydedildiği iller: Antalya, Bitlis, (Bolu), Çanakkale, Çankırı, Çorum, Eskişehir, Giresun, Hakkâri, Hatay, İstanbul, Kastamonu, Kocaeli, Kütahya, Mersin, Nevşehir, Sakarya, Samsun, Siirt, Sivas, Tunceli.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Eskiçağa Köyü, 26.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20897. A4, Bolu, Yeniçağa, Eskiçağa Köyü, 08.09.2018, K. ARSLAN, MARE 20993.

Bitkinin yöresel kullanışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan dekoksasyon haricen alerjik kaşıntıya karşı kullanılır.

LEGUMINOSAE

6.64. *Melilotus officinalis* (L.) Desr.

40-250 cm uzunluğunda otsu bitkiler. Alttaki yaprakların stipulaları tam. Rasemleri 4-10 cm, taşıyıcı yapraklardan daha uzun. Korollası 5.5-7 mm, sarı renkli, kanatçıklar, karina ve standard neredeyse eşit uzunlukta. Legümen 3-5 mm, enine çizgili (Flora of Turkey 3:450).

R.69. *Melilotus officinalis*

Bitkinin yerli adı: Kokulu yonca, Sarıyonca

Türkiye’de kaydedildiği iller: Adana, Ağrı, Ankara, Bitlis, Bolu, Burdur, Çanakkale, Elazığ, Erzurum, Gaziantep, Hakkâri, İstanbul, Kars, Konya, Samsun, Yozgat.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Gölbaşı Köyü, 26.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20900.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen ishale karşı kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları suda haşlandıktan sonra lapa halinde haricen romatizma ağrılarına karşı kullanılır.

LEGUMINOSAE

6.65. *Polygala anatolica* Boiss. et Heldr.

Tabanda nispeten odunsu gövdeli, çok yıllık otsu bitkiler. Gövdeler çok sayıda, yükselici, 60 cm' ye kadar uzunlukta. Yapraklar alternat, sık, alttakiler spatulattan lanseolata kadar, üsttekiler lanseolattan linear-lanseolata kadar değişen şekillerde alttaki yapraklardan daha büyük. Çiçek kurullarının hepsi tepede, az çok çıplak, brakteler pediselleri aşmış. Üst sepaller kamburlu değil. İç sepaller obovattan eliptiğe veya genişçe eliptiğe kadar değişen şekillerde, 7-10 x 3-5 mm boyutlarında, korolla tübünden daha kısa, soluk morumsu-pembe renginde. Kapsüla kendisinden daha kısa boyda bir sap oluşturacak biçimde daralmış, darca kanatlı, kanat hemen hemen kapsülünün tüm çevresinde eşit genişlikte (Flora of Turkey 1:536).

R.70. *Polygala anatolica*

Bitkinin yerli adı: Keçisedefi otu

Türkiye'de kaydedildiği iller: Ankara, Balıkesir, Bayburt, Bitlis, Bolu, Çanakkale, Çankırı, Denizli, Erzincan, Gümüşhane, Hakkâri, Isparta, İstanbul, Kahramanmaraş, Kastamonu, Kayseri, Konya, Kütahya, Mersin, Sivas.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Aşağı Kuldan Köyü, 28.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20838. A4, Bolu, Yeniçağa, Şahnalar Köyü, 29.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20854. A4, Bolu, Yeniçağa, Kemaller Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20924.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan dekoksasyon dâhilen şeker hastalığı tedavisinde (kan şekerini düşürmek amacıyla) kullanılır.

LEGUMINOSAE

6.66. *Vicia cracca* L. subsp. *stenophylla* Vel.

İnce çok yıllık, dik veya tırmanıcı, çıplak veya yatık tüylü çalimsı bitkiler. Folioller 10-30 x 0.5-2(-3) mm boyutlarında, darca linear, akut; stipulalar ince, yan oksu, hemen hemen tam; tendriller dallı. Pedunkullar yapraktan daha kısa veya uzun, 4-13 cm; rasem 10-40 çiçekli, sık veya gevşek. Çiçekler 13-18(-20) mm uzunluğunda, soluk menekşe veya leylak (nadiren beyaz) rengine. Kaliks 3-6 mm, nadiren kamburlu, çoğu zaman morumsu, alttaki dişler tüpten daha kısa. Stilus yandan yassılaşmış. Legümen 22-30 mm, uzamış saplı, hep çıplak. Tohumlar birkaç tane. 4-8 çiçekli. 100-2270 m (Flora of Turkey 3:281).

R.71. *Vicia cracca* subsp. *stenophylla*

Bitkinin yerli adı: Meşe fiği

Türkiye’de kaydedildiği iller: Ankara, Antalya, Balıkesir, Bitlis, Bolu, Çanakkale, Çankırı, Elazığ, Erzurum, Gaziantep, Gümüşhane, İstanbul, İzmir, Kırklareli, Kırşehir, Kocaeli, Konya, Mersin, Rize, Siirt, Sivas, Şanlıurfa, Yozgat.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Çamlık Köyü, 01.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20885. A4, Bolu, Yeniçağa, Gölbaşı Köyü, 26.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20901. A4, Bolu, Yeniçağa, Hamzabey Köyü, 26.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20908.

Bitkinin yöresel kullanışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen şeker hastalığı tedavisinde (kan şekerini düşürmek amacıyla) kullanılır.

LILIACEAE

6.67. *Allium scorodoprasum* L. subsp. *rotundum* (L.) Stearn

Soğanı yassılaştırmış-küremsidir ovoide kadar değişen şekillerde, 1-2 cm çapında, çoğu zaman saplı küçük soğanlı; dıştaki tunikalar kahverengi, lifsi şeritlerle ayrılır; küçük soğanlar çok sayıda, siyah, kahverengi veya menekşe. Gövde 25-90 cm uzunluğunda, dik. Yapraklar 2-5, 2-8 mm genişliğinde, düz veya oluklu, kenarlarda pürüzlü, gövdenin 1/2-1/3 ' ünü sarar. Spata 1 valfli, yaklaşık 1.5 cm uzunluğunda, kısaca gagalı, düşücü. Şemsiye soğanciksız, çok çiçekli, 1-4(-6) cm genişliğinde, hemen hemen küremsi veya yarı küremsi, tomurcukken sarkık. Pediseller eşit değil, alttakiler daha kısa, üsttekiler perianttan 8 kat fazla, tabandaki brakteler çok sayıda. Periant çan şeklinde, ovoit-çan veya ovoit-piramidal; periant parçaları leylak renginden koyu mora kadar değişen renklerde, birbirine yaklaşmış, dıştaki 4-5 mm, lanseolat veya darca ovat, koyu mor; içteki 5-5.5 mm, eliptik, soluk, subakut veya obtus. Filamentler içinde veya aşmış, tabanda kirpikçikli; ortadaki kuspis laminanın yaklaşık 1/4-1/3 katı; lateral kuspisler ortadakilerin 2-3 katı uzunlukta. Kapsüla yaklaşık 4-5 mm (Flora of Turkey 8:172).

R.72. *A. scorodoprasum* subsp. *rotundum*

Bitkinin yerli adı: Mor çiçekli sarımsak, Yabani pırasa

Türkiye’de kaydedildiği iller: Adana, Adıyaman, Ağrı, Ankara, Antalya, Artvin, Bolu, Çankırı, Çorum, Erzincan, Erzurum, Eskişehir, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kırklareli, Konya, Kütahya, Mardin, Muğla, Osmaniye, Sivas, Trabzon.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Yamanlar Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20936.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Soğancıkları bağışıklık sistemini güçlendirici olarak kullanılır.

6.68. *Leucojum aestivum* L.

Soğan 25-45 mm çapında. Yapraklar genişçe linear, 22-62 cm x 7-14 mm boyutlarında. Skapus (8-)25-60(-90) cm uzunluğunda, az çok yapraklarla aynı veya fazla uzunlukta, yassı, içi boş, sağlam, 2 kanatlı, kanatlar dar şeffaf aralıklı dentikulat. Umbella 2-5 çiçekli. Spata (20-)25-40 x 3.5-8 mm boyutlarında, 1 valfli. Pediseller (8-)10-65 mm, spata ile aynı veya fazla uzunlukta. Periant segmentleri beyaz, kalınlaşmış olan tepenin hemen altında, 12-20 mm. Anterler yaklaşık 4 mm. Stilus zayıfça çomaksı, az çok stamenlerden daha uzun. Tohumlar siyah, 5-7 mm; strofiol yok (Flora of Turkey 8:364).

R.73. *Leucojum aestivum*

Bitkinin yerli adı: Göl soğanı

Türkiye’de kaydedildiği iller: Bolu, Bursa, Erzurum, İstanbul, Kocaeli, Konya, Samsun.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Deliler Köyü, 01.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20871.

Bitkinin yöresel kullanışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen sindirim sistemi hastalıkları tedavisinde kullanılır.

LILIACEAE

6.69. *Muscari armeniacum* Leichtlin ex Baker

Soğan 1-2.5 cm çapında, sürgünlü veya sürgünsüz. Yapraklar (2-)3-5(-7) adet, lineardan darca linear-lanseolata nadiren linear-eliptiğe kadar değişen şekillerde, 10-30 cm x 1-5(-10) mm, üst yüzey yeşil, beyaz şeritsiz. Skapus 10-40 cm. Rasem yoğunundan çok yoğun, ovattan silindiriğe kadar değişen şekillerde, çiçekler imbrikat, 1.5-4 x 1-1.5 cm boyutlarında, meyve zamanında uzamış ve gevşek. Verimli çiçekler obovoitten oblong-ursetolata kadar değişen şekillerde, 3.5-5.5 x 2-3 mm boyutlarında, gök mavisi veya hafifçe menekşe renginde, uçta daralmış; loblar beyaz veya tüpten daha soluk (nadiren tek renkli), 0.5-1 mm. Stamenler iki sıralı, tüpün üst yarısında ve bağlı. Verimsiz çiçekler az, soluk ve tek renkli. Meyveli rasem uzamış ve gevşek. Kapsüla obovat-orbicular, 4-6 x 4-7 mm boyutlarında, az çok emarginat. Tohumlar 1.8-2.2 mm çapında (Flora of Turkey 8:255).

R.74. *Muscari armeniacum*

Bitkinin yerli adı: Arap sümbülü, Kedi nanesi, Müşkürüm

Türkiye’de kaydedildiği iller: Adana, Ağrı, Amasya, Ankara, Antalya, Aydın, Bolu, Çanakkale, Erzincan, Gümüşhane, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kars, Kastamonu, Kayseri, Kocaeli, Konya, Kütahya, Mersin, Osmaniye, Rize, Sakarya, Sinop, Sivas.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Yukarı Kuldan Köyü, 28.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20832.

Bitkinin yöresel kullanışı:

a. Toprak üstü kısımları zeytinyağı içinde 1 hafta bekletildikten sonra, bu yağ haricen egzama tedavisinde kullanılır.

- b.** Toprak üstü kısımları zeytinyağı içinde 1 hafta bekletildikten sonra, bu yağ haricen cilt nemlendiricisi olarak kullanılır.

LORANTHACEAE

6.70. *Viscum album* L. subsp. *album*

Gövde dallanmış, 80 cm uzunluğa kadar. Yaprakları 2.5-7(-8) cm, obovat-oblong, obtus, genişliğinin 4 katından daha kısa, 3-5 damarlı. Çiçekler sapsız, 3-5 çiçekten oluşan kümeler şeklinde. Periantı 4 parçalı; erkek çiçeklerin tepalleri 4-5 mm uzunluğunda, ovat, akut; dişi çiçeklerin tepalleri 0.5-0.75 mm uzunluğunda, üçgenimsi, sivri. Meyvesi yaklaşık olarak 1 cm boyunda, beyaz renkli veya sarı, çoğunlukla küresel; tohumları genellikle üçgene benzer (Flora of Turkey 7:547).

R.75. *Viscum album* subsp. *album*

Bitkinin yerli adı: Ökse otu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Afyonkarahisar, Ankara, Artvin, Balıkesir, Bilecik, Bolu, Çorum, Isparta, İzmir, Kastamonu, Kırklareli.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Yukarı Kuldan Köyü, 28.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20842. A4, Bolu, Yeniçağa, Gölbaşı Köyü, 08.09.2018, K. ARSLAN, MARE 20989.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Tüm bitkiden hazırlanan infüzyon, dâhilen şeker hastalığı tedavisinde (kan şekerini düşürmek amacıyla) kullanılır.

LYTHRACEAE

6.71. *Lythrum salicaria* L.

Kuvvetli, az çok yoğun pubesent çok yıllık otsu bitkiler; gövdeler 20-180 cm uzunluğunda, kanatlı, seyrek olarak dallanmış. Yapraklar 10-70 mm, ovattan darca lanseolata kadar değişen şekillerde, tabanda trunkattan hemen hemen kordata kadar değişen şekillerde, sapsız. Çiçek kurulu az çok yoğun vertisillat spika. Çiçekler 3-8 adet, yaprak koltuklarında simoz halkalar halinde, üç çeşit; hipantiyum 4-5 mm, çiçek ve meyve zamanında genişçe boru şeklinde; epikaliks parçaları 2.5-3.5 mm, subulat; sepaller 0.5-1 mm dentat; petaller 8-12 mm, mor; stamenler 12 adet. Kapsüla 3-4 mm, ovoit, hipantiyumun içinde (Flora of Turkey 4:175).

R.76. *Lythrum salicaria*

Bitkinin yerli adı: Hevhulma otu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Ağrı, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bolu, Çanakkale, Diyarbakır, Erzincan, Giresun, Hakkâri, Hatay, İstanbul, İzmir, Kars, Kastamonu, Konya, Muş, Rize, Sivas, Tekirdağ, Tokat.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Aşağı Kuldan Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20927. A4, Bolu, Yeniçağa, Akıncılar Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20951. A4, Bolu, Yeniçağa, Hamzabey Köyü, 08.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20966. A4, Bolu, Yeniçağa, Dereköy Köyü, 08.09.2018, K. ARSLAN, MARE 20990.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen ishale karşı kullanılır.
- b. Köklerinden hazırlanan dekoksiyon gargara halinde diş eti hastalıklarının tedavisinde kullanılır.

MALVACEAE

6.72. *Alcea pallida* Waldst. et Kit. ex Willd.

Uzun, çok yıllık otsu bitkiler. Gövdeler stellat tüylü olup, tomentoz. Yapraklar genellikle nispeten sık, basitten hafifçe 5-7 lobluya kadar, genellikle üst yüzde yükselici kolları olan stellat tüylerden dolayı nispeten pürüzlü. İnvolukrum kaliksin yarısı kadar veya daha fazla uzunlukta. Kaliks çiçekli dönemde çizgili değil, sonrasında çizgiler az-çok oluşur. Petaller beyaz, pembe veya leylak, genellikle sarımsı tabanlı, 40-50 mm. Merikarplar kanatlı, barizce pürüzlü, sırtta sadece oluklarda tüylü (Flora of Turkey 2:417).

R.77. *Alcea pallida*

Bitkinin yerli adı: Hatmi çiçeği

Türkiye’de kaydedildiği iller: Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Bolu, Çankırı, Denizli, Eskişehir, İstanbul, Kahramanmaraş, Kastamonu, Kütahya.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Aşağı Kuldan Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20928.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen öksürüğe karşı kullanılır.
- c. Toprak üstü kısımları suda haşlandıktan sonra lapa halinde haricen varis tedavisinde kullanılır.

ORCHIDACEAE

6.73. *Orchis morio* L. subsp. *morio*

8-30 cm uzunluğunda nispeten kuvvetli yapılı bitkiler. Yapraklar 10 taneye kadar, oblong-ligulat, rozetli, yayık. Spika ovoid, yoğun. Çiçekler kırmızı-mor, nadiren gül pembesi veya yeşilimsi-beyaz. Sepaller hemen hemen küremsi, obtus miğfer şeklinde, belirgince koyu mor veya yeşilimsi damarlı. Labellum geniş, yaklaşık 5-7 x 10-13 mm boyutlarında, az çok 3 loblu; yan loblar genişçe yuvarlak, orta lob indirgenmiş, yan loblarla çok az eşit uzunlukta trunkat; labellum koyu kırmızıdan mora kadar değişen renklerde, lateral loblar çoğu zaman koyu, merkezde ise birkaç benekli ve daha soluk. Mahmuz ovaryumdan daha kısa, aşağı yönlü (Flora of Turkey 8:523).

R.78. *Orchis morio* subsp. *morio*

Bitkinin yerli adı: Gelincik salebi, Mor salep

Türkiye’de kaydedildiği iller: Bolu, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Mersin, Muğla, Samsun, Tekirdağ, Trabzon, Zonguldak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Çamlık Köyü, 01.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20883.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen öksürüğe karşı kullanılır.

ORCHIDACEAE

6.74. *Orchis tridentata* Scop.

15-45 cm uzunluğundaki bitkiler. Tabana yakın yerde 3-4 adet ovattan lanseolata kadar değişen şekillerde yaprağı ve üstte az sayıda amplexikaul kını olan. Spika küremsiden ovoide kadar değişen şekillerde, az çok sık çiçekli, çiçekler gül pembesi. Sepaller birbirine doğru yönelmiş, akuminat, koyu kırmızı damarlı. Labellum koyu mor noktalı beyazımsı-gül pembesi, papilloz, 3 loblu; yan loblar orak şeklinde ileriye doğru yönelmiş, trunkat, dentat; orta lobun boyu yan lobun boyunu aşmış, kuneat, az derince girintili veya dışa yönelik dentikulat küçük lopçukları, bazende bunlar arasında küçük dişleri olan iki loblu. Mahmuz silindirik, ovaryumdan daha kısa (Flora of Turkey 8:519).

R.79. *Orchis tridentata*

Bitkinin yerli adı: Mor orkide

Türkiye’de kaydedildiği iller: Amasya, Antalya, Bitlis, (Bolu), Hakkâri, Hatay, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Manisa, Mersin, Muğla, Ordu, Rize, Sakarya, Siirt, Tekirdağ, Trabzon.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Çamlık Köyü, 01.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20881.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Toprak üstü kısımları zeytinyağı içinde bekletildikten sonra bu yağ haricen yara tedavisinde kullanılır.

PAPAVERACEAE

6.75. *Papaver hybridum* L.

Gövdeler yükselici-dik, çoğu zaman dallanmış, aşağıda seyrek hispit-setoz. Yapraklar 2-3 kez pinnat, alttaki yaprakların parçaları lanseolat-üçgensel, üstteki yapraklar ise linear-lanseolat. Tomurcuklar küremsi, sepaller hispit. Petaller 10-20 mm, kırmızıdan kermes kırmızısına kadar değişen renklerde, tabanda siyah lekeli. Kapsüle eliptik-küremsi, yoğunca setoz, setalar olgunlukta geri kıvrık bir tabandan yaysı-dik olarak çıkar (Flora of Turkey 1:235).

Bitkinin yerli adı: Gelin otu, Gelincik

Türkiye’de kaydedildiği iller: Adana, (Bolu), Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Mersin.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Doğancı Köyü, 29.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20861.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen sakinleştirici (yatıştırıcı) olarak kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen uykusuzluğa karşı kullanılır.
- c. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır.
- d. Toprak üstü kısımları zeytinyağı içinde bekletildikten sonra bu yağ haricen yanık tedavisinde kullanılır.
- e. Toprak üstü kısımları suda haşlandıktan sonra lapa halinde haricen yara tedavisinde kullanılır.

R.80. *Papaver hybridum*

PAPAVERACEAE

6.76. *Papaver rhoeas* L.

Gövdeleri dik yapılı, 90 uzunluğa kadar. Yaprakları değişen şekillerde, çoğunlukla pennatifit veya pennatisekt, segmentleri dentat, uçtaki segmenti lanseolat, lateral segmentlerinden çok uzun. Pedunkulları yayık-hisplit, nadiren yatık setalı. Petalleri kırmızı renkli, nadiren beyaz, tabanında lekeli ya da değil, çok değişken boyutlarda. Kapsülası tüysüz, küresel ya da az-çok küresel, tabanında yuvarlak, yaklaşık olarak genişliğinin iki katı uzunluğunda. Disk düz yapıda, üzerinde 18 adede kadar stigma ışını bulunur (Flora of Turkey 1:231).

R.81. *Papaver rhoeas*

Bitkinin yerli adı: Gelin otu, Gelincik

Türkiye’de kaydedildiği iller: Adana, Amasya, Antalya, Bolu, Çanakkale, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, Mersin, Samsun, Tekirdağ, Trabzon.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Hamzabey Köyü, 26.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20913. A4, Bolu, Yeniçağa, Ören Köyü, 08.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20981.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen sakinleştirici (yatıştırıcı) olarak kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen uykusuzluğa karşı kullanılır.
- c. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır.
- d. Toprak üstü kısımları zeytinyağı içinde bekletildikten sonra bu yağ haricen yanık tedavisinde kullanılır.
- e. Toprak üstü kısımları suda haşlandıktan sonra lapa halinde haricen yara tedavisinde kullanılır.

PLANTAGINACEAE

6.77. *Plantago lanceolata* L.

Çok yıllık, 7-90 cm uzunluğunda, çoğunlukla çeşitli sayıda rozet taşıyan otsu bitkiler. Yaprakları 7-42 x 0.4-5 cm boyutlarında, lanseolat-ovat, lanseolat veya dar lanseolat, kenarları düz ya da düzensiz dentat, 3-5(-7) damarlı, çıplak, piloz veya villoz tüylü, sapsız ya da sapları laminasının 1/3-1 katı kadar uzunlukta. Skapus 7-85 cm uzunluğunda, 5 oluğa sahip, az-çok yatık tüylü. Spikaları 0.5-5.5(-8) cm uzunluğunda, silindirik, konik-silindirik veya küresel, çok sık dizilişli. Brakteleri tepede kısa kaudat, sivri, az-çok konkav, çıplak veya tüylü, alttaki brakteler yaklaşık 4 mm boyunda, üstteki brakteler yaklaşık 3 mm boyunda. Anterior sepaller 2.5-3.5 mm uzunluğunda, geniş dairemsi-ovat, birleşik fakat orta damarı ayrık, tepe kısmı trunkat, kahverenginde, çıplak; posterior sepaller 3-3.5 mm uzunluğunda, plikat-konkav, simetrik değil. Korollanın lobları 1.5-2.5 mm uzunluğunda, üçgenimsi-ovat, lanseolattan ovata kadar değişen şekillerde, sivri veya akuminat, damarları belirgin değil, kahverengimsi. Anterleri sarı renkli. Kapsüla konik. Tohumları 2.5 mm uzunluğunda, kayığa benzer şekilde, parlak, pas rengi veya kahverenkli (Flora of Turkey R.82. *Plantago lanceolata* 7:513).

Bitkinin yerli adı: Sinir otu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Adana, Ağrı, Amasya, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bingöl, (Bolu), Burdur, Çanakkale, Edirne, Elazığ, Eskişehir, Giresun, Hakkâri, Hatay, Iğdır, İstanbul, Kahramanmaraş, Kars, Kocaeli, Konya, Kütahya, Muğla, Nevşehir, Ordu, Sakarya, Siirt, Şırnak, Trabzon.

Herbarium örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Şahnalar Köyü, 29.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20856.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a.** Toprak üstü kısımları suda haşlandıktan sonra lapa halinde haricen yara tedavisinde kullanılır.
- b.** Toprak üstü kısımları suda haşlandıktan sonra lapa halinde haricen siğillerin yok edilmesinde kullanılır.

PLANTAGINACEAE

6.78. *Plantago major* L. subsp. *major*

(4-)10-50(-70) cm uzunluğunda, tek ya da birkaç rozet halinde, çok yıllık otsu bitki. Yaprakları 3-37 x 1-11.5 cm boyutlarında, laminası eliptik-ovat ya da yuvarlak ovat, az çok tam, düzensizce dentat ya da dalgalı, 5-9 damarlı, tabanında az-çok kalpsi, koyu yeşil, az-çok çıplak, sapı çoğunlukla laminasına eşit uzunlukta. Skapusları 3-30 cm, hafifçe sulkat ya da çizgili, yapraklarla eşit boyda ya da uzun, kısa tüylü, spikası 4-40 cm, darca silindirik formda, taban kısmında seyrek, üst taraflarda sık. Alttaki brakteleri 2-2.5 mm, sepallerinden uzun, üsttekileri 1 mm, sepallerinden kısa, ovat, çıplak, yeşil. Sepaller 2-2.5 mm, hemen hemen eşit, çıplak, yeşil. Korollası 2.5-3 mm, çıplak; loplar 1 mm' den kısa, üçgenimsi. Kapsüla 2-4 mm, ovoid-konik. Tohumları 6-13 adet, üçgen prizmatik, elipsoid (Flora of Turkey 7: 507).

R.83. *Plantago major* subsp. *major*

Bitkinin yerli adı: Siğil otu, Sinir otu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Adana, Ağrı, Antalya, Artvin, Bolu, Bursa, Diyarbakır, Düzce, Giresun, İstanbul, Kars, Kastamonu, Kırklareli, Ordu, Sivas.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Eskiçağ Köyü, 08.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20973.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları suda haşlandıktan sonra lapa halinde haricen yara tedavisinde kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları suda haşlandıktan sonra lapa halinde haricen siğillerin yok edilmesinde kullanılır.
- c. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen öksürüğe karşı kullanılır.

- d.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen mide rahatsızlıklarının giderilmesinde kullanılır.
- e.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen sakinleştirici (yatıştırıcı) olarak kullanılır.

POLYGONACEAE

6.79. *Polygonum cognatum* Meissn.

Çok yıllık otsu bitkiler. Gövde sürünücü, yaprakları gibi yeşil. Okreası zarımsı ve şeffaf, 3 damarlı, belirgin, internodyumlarla eşit boyda veya daha uzun (nadiren daha kısa). Yaprakları oblong-eliptik, saplı, çoğunlukla hafifçe mukrolu. Çiçekler yaprakların koltuklarında demetler halinde. Periantı pembemsi renkte, 4-5 mm boyunda, meyve zamanında sertleşir ve büyür. Nuksu (nut) parlak, periantın içinde (Flora of Turkey 2:276).

R.84. *Polygonum cognatum*

Bitkinin yerli adı: Kuş pidesi, Madımak

Türkiye’de kaydedildiği iller: Adıyaman, Ankara, Bitlis, (Bolu), Bursa, Erzurum, Gaziantep, Isparta, Konya, Kütahya, Muğla, Rize, Urfa.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Şahnalar Köyü, 29.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20849.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları dâhilen karın ağrısının giderilmesinde kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları dâhilen ishale karşı kullanılır.

PRIMULACEAE

6.80. *Lysimachia vulgaris* L.

35-120 cm uzunluğunda, dik, seyrekten yoğuncaya kadar değişen tüylü ve az çok glandlı, çok yıllık bitkiler. Yapraklar opposit veya halkalar halinde; petioller 2-8 mm; lamina (32-)50-15 x 17-32(-45) mm boyutlarında, ovattan ovat-lanseolata kadar değişen şekillerde, tam, üst yüzey kırmızımsı guddeler ile noktalı. Çiçek kurulu terminal ve aksiller panikulalar şeklinde. Pedunkullar 15-45 mm. Brakteler 2-15 mm. Pediseller 4-11 mm. Kaliks lobları (3.5)-4-6 x 1.1-1.6 mm boyutlarında, lanseolattan ovata kadar değişen şekillerde, kenarları kahverengimsi-kırmızı ve glandular-siliat. Korolla parlak sarı, içte yoğun olarak guddeli, dışta çıplak, loblar ovat veya ovat-oblong, (6.5-)8-11(-13) x 4-6 mm boyutlarında. Kapsüla yaklaşık 4 mm, salgı tüylü ama guddeler nokta gibi değil (Flora of Turkey 6:135).

R.85. *Lysimachia vulgaris*

Bitkinin yerli adı: Karga otu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Adana, Amasya, Ankara, Balıkesir, Bolu, Denizli, Erzurum, Gümüşhane, Hakkâri, İstanbul, Kahramanmaraş, Kars, Kastamonu, Konya, Sakarya, Tunceli, Van.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Kemaller Köyü, 08.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20982.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen ateş düşürücü olarak kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon haricen yara tedavisinde kullanılır.

RANUNCULACEAE

6.81. *Adonis flammea* Jacq.

10-40 cm uzunluğunda, az-çok çıplaklaşan, genellikle altta villoz, seyrek ve dik olarak dallanmış, bir yıllık otsu bitkiler. Yaprak parçaları (lacinialar) linear. Çiçekler 13-24 mm çapında. Sepaller soluk, dış yüzde çıplak veya villoz. Petaller oblong-lanseolat, alev kırmızısı, çoğu zaman tabanda siyah. Akenler gevşek, yaklaşık 3 mm, rugoz-retikulat, sırt kenarı stilusun üzerinde ve ondan daha kısa olan obtus çıkıntılı, enine ibiksi çıkıntı genellikle zayıfça dişli; gaga ince, kısa, yukarı doğru kıvrık, tepede çivit rengine (Flora of Turkey 1:146).

R.86. *Adonis flammea*

Bitkinin yerli adı: Cin lalesi, Kandamlası

Türkiye’de kaydedildiği iller: Adana, Afyonkarahisar, Ağrı, Ankara, Bolu, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Diyarbakır, Erzurum, Gümüşhane, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kars, Kayseri, Konya, Muğla, Osmaniye, Şanlıurfa, Tekirdağ, Tunceli.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Doğancı Köyü, 29.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20848. A4, Bolu, Yeniçağa, Şahnalar Köyü, 29.04.2018, K.ARSLAN, MARE 20853.

Bitkinin yöresel kullanışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon haricen cilt nemlendiricisi olarak kullanılır.

RANUNCULACEAE

6.82. *Caltha polypetala* Hochst. ex Lorent

Gövdelerinin içi boş, çıplak, dik yapılı çok yıllık otsu bitkiler. Yapraklar dentat, ovat-orbikular, kordat, genellikle birbirini üzerine gelen lamina tabanları tarafından örtülen sinüslü. Periant segmentleri sarıdan altın sarısına kadar değişen renklerde, 7-9 adet, çeşitli şekillerde, eliptikten ovata, obovata kadar değişen şekillerde, 18-23 mm. Foliküller yeşilimsi, 12-16 mm, gagalı, gaga 1-4 mm (Flora of Turkey 1:106).

R.87. *Caltha polypetala*

Bitkinin yerli adı: Lilpar, Su nergisi

Türkiye’de kaydedildiği iller: Artvin, Bitlis, (Bolu), Erzurum, Gümüşhane, Hakkâri, Kars, Kastamonu, Niğde, Sivas, Tunceli, Van.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Deliler Köyü, 01.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20872.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen sakinleştirici (yatıştırıcı) olarak kullanılır.

RANUNCULACEAE

6.83. *Ranunculus constantinopolitanus* (DC.) d'Urv.

20-75 cm uzunlukta kaba yapılı çok yıllık otsu bitkiler. Gövdeler genellikle yaprak sapları gibi yoğunca hirsut, üstte dallanmış ve tripartit yapraklar taşır; iki ya da daha çok çiçekli. Bazal yaprakları tabanda kalpsi, üç parçalı, 3-10 cm çapında, parçalar birbiri üzerini örten ve genişçe kuneattan-darca kuneata kadar değişken şekillerde, çok kısa, krenat-dentat ya da kesik-dentat loblu, yatık-piloz. Pedunkullar silindirik. Sepalleri geriye kıvrık. Petalleri 8-15 cm. Çiçek tablası çıplak. Akenleri yarı-dairemsi, kuvvetlice yassı, 3-4 mm, omurgalı; gaga zembereksi, 1-1.5 mm (Flora of Turkey 1:169).

R.88. *Ranunculus constantinopolitanus*

Bitkinin yerli adı: Dügün çiçeği, Kırlangıç otu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Ankara, Bolu, Bursa, Elazığ, Erzincan, Eskişehir, İçel, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kastamonu, Konya, Rize, Sinop, Tokat, Trabzon.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Aşağı Kuldan Köyü, 28.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20840. A4, Bolu, Yeniçağa, Şahnalar Köyü, 29.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20857. A4, Bolu, Yeniçağa, Deliler Köyü, 01.05.2018, K.ARSLAN, MARE 20870.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen ağrı giderici olarak kullanılır.

6.84. *Agrimonia eupatoria* L.

20-120 cm uzunluğunda dik, rizomlu, çok yıllık otsu bitkiler; taban yaprakları sıklıkla rozet şeklinde. Yapraklar pinnat, 8-25 cm; folioller 4-13 çift, serrat-krenat, alt yüzde glandlı, farklı boyutlarda; büyük olan çiftler 2-10 cm, 1 cm veya daha az olan çiftlerle dönüşümlüdür. Çiçek kurulu gevşek, çok çiçekli, 10-35 cm uzunluğunda, spikaya benzeyen bir rasem şeklinde; pediseller 1-3(-4) mm. Çiçekler dik. Sepaller ovat, 3 damarlı, 1.5-2 mm; glandlı. Petaller sarı renkli, 3-6 mm. Olgun hipantiyumu ters koni şeklinde, 7-10 x 5-8 mm boyutlarında, taban kısmı tüylü ve derince oluklu. İçteki kıllar dik, dıştakiler yükselici, yayık veya zayıfça geri kıvrık (Flora of Turkey 4:74).

R.89. *Agrimonia eupatoria*

Bitkinin yerli adı: Kızilotu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Adana, Ankara, Antalya, Artvin, Aydın, Bitlis, (Bolu), Hakkâri, İçel, İstanbul, Kırklareli, Konya, Kütahya, Nevşehir, Ordu, Osmaniye, Samsun, Sivas, Tunceli, Zonguldak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Kındıra Köyü, 08.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20976.

Bitkinin yöresel kullanışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen boğaz ağrısının giderilmesinde kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları suda haşlandıktan sonra lapa halinde haricen yara tedavisinde kullanılır.

ROSACEAE

6.85. *Crataegus monogyna* Jacq. subsp. *monogyna*

10 m uzunluğa kadar dikenli çalılar veya küçük ağaçlar. Dallar çıplak veya az tüylü. Yapraklar dıştan ovat veya obovat, 5 x 4 cm boyutlara kadar, tabanda kuneat veya az-çok küt, üstte koyu yeşil renkli, altta glaukoz. Lobları yapraklarının çoğunluğunda 3-5(-7) adet, derince parçalanmış, sivri veya obtus, tam veya tepe kısmına yakın yerde dentat; meyveli sürgünlerindeki yaprakların bazen altta yer alan lobları sadece çok az loblu ya da kabaca dişli; petioller 3 cm uzunluğa kadar. Çiçek kurulu seyrek, 10-18 çiçeğe sahip; çiçekleri beyaz veya pembemsi renkte, 8-15 mm çaplı; sepalleri üçgenimsi, meyve zamanında geriye kıvrık; stilusu 1 adet. Hipantiyumu tüsüz ya da az tüylü. Meyvesi kırmızı veya kahverengimsi-kırmızı renkte, az-çok küresel veya ovoit, 6-10 mm çaplı, çıplak (Flora of Turkey 4:145).

R.90. *Crataegus monogyna* subsp. *monogyna*

Bitkinin yerli adı: Alıç, Kotan alıcı

Türkiye’de kaydedildiği iller: Adana, Adıyaman, Amasya, Ankara, Antalya, Aydın, Bitlis, (Bolu), Bursa, Erzincan, İstanbul, İzmir, Konya, Kütahya, Mardin, Mersin, Samsun, Siirt, Tekirdağ, Urfa.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Aşağı Kuldan Köyü, 28.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20839.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen kalp hastalıkları tedavisinde kullanılır.

b. Meyveleri dâhilen şeker hastalığının tedavisinde (kan şekerini düşürmek amacıyla) kullanılır.

6.86. *Filipendula vulgaris* Moench

40-80 cm uzunluğunda, dik, rizomlu, çok yıllık otsu bitkiler. Kök ovoid yumru taşır. Gövde basit, çıplak, birkaç yapraklı. Taban yaprakları 8-25 çift büyük foliollü; büyük folioller 0.5-2 cm, çıplak, kenarlar siliat, pinnatifit ve darca dişli. Çiçek kurulu 4-10 cm, uzunluğundan daha geniş. Sepaller 1-15 mm, çiçeklenme zamanından sonra geriye kıvrık. Petaller 6 veya bazen 5 adet, 4-9 mm, altta morumsu, tırnaklı. Akenler 3-4 mm, dik, pubesent (Flora of Turkey 4:29).

R.91. *Filipendula vulgaris*

Bitkinin yerli adı: Çayırmelikesi

Türkiye’de kaydedildiği iller: Adana, Ağrı, Ardahan, Artvin, Balıkesir, Bolu, Hakkâri, İçel, İstanbul, Karabük, Kastamonu, Kütahya, Muş, Sivas, Zonguldak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Eskiçağa Köyü, 26.05.2018, K. ARSLAN, MARE 20894.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen ateş düşürücü olarak kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon haricen romatizma ağrısının giderilmesinde kullanılır.

ROSACEAE

6.87. *Pyracantha coccinea* M. Roem.

3 m' ye kadar boyda olan çalılar; genç dallar gri-pubesent; dikenler yapraksız. Yaprakları lanseolat, eliptik veya obovat-eliptik, 2-4(-5) x 1-1.5(-2) cm boyutlarında, krenat-serrat, özellikle gençken altta pubesent veya çıplak; petioller 5-10 mm. Korimbuslar çok sayıda çiçekli. Çiçekleri 8 mm çapına kadar; pediseller 5 mm. Meyvesi küremsi, 5-7 mm çapında, kırmızı, bazen sarı ya da turuncu (Flora of Turkey 4:132).

R.92. *Pyracantha coccinea*

Bitkinin yerli adı: Ateş diken

Türkiye'de kaydedildiği iller: Ankara, Artvin, Bartın, Bolu, Bursa, Hatay, İçel, İstanbul, Konya, Sinop, Tekirdağ, Tokat, Trabzon, Zonguldak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Eskiçağa Köyü, 08.09.2018, K. ARSLAN, MARE 20995.

Bitkinin yöresel kullanışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen tansiyon düşürücü olarak kullanılır.

6.88. *Pyrus elaeagnifolia* Pallas subsp. *elaegnifolia*

10-15 m uzunluğa kadar, dikenli ağaçlar; genç dalları grimsi veya beyazımsı-tomentoz. Yapraklar darca eliptik veya ovat-oblong, laminanın ortasında veya üst yarısında en geniş, obtus ya da kısaca sivri, 3-7(-8) x 2-3(-4) cm boyutlarında, tam, çift taraflı grimsi-pubesent, tabanda darca kuneat; petioller 1-4 cm. Çiçek kurulu çok sayıda çiçekli. Çiçekleri yaklaşık olarak 3 cm çaplı, beyaz renkli; pediseller 1-2 cm. Meyvesi tek ya da çiftler halinde, armut şeklinde ya da hemen hemen küremsi, 2-3 cm çaplı, sarımtırak-yeşil, başta beyaz-villoz, daha sonra çıplak veya taban ile tepeye yakın kısmında biraz tüylü; sepaller kalıcı; meyve sapı yaklaşık 2 cm, kalın (Flora of Turkey 4:166).

R.93. *Pyrus elaeagnifolia*
subsp. *elaegnifolia*

Bitkinin yerli adı: Ahlat

Türkiye’de kaydedildiği iller: Ankara, Antalya, Bolu, Eskişehir, İstanbul, Kastamonu, Kayseri, Kütahya, Niğde, Sivas.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Yamanlar Köyü, 08.09.2018, K. ARSLAN, MARE 20984.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Meyveleri dâhilen ishale karşı kullanılır.

ROSACEAE

6.89. *Rosa canina* L.

(0.5-)1.5-3.5(-7) m uzunlukta, dik yapılı, bazen tırmanıcı olan çalılar. Dikenleri oldukça kaba yapılı, az-çok kıvrık, tabanı basık genişlemiş, az-çok birbirine benzer şekilli, bazen dikensiz. Yaprakları yeşil; folioller 5-7 tane, dar eliptikten-genişçe ovata kadar değişken şekillerde, 1-4.5 x 0.8-3.5 cm boyutlarında, obtus ya da sivri, tabanları yuvarlaktan-kuneata kadar değişken şekillerde olan, tüysüz veya pubesent, alt yüzünde damarları üzerinde bazen glandular, bir veya iki kez serrat dişli, bazen glandular iki kez serrat, dişleri belirgin, genellikle uzun ve sivri, her bir kenarı 17-20 dentat; stipulaları dar veya geniş, genellikle uzun, düz kulakçıklı. Çiçekleri tek veya 2-15' i bir arada; brakteleri genellikle geniş. Pediselleri 1-2.5(-4.5) cm uzunluğunda, düz veya glandular-hispid. Sepalleri ovat, genellikle yeterince kısa, genişlemiş tepeli, dış sepalı pennatifid, darca veya genişçe lanseolat, tam veya glandular-dentat loblu, tüysüz, pubesent ya da bazen altta glandular, genellikle geriye kıvrık ve çiçekler açtıktan sonra düşücü. Petalleri 3 cm uzunluğa kadar, beyaz renkli, soluk veya koyu pembe renkli. Stilusu çoğunlukla uzun, dışa taşmış, çoğunlukla tüysüz veya seyrek tüylü, bazen villoz, stigmanın başı az-çok gevşek, küresel ya da koni şeklinde. Diski geniş, konik, ağzı dar. Hipantiyumu ovoidden-küresele kadar değişken şekillerde, 1-2.5(-3) cm uzunlukta, sarımtırak-kırmızı veya kırmızı renkli, geç olgunlaşır (Flora of Turkey 4:124).

R.94. *Rosa canina*

Bitkinin yerli adı: Kuşburnu, Yabani gül

Türkiye’de kaydedildiği iller: Afyonkarahisar, Ağrı, Ankara, Antalya, Artvin, Balıkesir, Bitlis, Bolu, Çanakkale, Çorum, Elazığ, Hakkâri, Isparta, İstanbul, Kahramanmaraş, Karaman, Kars, Kastamonu, Kocaeli, Kütahya, Mardin, Niğde, Ordu, Sivas, Tekirdağ, Trabzon, Yozgat.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Hamzabey Köyü, 26.05.2018, K.ARSLAN, MARE 20909. A4, Bolu, Yeniçağa, Aşağı Kuldun Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20959. A4, Bolu, Yeniçağa, Çamlık Köyü, 08.09.2018, K. ARSLAN, MARE 20985.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a.** Meyveleri ile hazırlanan infüzyon dâhilen soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır.
- b.** Meyveleri ile hazırlanan infüzyon dâhilen vücut direncini artırmak amacıyla kullanılır.
- c.** Meyveleri ile hazırlanan infüzyon dâhilen solunum yolu hastalıklarının tedavisinde kullanılır.
- d.** Dal ve yaprakları ile hazırlanan infüzyon haricen yaralarda antiseptik olarak kullanılır.
- e.** Meyveleri dâhilen şeker hastalığı tedavisinde (kan şekerini düşürmek amacıyla) kullanılır.

ROSACEAE

6.90. *Rubus canescens* DC. var. *glabratus* (Godron) Davis et Merkle

Çoğunlukla sürünücü, alçak yapılı çalılar. Sürgünler yatık, çoğunlukla köşeli, pruinoz değil, pubesent veya az çok çıplak, seyrek, ince, kısa falkat dikenli. Yapraklar ternat veya bazen 5 foliollü pedat, her iki yüzde farklı renkli, folioller üstte çıplak veya hafifçe basit tüylü, yeşil ve parlak, altta yıldız tüylü kanasent–tomentoz, bidentat, yan folioller az çok sapsız, uçtakiler saplı, kuneat–obovattan rombiğe kadar değişen şekillerde; stipulalar linear. Çiçek taşıyan sürgünler dik, 15–40 cm, köşeli, pubesent veya kısa tomentoz. Panikula terminal, çok çiçekli, ovat–oblong veya darca oblong, 1.5–3(-5) cm genişlikte, tomentoz, zayıf, ince, düz dikenli, glandsız veya nadiren seyrekçe glandlı. Sepaller ovat–oblong, akut, pubesent–tomentoz, çiçek açtıktan sonra geri kıvrık. Petaller beyaz (kuruduğu zaman soluk sarımsı), obovat–oblong (nadiren daha geniş), 5–8(-10) mm. Drupalar siyah, küçük ve çok sayıda, çıplak (Flora of Turkey 4:35).

R.95. *Rubus canescens* var. *glabratus*

Bitkinin yerli adı: Böğürtlen

Türkiye’de kaydedildiği iller: Antalya, Artvin, Balıkesir, (Bolu), Bursa, Erzincan, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Karabük, Samsun, Sinop, Tekirdağ, Zonguldak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Eskiçağa Köyü, 08.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20972.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Meyveleri dâhilen şeker hastalığı tedavisinde (kan şekerini düşürmek amacıyla) kullanılır.
- b. Meyveleri dâhilen kuvvet verici olarak kullanılır.

- c.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan dekoksasyon dâhilen hemoroitlere karşı kullanılır.
- d.** Toprak üstü kısımları suda haşlandıktan sonra lapa halinde haricen yara tedavisinde kullanılır.
- e.** Toprak üstü kısımları suda haşlandıktan sonra lapa halinde haricen yanık tedavisinde kullanılır.

SCROPHULARIACEAE

6.91. *Euphrasia pectinata* Ten.

30-40 cm'ye kadar uzunlukta gövdeli, 0-3 çift, dik dallı, bir yıllık yarı parazit otsu bitkiler. İlk çiçekler (3-)4-7(-8) noduslarda. Yapraklar 4(-6) çifte kadar dişli, setulöz, bazen saplı salgı tüylü, saplar başların 5 katına kadar uzunlukta. Alttaki brakteler 14 mm' ye kadar, ovat, trullat veya ovat-oblong, bazen kaliks üzerinde yatık; dişler (2-)4-6(-7) çift, akut, akuminat veya aristat, genişliği kadar veya daha uzun, alttaki yukarıya yönelik, tabandan uzak. Korolla 6-9 mm, alt dudak nispeten küçük. Kapsüla (4.5-)5.5-7(-8.5) mm boyutlarında, kaliksten hafifçe veya çok kısa, genişliğinin (2.3-)3-4 katı uzunlukta (Flora of Turkey 6:759).

R.96. *Euphrasia pectinata*

Bitkinin yerli adı: Göz otu

Türkiye'de kaydedildiği iller: Bolu, Bursa, Denizli, Erzincan, Erzurum, Giresun, Hakkâri, Iğdır, Isparta, İçel, Karabük, Kars, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Konya, Kütahya, Samsun, Sivas, Van, Zonguldak.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Kemaller Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20922.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon dâhilen solunum yolları hastalıkları tedavisinde kullanılır.
- b. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon haricen (göz banyosu şeklinde uygulanarak) göz iltihaplanmasına karşı kullanılır.

SCROPHULARIACEAE

6.92. *Veronica chamaedrys* L.

Dallanmış rizomlu çok yıllık otsu bitkiler; gövdeler dik veya hafifçe yükselmiş, (8-)12-30(-40) cm, glandsız-pubesent; yayık düz veya kıvrık, 0.2-0.8 mm, tüylerden oluşan iki yoğun sıra halinde ve bu sıralar arası seyrek tüylü veya çıplak. Petiol 0-2(-6) mm, lamina genişçe ovat, (10-)12-30(-35) x (8-)10-22(-28) mm boyutlarında, pubesent, tabanda trunkattan yuvarlağa kadar değişen şekillerde, kenar düz, her bir kenarda (4-)6-10(-14) dişli, krenat-serrat. Rasemler 1-4, oposit veya alternan, 4-10(-12) cm, 15-30(-40) çiçekli, pedunkul 1-3(-5) cm, tamamı glandsız veya glandlı-pubesent. Pediseller 3-8 mm, braktelerin 0.7-1.5 katı uzunluğunda. Kaliks 3-6 mm, 4 loblu, linear-lanseolat. Korolla mavi, 8-12 mm çaplı. Stilus 3.5-4.5 mm. Kapsula obkordat, yassı, 3.5-4 x 4.3-4.8 mm boyutlarında, eşit veya kaliksten hafifçe kısa, kısaca glandsız-pubesent, tabanı kuneat, tepedeki körfez obtus, çoğu zaman derin. Tohumlar 6-14 adet, eliptik, düz, 1.1-1.7 x 0.8-1.5 mm boyutlarında, hemen hemen pürüzlü (Flora of Turkey 6:732).

R.97. *Veronica chamaedrys*

Bitkinin yerli adı: Yavşan otu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Balıkesir, Bolu, Bursa, Eskişehir, İstanbul, Kastamonu, Kütahya, Samsun, Sinop, Tekirdağ.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Aşağı Kuldan Köyü, 28.04.2018, K. ARSLAN, MARE 20834.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

a. Toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon gargara halinde ağız ve boğaz yaraları tedavisinde kullanılır.

- b.** Toprak üstü kısımları ile hazırlanan dekoksasyon dâhilen karaciğer hastalıkları tedavisinde kullanılır.

UMBELLIFERAE

6.93. *Ammi majus* L.

Dik, çok yıllık otsu bitkiler. Gövde (10-)25-100 cm uzunluğunda. Yapraklar 1-2 pinnat, dıştan üçgensel-ovat veya oblong, 3-15 x 2-10 cm boyutlarında, çıplak, uçtaki segmentler 1-2 pinnatisekt; taban ve alt gövde yapraklarının lobları obovat veya eliptik, 10-30(-60) x 4-20(-30) mm boyutlarında, serrate; orta gövde yapraklarının lobları daha küçük, lanseolat, serrattan dentata kadar değişen şekillerde; üst gövde yapraklarının lobları lineardan linear-filiforma kadar değişen şekillerde ve tam. Işınlar (6-)20-80 adet, yayılıcı-dik ve meyve ve çiçek zamanında ince, (1-)2-9 cm; brakteler filiform-subulat loblarla 3-pinnatisekt; küçük umbellalar genellikle çok çiçekli; meyve sapları ince; brakteoller subulat. Merikarplar 1-5-2 mm (Flora of Turkey 4:427).

R.98. *Ammi majus*

Bitkinin yerli adı: Diş otu, Kürdan otu

Türkiye’de kaydedildiği iller: Antalya, Balıkesir, (Bolu), Denizli, Diyarbakır, Edirne, Hatay, İçel, İstanbul, Kocaeli, Manisa.

Herbaryum örneği kayıtları: A4, Bolu, Yeniçağa, Akıncılar Köyü, 07.07.2018, K. ARSLAN, MARE 20948.

Bitkinin yöresel kullanılışı:

- a. Meyveleri ile hazırlanan dekoksion dâhilen iştah açıcı olarak kullanılır.

7. TARTIŞMA VE SONUÇ

Yeniçağa (Bolu) yöresinde, halk ilacı olarak yararlanıldığı saptanan 165 adet bitki örneği toplanmıştır. Bu örneklerin teşhisleri sonucunda 93 tür bitkinin tedavide kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu türler ayrıntılı olarak çalışmamızın bulgular bölümünde yer almaktadır. Yörede kullanılan bitkiler herhangi bir bitkisel karışım şeklinde değil tamamı tek başına kullanılmaktadır.

Halk ilaçlarının hazırlanması esnasında zeytinyağı gibi bitkisel kaynaklı ürünlerin ilave edilmesi durumunda zeytinyağı yardımcı madde olarak kabul edilmiş ve özel bitkisel karışımlar içerisinde yer almamıştır.

Geleneksel halk ilacı olarak kullanıldıkları tespit edilen 93 tür bitkiden, 91 adedi yörede yabani olarak bulunan, 2 adedi ise yetiştirilen bitkilerdir.

Yeniçağa yöresinde yapılan ve Anabilim Dalı' mızda yapılan birçok araştırmada saptandığı gibi, halk ilaçlarının büyük çoğunlukla infüzyon ve dekoksasyon şeklinde kullanıldıkları belirlenmiştir.

Yeniçağa yöresinde halk ilacı olarak kullanılan bitkiler, kullanılışlarına göre genel olarak değerlendirilip, tedavide kullanılış gayesine göre aşağıdaki şekilde gruplandırılmıştır (Taksonlar metindeki sıra numaralarına göre belirtilmiştir):

- Adet söktürücü olarak (31, 40, 62)
- Ağız ve boğaz yaralarında (92)
- Ağrı kesici olarak (8, 10, 19, 24, 29, 49, 55, 58, 83)
- Alerjik kaşıntıya karşı (63)
- Antiseptik olarak (4, 13, 89)
- Ateş düşürücü (8, 10, 37, 80, 86)
- Bağırsak kurtlarına karşı (2)
- Bağışıklık sistemini güçlendirici (67, 89, 90)
- Balgam söktürücü olarak (53)
- Boğaz ağrısının giderilmesinde (54, 56, 58, 60, 84)
- Böbrek rahatsızlıklarının tedavisinde (1, 16, 24, 39, 40, 51)
- Cilt nemlendiricisi olarak (24, 34, 47, 60, 69, 81)

Diş ağrısının giderilmesinde (36)
Diş eti hastalıklarında (71)
Egzama tedavisinde (7, 16, 46, 61, 69)
Göz hastalıklarında (91)
Hemoroid tedavisinde (5, 90)
İdrar söktürücü olarak (16, 35)
İdrar yolları hastalıklarının tedavisinde (14, 15, 40, 50, 54, 56)
İshale karşı (30, 31, 40, 49, 64, 71, 79, 88)
İştah açıcı (24, 93)
Kabakulak tedavisinde (51)
Kabızlığa karşı (23, 35)
Kalp-damar hastalıklarının tedavisinde (5, 62, 85)
Kansızlığa karşı (5)
Karaciğer hastalıklarının tedavisinde (92)
Karın ağrısının giderilmesinde (9, 22, 39, 48, 52, 61, 79)
Kızarıklığa karşı (20)
Kolesterolün düşürülmesinde (6)
Mide rahatsızlıklarının tedavisinde (25, 26, 33, 37, 53, 78)
Nasırın yok edilmesinde (42, 43, 44, 45)
Öksürük kesici olarak (1, 72, 73, 78)
Prostat tedavisinde (35)
Romatizma tedavisinde (1, 64, 86)
Saç bakımında (60)
Safra kesesi taşının yok edilmesinde (27)
Sakinleştirici ve yorgunluk giderici (7, 11, 21, 32, 33, 49, 54, 56, 75, 76, 78, 82)
Sedef hastalığında (17, 18)
Siğil tedavisinde (42, 43, 44, 45, 77, 78)
Sindirim sistemi hastalıklarında (15, 27, 28, 32, 54, 56, 68)
Soğuk algınlığı tedavisinde (11, 37, 38, 49, 53, 57, 58, 59, 72, 75, 76, 89)
Solunum yolları hastalıklarında (3, 4, 89, 91)
Strese karşı (7, 32)
Şeker hastalığının tedavisinde (6, 37, 65, 66, 70, 85, 89, 90)

Şişliklere karşı (29)
Tansiyon düşürücü (87)
Uykusuzluğa karşı (11, 21, 33, 75, 76)
Uyuz tedavisinde (41)
Varis tedavisinde (72)
Yanık tedavisinde (49, 75, 76, 90)
Yara tedavisinde (12, 29, 35, 42, 43, 44, 45, 49, 50, 60, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 84, 90)
Zayıflatıcı olarak (27, 37)

Yukarıda bulunan listeye bakıldığında araştırma yöresinde, bitkilerden en fazla yara ve soğuk algınlığı tedavisinde, sakinleştirici ve yorgunluk giderici olarak, şeker hastalığında, ishale karşı ve ağrı kesici olarak yararlanıldığı görülmüştür.

Yeniçağa'nın içerisinde yer alan Bolu ili kapsamında çalışmamız dışında Yeniçağa yöresini içeren herhangi bir etnobotanik çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak; Bolu ili, Dörtdivan, Gerede, Seben ve Kırıbrıcık ilçeleri ve Bolu' ya komşu olan Eskişehir, Bilecik ve Çankırı illerindeki etnobotanik verileri içeren Orta ve Batı Karadeniz Bölgesinde Halk İlaçları (Fujita and et al., 1995) isimli bir etnobotanik çalışma yer almaktadır. Bolu' ya komşu illerde ise 13 yöresel etnobotanik araştırmanın yapılmış olduğu görülmektedir: Abbaslık Köyü (Bilecik) (Batı Erdem, 2018), Akçakoca (Düzce) (Koca ve Yıldırım, 2010), Bozüyük (Bilecik) (Güler ve ark., 2015), Düzce (Gülbüz ve ark., 2019), Geyve (Sakarya) (Koyuncu, 2005), Gündül (Ankara) (Elçi ve Erik, 2006), Harami Dağı (Ankara) (Varlık, 2018), Haymana (Ankara) (Sarper ve ark., 2009), İkraniye Vadisi (Sakarya/Sapanca) (Sağiroğlu ve ark., 2017), İnönü ve Mihalga (Eskişehir) (Uzun, 2015), Osmaneli (Bilecik) (Koyuncu ve ark., 2010), Ovacık (Karabük) (Dikilitaş, 2016) ve Polatlı (Ankara) (Ayaydın, 2010).

Bu çalışmalardan elde edilen bulgular ile Yeniçağa yöresinden elde ettiğimiz bulgular karşılaştırılmış ve buna ait bir tablo (Tablo.1) oluşturulmuştur. Bu tabloya göre 14 yörede yapılan çalışmada geleneksel halk ilacı olarak kullanılan 33 ortak bitki bulunmaktadır. Bu bitkilerden benzer kullanılışı en çok olanlar *Hypericum*

perforatum L., *Rosa canina* L., *Salvia tomentosa* Miller, *Cornus mas* L., *Plantago major* L. subsp. *major*, *Crataegus monogyna* Jacq. subsp. *monogyna*, *Plantago lanceolata* L., *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik., *Ranunculus constantinopolitanus* (DC.) d'Urv. ve *Stachys byzantina* C. Koch olarak sıralanabilir. Yapılan çalışmalarda yörelerde ortak olup farklı kullanılışı en çok olan bitkiler ise; *Rosa canina* L., *Mentha longifolia* (L.) Hudson subsp. *typhoides* (Briq.) Harley var. *typhoides*, *Plantago major* L. subsp. *major*, *Salvia tomentosa* Miller, ve *Hypericum perforatum* L. dir. Yapılan çalışmalarda ortak olup hiç ortak kullanımı olmayan bitkiler ise; *Agrimonia eupatoria* L., *Arctium minus* (Hill.) Bernh. subsp. *minus*, *Centaurea solstitialis* L. subsp. *solstitialis*, *Cornus sanguinea* L. subsp. *australis* (C.A. Meyer) Jav., *Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*, *Lamium purpureum* L. var. *purpureum*, *Mentha spicata* L. subsp. *spicata*, *Pinus sylvestris* L., *Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn, *Pyracantha coccinea* M. Roem., *Quercus pubescens* Willd., *Salvia sclarea* L., *Stellaria media* (L.) Vill. subsp. *media*, *Thymus longicaulis* C. Presl. subsp. *longicaulis* var. *longicaulis* bitkileridir. Bu ortak bitkilerin bazılarının Yeniçağa' dakine benzer, bazılarının ise benzer olmayan kullanılışları vardır ve bu durum tabloda ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

Tablo.1 Yeniçağa’ da yapmış olduğumuz çalışmayla Bolu civarındaki illerde yapılmış olan etnobotanik araştırmaların geleneksel halk ilacı bitkileri yönünden mukayese edilmesi (Kullanılışları farklı olanlar ≠ işaretiyle gösterilmiştir).

Bitki Adı	Ortak Kullanılış													
	Abbaslık Köyü (Bilecik) (Batı Erdek, 2018)	Akçakoca (Düzce) (Kocayıldırım, 2010)	Bozüyük (Bilecik) (Güler ve ark., 2015)	Düzce (Gürbüz ve ark., 2019)	Geyve (Sakarya) (Koyuncu, 2005)	Güdül (Ankara) (Elçi ve Erik, 2006)	Harami Dağı (Ankara) (Varlık, 2018)	Haymana (Ankara) (Sarper ve ark., 2009)	İkramiy e Vadisi (Sakarya) (Sağiroğlu ve ark., 2017)	İnönü ve Mihalgaz i (Eskişehir) (Uzun, 2015)	Osmaneli (Bilecik) (Koyuncu ve ark., 2010)	Ovacık (Karabük) (Dikilitaş, 2016)	Polatlı (Ankara) (Ayaydın, 2010)	Traditio nal medic in e (Fujita and et al., 1995)
<i>Agrimonia eupatoria</i> L.	≠			≠										
<i>Alcea pallida</i> Waldst. & Kit. ex Willd.										≠ Öksürük kesici				
<i>Anthemis tinctoria</i> L. var. <i>pallida</i> DC.										≠ Sakinleştirici				
<i>Arctium minus</i> (Hill) Bernh. subsp. <i>minus</i>														≠
<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik.	Böbrek taşı			≠				≠ Böbrek hast.	≠	≠				
<i>Centaurea solstitialis</i> L. subsp. <i>solstitialis</i>							≠			≠				≠

Devam	Ortak Kullanılış													
Bitki Adı	Abbaslık Köyü (Bilecik) (Batı Erdem, 2018)	Akçakoca (Düzce) (Kocave Yıldırım, 2010)	Bozüyük (Bilecik) (Güler ve ark., 2015)	Düzce (Gürbüz ve ark., 2019)	Geyve (Sakarya) (Koyuncu, 2005)	Güdül (Ankara) (Elçi ve Erik, 2006)	Harami Dağı (Ankara) (Varlık, 2018)	Haymana (Ankara) (Sarper ve ark., 2009)	İkramiy e Vadisi (Sakarya) (Sağiroğlu ve ark., 2017)	İnönü ve Mihalgaz i (Eskişehir) (Uzun, 2015)	Osmaneli (Bilecik) (Koyuncu ve ark., 2010)	Ovacık (Karabük) (Dikilitaş, 2016)	Polatlı (Ankara) (Ayaydın, 2010)	Traditio nal medic in e (Fujita and et al., 1995)
<i>Convolvulus arvensis</i> L.							İdrar söktürücü							
<i>Cornus mas</i> L.		≠	≠	≠ Diyabet						≠ Soğuk algınlığı, Ateş düşürücü, Diyabet				
<i>Cornus sanguinea</i> L. subsp. <i>australis</i> (C.A. Meyer) Jav.									≠					
<i>Crataegus monogyna</i> Jacq. subsp. <i>monogyna</i>						≠ Kalp hast.				≠ Kalp hast., Diyabet				
<i>Hypericum perforatum</i> L.			Ağrı kesici		≠ Yara tedavisi	≠			≠ Yara tedavisi	≠ Sakinleştirici, Ağrı kesici, Yara tedavisi		≠		

Devam	Ortak Kullanılış													
Bitki Adı	Abbaslık Köyü (Bilecik) (Batı Erdem, 2018)	Akçakoca (Düzce) (Kocave Yıldırım, 2010)	Bozüyük (Bilecik) (Güler ve ark., 2015)	Düzce (Gürbüz ve ark., 2019)	Geyve (Sakarya) (Koyuncu, 2005)	Güdül (Ankara) (Elçi ve Erik, 2006)	Harami Dağı (Ankara) (Varlık, 2018)	Haymana (Ankara) (Sarper ve ark., 2009)	İkramiy e Vadisi (Sakarya) (Sağiroğlu ve ark., 2017)	İnönü ve Mihalgaz i (Eskişehir) (Uzun, 2015)	Osmaneli (Bilecik) (Koyuncu ve ark., 2010)	Ovacık (Karabük) (Dikilitaş, 2016)	Polatlı (Ankara) (Ayaydın, 2010)	Traditio nal medic in e (Fujita and et al., 1995)
<i>Juniperus oxycedrus</i> L. subsp. <i>oxycedrus</i>									≠				≠	≠
<i>Lamium purpureum</i> L. var. <i>purpureum</i>			≠						≠		≠			
<i>Mentha longifolia</i> (L.) Hudson subsp. <i>typhoides</i> (Briq.) Harley var. <i>typhoides</i>		≠	≠ Karın ağrısı	≠		≠			≠		≠			≠
<i>Mentha spicata</i> L. subsp. <i>spicata</i>		≠							≠					
<i>Papaver rhoeas</i> L.				≠	≠				≠ Sakinleşt irici	≠				
<i>Petasites hybridus</i> (L.) Gaertner		≠							Ağrı kesici					

Devam	Ortak Kullanılış													
Bitki Adı	Abbaslık Köyü (Bilecik) (Batı Erdem, 2018)	Akçakoca (Düzce) (Kocave Yıldırım, 2010)	Bozüyük (Bilecik) (Güler ve ark., 2015)	Düzce (Gürbüz ve ark., 2019)	Geyve (Sakarya) (Koyuncu, 2005)	Güdül (Ankara) (Elçi ve Erik, 2006)	Harami Dağı (Ankara) (Varlık, 2018)	Haymana (Ankara) (Sarper ve ark., 2009)	İkramiy e Vadisi (Sakarya) (Sağiroğlu ve ark., 2017)	İnönü ve Mihalgazi (Eskişehir) (Uzun, 2015)	Osmaneli (Bilecik) (Koyuncu ve ark., 2010)	Ovacık (Karabük) (Dikilitaş, 2016)	Polatlı (Ankara) (Ayaydın, 2010)	Traditio nal medicine (Fujita and et al., 1995)
<i>Pinus sylvestris</i> L.			≠											
<i>Plantago lanceolata</i> L.				≠ Yara tedavisi	≠ Siğil tedavisi					≠ Yara tedavisi				≠
<i>Plantago major</i> L. subsp. <i>major</i>			≠	≠ Öksürük kesici		≠	Yara tedavisi	≠	≠			Yara tedavisi	Yara tedavisi	≠
<i>Polygonum cognatum</i> Meissn.			Karın ağrısı					≠		≠				
<i>Pteridium aquilinum</i> (L.) Kuhn			≠											
<i>Pyracantha coccinea</i> M. Roem.					≠				≠					
<i>Pyrus elaeagnifolia</i> Pallas subsp. <i>elaegnifolia</i>										≠ İshal tedavisi			≠	
<i>Quercus pubescens</i> Willd.					≠									

Devam	Ortak Kullanılış													
Bitki Adı	Abbaslık Köyü (Bilecik) (Batı Erdem, 2018)	Akçakoca (Düzce) (Kocayıldırım, 2010)	Bozüyük (Bilecik) (Güler ve ark., 2015)	Düzce (Gürbüz ve ark., 2019)	Geyve (Sakarya) (Koyuncu, 2005)	Güdül (Ankara) (Elçi ve Erik, 2006)	Harami Dağı (Ankara) (Varlık, 2018)	Haymana (Ankara) (Sarper ve ark., 2009)	İkramiye Vadisi (Sakarya) (Sağiroğlu ve ark., 2017)	İnönü ve Mihalgazi (Eskişehir) (Uzun, 2015)	Osmaneli (Bilecik) (Koyuncu ve ark., 2010)	Ovacık (Karabük) (Dikilitaş, 2016)	Polatlı (Ankara) (Ayaydın, 2010)	Traditönel tıbbi (Fujita ve ark., 1995)
<i>Ranunculus constantinopolitanus</i> (DC.) d'Urv.						≠ Ağrı kesici			Ağrı kesici					
<i>Rosa canina</i> L.	≠ Diyabet		≠	≠ Diyabet		≠ Diyabet	≠	≠	≠	≠ Soğuk algınlığı, Diyabet, Vücut direncini artırıcı		≠	≠	≠
<i>Salvia sclarea</i> L.											≠			
<i>Salvia tomentosa</i> Miller	≠									≠ Boğaz ağrısı, Sindirim sist. hast., Sakinleştirici	≠	≠ Boğaz ağrısı, Sakinleştirici		≠
<i>Stachys byzantina</i> C. Koch									Soğuk algınlığı		Soğuk algınlığı			

Devam	Ortak Kullanılış													
Bitki Adı	Abbaslık Köyü (Bilecik) (Batı Erdem, 2018)	Akçakoca (Düzce) (Kocayıldırım, 2010)	Bozüyük (Bilecik) (Güler ve ark., 2015)	Düzce (Gürbüz ve ark., 2019)	Geyve (Sakarya) (Koyuncu, 2005)	Güdül (Ankara) (Elçi ve Erik, 2006)	Harami Dağı (Ankara) (Varlık, 2018)	Haymana (Ankara) (Sarper ve ark., 2009)	İkramiy e Vadisi (Sakarya) (Sağiroğlu ve ark., 2017)	İnönü ve Mihalgaz i (Eskişehir) (Uzun, 2015)	Osmaneli (Bilecik) (Koyuncu ve ark., 2010)	Ovacık (Karabük) (Dikilitaş, 2016)	Polatlı (Ankara) (Ayaydın, 2010)	Traditio nal medicin e (Fujita and et al., 1995)
<i>Stellaria media</i> (L.) Vill. subsp. <i>media</i>		≠												
<i>Thymus longicaulis</i> C. Presl. subsp. <i>longicaulis</i> var. <i>longicaulis</i>				≠		≠								≠
<i>Viscum album</i> L. subsp. <i>album</i>			≠	≠ Diyabet,		≠				≠				

Bu etnobotanik çalışmaya göre bazı bitkilerin, yörede tür ve cins farkı yapılmaksızın aynı yöresel adla bilinip benzer kullanılışları oldukları saptanmıştır: *Euonymus europaeus* – *Euonymus latifolius* subsp. *latifolius* (Koçara), *Anthemis tinctoria* var. *pallida* – *Tripleurospermum rosellum* var. *album* (Papatya), *Leontodon hispidus* var. *hispidus* – *Taraxacum pseudobrachyglossum* (Karahindiba), *Senecio aquaticus* subsp. *erraticus* – *Senecio vernalis* (Kanarya otu), *Euphorbia amygdaloides* var. *amygdaloides* – *Euphorbia anacampseros* var. *anacampseros* – *Euphorbia nicaeensis* subsp. *glareosa* var. *lasiocarpa* – *Euphorbia stricta* (Sütleğen), *Salvia dichroantha* – *Salvia tomentosa* (Adaçayı), *Papaver hybridum* – *Papaver rhoeas* (Gelincik, Gelin otu), *Plantago lanceolata* – *Plantago major* subsp. *major* (Sinir otu).

Diğer taraftan bazı bitkilerin aynı yöresel adla bilinmelerine karşın farklı amaçlarla kullanıldıkları da saptanmıştır: *Anchusa azurea* var. *azurea* – *Anchusa leptophylla* subsp. *leptophylla* (Sığırdili), *Anthemis cretica* – *Anthemis tinctoria* var. *discoidea* – *Anthemis tinctoria* var. *pallida* – *Tripleurospermum rosellum* var. *album* – *Tripleurospermum tenuifolium* (Papatya), *Leontodon hispidus* var. *hispidus* – *Taraxacum pseudobrachyglossum* (Karahindiba), *Arctium minus* subsp. *minus* – *Carduus acanthoides* subsp. *acanthoides* (Diken otu), *Quercus pubescens* – *Quercus virgiliana* (Meşe), *Senecio aquaticus* subsp. *erraticus* – *Senecio vernalis* (Kanarya otu), *Convolvulus galaticus* – *Convolvulus arvensis* (Tarla sarmaşığı), *Mentha longifolia* subsp. *typhoides* var. *typhoides* – *Mentha spicata* subsp. *spicata* (Yabani nane, Yarpuz), *Salvia dichroantha* – *Salvia sclarea* – *Salvia tomentosa* (Adaçayı), *Plantago lanceolata* – *Plantago major* subsp. *major* (Sinir otu).

Yöredeki en fazla bilinen ve aynı zamanda yaygın kullanım alanına sahip bitkiler; *Crataegus monogyna* subsp. *monogyna*, *Echium vulgare*, *Cornus mas*, *Euphorbia stricta*, *Rosa canina*, *Centaurea depressa*, *Plantago lanceolata*, *Helichrysum graveolens*, *Hypericum perforatum*, *Salvia sclarea*, *Thymus longicaulis* subsp. *longicaulis* var. *longicaulis*, *Papaver rhoeas*’dır.

Yörede halk ilacı olarak kullanılan bitkilerin kullanımları esnasında dikkatli olunması gerektiği bilgisi verilmiştir.

Yörede halk ilacı olarak kullanılan *Thymus longicaulis* subsp. *longicaulis* subsp. *longicaulis* bitkisinden baharat olarak, *Rosa canina*, *Rubus canescens* var. *glabratus*, *Cornus mas*’ ın meyvelerinden marmelat yapımında yararlanılmaktadır. Ayrıca *Cornus mas* şerbeti hazırlanarak da tüketilmektedir.

Polygonum cognatum bitkisinin toprak üstü kısımları yemek (zeytinyağı, salça, tuz, su katılarak) yapımında, *Stellaria media* subsp. *media* bitkisinin toprak üstü kısımları çiğ olarak salatalarda ya da börek şeklinde tüketilir. Ayrıca *Petasites hybridus*’ un toprak üstü kısımlarından dolma yapılır.

Yine yörede halk ilacı olarak kullanılan *Pinus sylvestris*, *Quercus pubescens*, *Quercus virgiliana*, *Juniperus oxycedrus* subsp. *oxycedrus* bitkilerinden ise yakacak olarak yararlanılmaktadır.

Yörede hayvanlar tarafından yem olarak kullanılan bitkiler ise; *Lathyrus undulatus*, *Trifolium pratense* var. *pratense*, *Vicia sativa* subsp. *nigra* var. *nigra*, *Vicia pannonica* var. *pannonica*, *Onobrychis oxyodonta*, *Sinapis arvensis*’ dir.

Anabilim Dalı’ mızda hazırlanan “Bitkisel Halk İlaçları Araştırma Formu II” (Ek 2) çerçevesinde, Yeniçağa yöresinde bitkilerin kullanım yaygınlığı saptanmaya çalışılmıştır. Ankete katkıda bulunan 51 kişiden 45’i bitkileri tedavide kullandığını, 6’ sı ise bitkilerden yararlanmadığını belirtmiştir. Bu sonuca dayanarak yörede halk arasında bitkilerle tedavinin geçmiş yıllara oranla günümüzde de yaygın olduğu anlaşılmaktadır.

Yörede yaptığımız çalışmalar sırasında yerli halktan birçok kimseyle görüşülmüş, özellikle yaş olarak daha büyük ve bitkilerden çeşitli şekillerde yararlanan kişilerle, bu kişilerle görüşmenin mümkün olmadığı durum ve zamanlarda ise o kişilerin yakınları ile görüşülmeye çaba ve özen gösterilmiştir. Araştıma yöresinde genç nesil tarafından bitkilerin kullanımının ve bitkilere olan ilginin yaşlı nüfusa oranla çok düşük olduğu belirlenmiştir. Bu durumun ise geçmişten günümüze kadar kuşaktan kuşağa aktararak gelen bilgilerin zamanla doğru olarak aktarımının azalması ve gelişen sağlık sistemi ve bu sistemden yararlanabilme imkânlarının herkes tarafından kolay olmasından ileri geldiği düşüncesindeyiz.

Yapılan bu araştırmada Yeniçağa y6resinde halk ilacı olarak kullanılan bitkiler ve bunlarla ilgili bilgiler bilimsel olarak saptanmış ve bu çalışmada yer almaktadır. Burada yer alan bilgiler gelecek nesiller için kapsamlı bir kaynak olarak yer alacak ve nesilden nesile aktarılabilecektir.

8. KAYNAKLAR

Arslan, Ö. Dereli (Giresun) Yöresinin Geleneksel Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkileri. M.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2005 (Danışman: Prof. Dr. E. Tuzlacı).

Ayandın H. Avşar, Şabanözü ve Çile Dağı (Polatlı / Ankara) Arasında Kalan Bölgenin Etnobotanik Özellikleri. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010, Konya, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. O. Tugay).

Batı Erdem C. Abbaslık Köyü (Bilecik) Florası ve Etnobotanik Özellikleri. Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. Ş. Yıldırım).

Baytop T, Türkiye’de Bitkiler ile Tedavi- Geçmişte ve Bugün, 2. Basım, Nobel Tıp Kitabevleri Ltd. Şti., İstanbul; 1999, s: 3-101.

Bulut G, Bozkurt MZ, Tuzlacı E. The preliminary ethnobotanical study of medicinal plants in Uşak (Turkey). 2017.

Bulut G, Haznedaroğlu MZ, Doğan A, Koyu H, Tuzlacı E. An ethnobotanical study of medicinal plants in Acipayam (Denizli-Turkey). Journal of Herbal Medicine, 2017, 10: 64-81.

Bulut G, Tuzlacı E. An ethnobotanical study of medicinal plants in Turgutlu (Manisa – Turkey). J Ethnopharmacol. 2013;149(3):633–647.

Bulut G, Tuzlacı E. An ethnobotanical study of medicinal plants in Bayramiç (Çanakkale – Turkey). Marmara Pharmaceutical Journal. 2015;19(1):269–282.

Bulut G. Folk medicinal plants of Silivri (İstanbul – Turkey). Marmara Pharmaceutical Journal. 2011;15(1):25–29.

Bulut, G. Medicinal and wild food plants of Marmara Island (Balıkesir-Turkey). Acta Societatis Botanicorum Poloniae, 2016, 85.2.

Davis PH. (1965-1985). Flora of Turkey and the East Aegean Islands. Vol.1- 9, Edinburgh University Press, Edinburgh.

Davis PH, Mill RR, Tan K. Flora of Turkey and the East Aegean Islands. Edinburgh: Edinburgh University Press; 1998, Vol. 10.

Dikilitaş B. Ovacık (Karabük) ve Çevresinin Flora ve Etnobotanik Özellikleri. Celal Bayar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016, Manisa, (Danışman: Prof. Dr. Y. Altan).

Elçi B, Erik S. Gündül (Ankara) ve çevresinin etnobotanik özellikleri. Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi. 2006;26(2):57-64.

Emre Bulut G. Ezine (Çanakkale) Yöresinin Geleneksel Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkileri. M.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. E. Tuzlacı).

Fiori A. (1993). *Iconographia Florae Italicae*, Firenze, (Reprint, Bologna 1981).

Fujita T, Sezik E, Tabata M, Yeşilada E, Honda G, Takeda Y, Tanaka T, Takaishi Y. Traditional medicinal in Turkey VII. folk medicine in middle and west Black Sea regions. *Economic Botany*. 1995;49(4):406-422.

Güler B, Manav E, Uğurlu E. Medicinal plants used by traditional healers in Bozüyük (Bilecik-Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*. 2015;173:39-47.

Güner A, Özhatay N, Ekim T, Başer KHC. eds. Flora of Turkey and the East Aegean Islands. Edinburgh: Edinburgh University Press; 2000, Vol. 11.

Gürbüz İ, Özkan AMG, Akaydın G, Salihoğlu E, Günbatan T, Demirci F, Yeşilada E. Folk medicine in Düzce Province (Turkey). *Turkish Journal of Botany*. 2019;43(6):769-784.

Han Mİ, Bulut G. The folk-medicinal plants of Kadisehri (Yozgat-Turkey). *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*, 2015, 84.2.

Koca AD, Yıldırım Ş. Ethnobotanical Properties of Akçakoca District in Düzce (Turkey). *Hacettepe Journal of Biology and Chemistry*. 2010;38(1):63-69.

Koyuncu O, Yaylacı ÖK, Öztürk D, Potoğlu Erkara İ, Savaroğlu F, Akçoşkun Ö, Ardiç M. Risk categories and ethnobotanical features of the Lamiaceae taxa growing

naturally in Osmaneli (Bilecik/Turkey) and environs. Biological Diversity and Conversation. 2010;3(3):31-45.

Koyuncu O. Geyve (Sakarya) ve Çevresinin Floristik ve Etnobotanik Açidan İncelenmesi. Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2005, Eskişehir, (Danışman: Prof. Dr. S. Tokur).

Sadıkoğlu, E.: Koçarlı (Aydın) Yöresinin Geleneksel Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkileri. M.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2003 (Danışman: Prof. Dr. E. Tuzlacı).

Sağiroğlu M, Toksoy Köseoğlu S, Turna M. İkraniye vadisi (Sapanca/Sakarya/Türkiye) florasında bulunan tıbbi bitkiler. Sakarya University Journal of Science. 2017;21(3):527-539.

Sarper F, Akaydin G, Şimşek I, Yeşilada E. An ethnobotanical field survey in the Haymana district of Ankara province in Turkey. Turkish Journal of Biology. 2009;33:79-88.

Tuzlacı E, “Şifa Niyetine” Türkiye” nin Bitkisel Halk İlaçları, 1. Basım, Alfa Yayınları, İstanbul; 2006, s: 3-11.

Tuzlacı E, Doğan A. Turkish folk medicinal plants, IX: Ovacık (Tunceli). Marmara Pharm J. 2010; 14: 136-143

Tuzlacı E, İşbilen DFA, Bulut G. Turkish Folk medicinal plants, VIII: Lalapaşa (Edirne). Marmara Pharm J. 2010;14: 47-52.

Tuzlacı E, Şenkardeş İ. Turkish folk medicinal plants, X: Ürgüp (Nevşehir). Marmara Pharm. J. 2011; 15: 58-68.

Tuzlacı E, Türkiye Bitkileri Geleneksel İlaç Rehberi, 1. Basım, İstanbul Tıp Kitabevleri Ltd. Şti., İstanbul; 2016, s: 14-15.

Tuzlacı, E., Aymaz Eryaşar, P.: Turkish folk medicinal plants, Part IV: Gönen (Balıkesir).Fitoterapia, 72: 323-343, 2001.

Tuzlacı, E., Erol, M. K.: Turkish folk medicinal plants, Part II: Eğirdir (Isparta). *Fitoterapia*, 70: 593- 610, 1999.

Tuzlacı, E., Tolon, E.: Turkish folk medicinal plants, Part III: Şile (İstanbul). *Fitoterapia*, 71: 673-685, 2000.

Uzun M. İnönü ve Mihalgazi (Eskişehir) İlçe ve Köylerinde Etnobotanik Araştırmalar. Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015, Eskişehir, (Danışman: Prof. Dr. A. Kaya).

Varlık S. Harami Dağı (Güvem – Kızılcahamam - Ankara) Florası. Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. Ş. Yıldırım).

Yazıcıoğlu, A., Tuzlacı, E.: 1996. Folk medicinal plants of Trabzon (Turkey). *Fitoterapia*, 67(4): 307-318, 1996.

9. EKLER

Ek 1

ANKET FORMU 1

MARMARA ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI

BİTKİSEL HALK İLAÇLARI ARAŞTIRMA FORMU I

Bitkinin adı:

Araştırma yöresi (İlçe/Köy):

Görüşülen kişi:

Tarih:

No:.....

1. Bitkinin yerli adı:.....

2. Bitkinin kullanım alanı: ☐ İnsan sağlığı ☐ Hayvan sağlığı

3. Bitkinin kullanılan kısmı:.....

4. Bitkinin tedavideki kullanılış amacı:.....

5. Bitkinin kullanımı: ☐ Tek başına ☐ Karışım halinde

6. Kullanılış / Hazırlanış yöntemi: ☐ Doğrudan ☐ İnfüzyon ☐ Dekoksiyon

☐ Lapa (katkı maddeleri :.....)

☐ Yakı (.....)

☐ Diğer.....)

7. Kullanılış şekli: ☐ Dâhilen ☐ Haricen

☐ Diğer:.....

8. Yaş grubu: ☐ Bebek ☐ Çocuk ☐ Yetişkin kimse

9. Cinsiyet: ☐ Erkek ☐ Kadın

10. Kullanım dozu / ölçüsü : Günde :.....

11. Kullanım zamanı: a. ☐ Aç karnına ☐ Tok karnına

b. ☐ Sabah ☐ Öğle ☐ Akşam

12. Kullanım süresi: ☐gün ☐hafta ☐ İyileşinceye kadar

13. Etkisi: ☐ Olumlu ☐ Olumsuz ☐ Az olumlu

14. Yan etki: ☐ Yok ☐ Var

(Açıklayınız:.....)

15. Bitkinin tedavi dışında kullanılış amacı:.....

16. Diğer bilgiler:

ANKET FORMU 2

**MARMARA ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ
FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI**

BİTKİSEL HALK İLAÇLARI ARAŞTIRMA FORMU II

1. Ailenizin çeşitli sağlık sorunlarının giderilmesinde bitkilerden yararlanıyor musunuz?

() Evet () Hayır

2. Yararlandığınız bitkileri nereden/nerelerden sağlıyorsunuz?

(Bir veya daha çok işaretleme yapabilirsiniz.)

() Kendi yaşadığımız köy ve çevresinde yetişen bitkileri kullanıyoruz.

() Kendi yaşadığımız ilçede yetişen bitkileri kullanıyoruz.

() İlçemiz dışından getirilen ve piyasada satılan bitkileri kullanıyoruz.

3. Yararlandığınız bitkiler hakkında bilgi vererek yörenizde yaptığımız bilimsel araştırmamıza yardımcı olmak ister misiniz?

() Evet () Hayır

4. Eğer yardımcı olmak istiyorsanız;

Adınız , soyadınız :

10. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı	KADRIYE	Soyadı	ARSLAN
Doğum Yeri	BOLU	Doğum Tarihi	21.07.1994
Uyruğu	T.C.	Tel	0537 372 28 00
E-mail	ecz.kadriyearsian@outlook.com		

Eğitim Düzeyi

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı
Doktora/Uzmanlık		
Yüksek Lisans		
Lisans	Marmara Üniversitesi-Eczacılık Fakültesi	2017

İş Deneyimi

Görevi	Kurum	Süre (Yıl-Yıl)
1	Acıbadem Taksim Hastanesi	2017-2017
2	İstanbul Florence Nightingale Hastanesi	2017-2019
3	İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi	2019-2020
4	Neutec İlaç San. Tic. A.Ş.	2020-halen

Yabancı Dilleri	Okuduğunu Anlama*	Konuşma*	Yazma*
İngilizce	İyi	İyi	İyi

Yabancı Dil Sınav Notu[#]

YDS	ÜDS	IELTS	TOEFL IBT	TOEFL PBT	TOEFL CBT	FCE	CAE	CPE

	Sayısal	Eşit Ağırlık	Sözel
ALES Puanı	79,77	65,25	78,46
(Diğer) Puanı			

Bilgisayar Bilgisi

Program	Kullanma becerisi
Word	İyi
Excell	İyi
PowerPoint	İyi

*Çok iyi, iyi, orta, zayıf olarak değerlendiriniz.